

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI**

**SPOR PRATİKLERİNİN SOSYAL TABAKALARA GÖRE
GÖSTERDİĞİ FARK VE SPORUN DİKEY HAREKETLİLİKTEKİ
ROLÜ**

İrem Nur DABAK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Doç. Dr. Aydın AKTAY

EKİM - 2023

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SPOR PRATİKLERİNİN SOSYAL TABAKALARA GÖRE
GÖSTERDİĞİ FARK VE SPORUN DİKEY
HAREKETLİLİKTEKİ ROLÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İrem Nur DABAK

Enstitü Anabilim Dalı: Sosyoloji

“Bu tez 25/10/2023 tarihinde yüz yüze olarak savunulmuş olup aşağıdaki isimleri bulanan jüri üyeleri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI
Prof. Dr. Ali ARSLAN	Başarılı
Doç. Dr. Aydın AKTAY	Başarılı
Dr. Öğr. Üyesi Kadir ÜÇAY	Başarılı

ETİK BEYAN FORMU

Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve Etik Kurul Onayı gerektiği takdirde onay belgesini aldığımı beyan ederim.

Etik kurul onay belgesine ihtiyaç var mıdır?

Evet

Hayır

(Etik Kurul izni gerektiren araştırmalar aşağıdaki gibidir:

- Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütölen her türlü araştırmalar,
- İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,
- İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
- Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,
- Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmaları.)

İrem Nur DABAK

25/10/2023

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iii
ŞEKİL LİSTESİ	iv
GRAFİK LİSTESİ	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: KAVRAMSAL ve KURAMSAL ÇERÇEVE	6
1.1. Endüstriyel Toplumlarda Tabakalaşma ve Tarihsel Derinliği.....	6
1.1.1. Sosyal Tabakalaşma ve Sınıf Kavramı	9
1.1.2. Sınıf Kavramı ve Sınıf Analizlerine Dair Kuramsal Tartışmalar	11
1.1.3. Tabaka Kavramı ve Tabakalaşma Teorileri.....	16
1.2.Sosyal Tabakalaşma ve Hareketlilik Tartışmaları/Kuramları	19
1.2.1. Yaşam Tarzı ve Tüketim Kültürünü Açıklayan Bir Kavram Olarak Habitus	21
1.2.2. Sosyal Tabakalaşma ve Hareketlilik Zeminini Yaratmada Habitus'un Etkisi	23
1.2.3. Habitus'ta Bourdieu Perspektifinden Sermaye Çeşitlenmesi ve Sosyal Tabakalaşma	26
1.3.Dünya'da ve Türkiye'de Sporun Tarihi ve Pratikleri: Gelişimi, Değişimi ve Sosyokültürel/Ekonomik Etkileri	29
1.3.1. Dünyada Spor ve Pratikleri.....	32
1.3.2. Türkiye'de Spor ve Pratikleri	34
2. BÖLÜM: SPOR PRATİKLERİNİN SOSYAL TABAKALARA GÖRE GÖSTERDİĞİ FARK VE SPORUN DİKEY HAREKETLİLİKTEKİ ROLÜ	38
2.1. Sınıfsal Farklılıkların Spora Yansıması.....	38
2.1.1. Sporcunun Spor Tercihi.....	49
2.1.2. Sınıfsal Farkların Spor İzleyicisine Etkisi	51
2.2. Kültürel ve Ekonomik Sermaye Bağlamında Spor.....	53
2.3. Habitus ve Spor	59

2.4. Spor ve Dikey Hareketlilik.....	61
2.5. Bulguların Analizi ve Verilerin Değerlendirilmesi	66
SONUÇ	73
KAYNAKÇA.....	76
EK	81
ÖZGEÇMİŞ	114

KISALTMALAR

- SÖ** : Spordan Önce
SS : Spordan Sonra
KS : Kültürel Sermaye
TOHM : Türkiye Olimpiyat Hazırlık Merkezi

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Spor Piramidi	31
------------------------------	----

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1: Ekonomik Sermaye.....	67
Grafik 2: Dikey Hareketlilik	67
Grafik 3: Kültürel Sermaye.....	69
Grafik 4: Habitus.....	70
Grafik 5: Yaşam Tarzı ve Tüketim Kültürü.....	71
Grafik 6: Sosyal Sermaye.....	71

ÖZET

Başlık: Spor Pratiklerinin Sosyal Tabakalara Göre Gösterdiği Fark ve Sporun Dikey Hareketlilikteki Rolü

Yazar: İrem Nur DABAK

Danışman: Doç. Dr. Aydın AKTAY

Kabul Tarihi: 25/10/2023

Sayfa Sayısı: vii (ön kısım) + 114 (ana kısım) + 32 (ek)

Sosyal tabakalaşma, toplumdaki insanların gelir seviyesi, eğitim düzeyi, meslekleri ve sosyal statüleri gibi faktörlere göre gruplandırılmasıdır. Farklı sosyal sınıflar, farklı kültürel ve ekonomik sermayelere sahiptir ve bu durum onların yaşam tarzını etkiler. Başka bir deyişle, farklı sosyal sınıflardan olan bireylerin kültürel ve ekonomik sermaye birikiminden boş zaman etkinliklerine kadar yaşam tarzlarında farklılıklar görülür. Bu çalışma, sporcu ve spor izleyicisi olan farklı sosyal sınıflardan bireylerin sahip oldukları kültürel ve ekonomik sermayenin, yaşam tarzlarına ve tüketim alışkanlıklarına yansımalarına ışık tutmaktadır. Sosyal tabakalaşma, sınıfsal farklılıklar, ekonomik, kültürel, sembolik, sosyal sermaye, yaşam tarzı ve tüketim kültürünün spora yansımaları; lisanslı sporcularla görüşme yapılarak incelenmiş ve analiz edilmiştir.

Bu araştırmanın sonucunda; spor tercihlerinin, yaşam tarzı ve tüketim alışkanlıklarının ekonomik sermayeyi elinde tutanlar tarafından belirlendiği, dikey hareketlilik sonucunda başarılı sporcuların yaşam tarzının kökten değişebileceğine ulaşılmıştır.

Sporadan önce habitus, yapılmak üzere seçilen sporun türünü etkilemektedir. Habitusunda zaten sporla ilgilenen bireyler varsa, kişinin, spora yönelimi artmıştır. Aynı zamanda, habitusundaki bireylerin kişiyi yönlendirdiği spor seçilen branşın türünü etkilemiştir. Kişiyi; arkadaşları, ailesi, akrabaları spora yönlendirmiştir ya da kişi çevresinde sporla ilgilenen bireyleri gördüğü için kendiliğinden spora yönelmiştir. Analizler sonucunda, bireylerin spor tercihlerini en çok etkileyen unsurların habitusları ve sosyal sermayeleri olduğuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sınıf Farklılıkları, Tabakalaşma, Spor Tercihleri, Kültürel Sermaye, Ekonomik Sermaye

ABSTRACT	
Title of Thesis: The Difference of Sports Practices According To Social Layers And The Role Of Sports In Vertical Mobility	
Author of Thesis: İrem Nur DABAK	
Supervisor: Assist. Prof. Aydın AKTAY	
Accepted Date: 25/10/2023	Number of Pages: vii (pre text) + 114 (main body) + 32 (add)
<p>Social stratification is the grouping of people in society according to factors such as income level, education level, occupation and social status. Different social classes have different cultural and economic capital, and this affects their lifestyle. In other words, there are differences in the lifestyles of individuals from different social classes, from cultural and economic capital accumulation to leisure activities. This study sheds light on the reflection of the cultural and economic capital of individuals from different social classes, who are athletes and sports spectators, on their lifestyles and consumption habits. Social stratification, class differences, economic, cultural, symbolic, social capital, lifestyle and reflections of consumer culture on sports was examined and analyzed by interviewing licensed athletes. As a result of this research; It has been concluded that sports preferences, lifestyle and consumption habits are determined by those who hold economic capital, and that the lifestyle of successful athletes can change radically as a result of vertical mobility.</p> <p>Before sports, habitus affects the type of sport chosen to be done. If there are individuals who are already interested in sports in their habitus, the person's tendency towards sports has increased. At the same time, the sport to which individuals in their habitus direct the person has affected the type of branch chosen. Individuals' friends, family and relatives have directed them to sports, or the person has spontaneously turned to sports because s/he sees individuals around him/her who are interested in sports. As a result of the analysis, it was found that the factors that most affect individuals' sports preferences are their habitus and social capital.</p>	
Keywords: Class Differences, Stratification, Sports Preferences, Cultural Capital, Economic Capital	

GİRİŞ

Spor ve sosyal tabakalaşma, sosyal sınıfın, ırkın, cinsiyetin ve diğer sosyal faktörlerin spora katılımı ve erişimi nasıl etkilediğinin incelenmesidir. Spor genellikle herkesin yeteneğine ve sıkı çalışmasına bağlı olarak başarılı olmak için eşit şansa sahip olduğu bir meritokrasi olarak görülür. Ancak araştırmalar, sosyal tabakalaşmanın kimin spora katılacağını, hangi spora katılacağını ve ne kadar başarılı olacağını şekillendirmede önemli bir rol oynadığını göstermiştir.

Sosyal tabakalaşma, bir toplumdaki insanların sosyal statülerine göre hiyerarşik düzenlenmesini ifade eder. Daha yüksek sosyal tabakalardan insanlar genellikle kaynaklara ve fırsatlara daha fazla erişime sahipken, daha alt sosyal tabakalardan insanlar katılım konusunda engellerle karşılaşabilirler. Bu, sporda aşağıdakiler de dâhil olmak üzere çeşitli şekillerde görülebilir:

Kaynaklara erişim: Yüksek sosyal tabakalardan insanların spora katılmak için gerekli olan ekipman, ulaşım ve antrenörlük gibi kaynaklara erişme olasılığı daha yüksektir.

Kültürel sermaye: Daha yüksek sosyal tabakalardan insanların sporda başarılı olmak için gereken kültürel sermayeye sahip olma olasılıkları da daha yüksektir. Bu, oyunun kuralları, stratejiler ve görgü kuralları bilgisini içerir.

Fırsatlar: Yüksek sosyal tabakalardan insanların, okul takımları, özel kulüpler ve topluluk programları aracılığıyla spora katılma fırsatlarına erişme olasılığı daha yüksektir.

Sosyal tabakalaşma aynı zamanda sporcuların ne kadar başarılı olduğunu da etkileyebilir. Örneğin, daha yüksek sosyal tabakalardan gelen sporcuların daha iyi antrenman tesislerine ve antrenörlüğe erişme olasılığı daha yüksektir. Ayrıca atletik kariyerlerini destekleyecek mali kaynaklara sahip olma olasılıkları da daha yüksektir.

Bu çalışmanın merkezinde yer alan anahtar kavramlardan biri habitus kavramıdır. Habitus, bireylerin sosyalleşmeleri yoluyla edindikleri ve onların dünya ve dünyadaki yerlerine dair anlayışlarını şekillendiren eğilimler, değerler ve uygulamalar sistemini tanımlamak için kullanılan bir terimdir. Habitus sabit değildir; bireyler yeni deneyimlere ve fikirlere maruz kaldıkça zamanla değişebilir.

Bir diğer anahtar kavram ise yaşam tarzı ve tüketim kültürü kavramıdır. Yaşam tarzı ve tüketim kültürü, bireylerin kimliklerini ve sosyal statülerini ifade etmek için tüketimi kullanma yollarını ifade eder. Spor, kişinin sosyal statüsünü, değerlerini ve ilgi alanlarını

belirtmenin bir yolu olarak görülebildiğinden, yaşam tarzı ve tüketim kültüründe önemli bir rol oynamaktadır.

Sosyal tabakalaşma sistemleri, kültürel sermaye ve ekonomik sermayenin tümü, farklı habituslardan bireylerin spor uygulamalarını nasıl deneyimlediklerini şekillendirmede rol oynar. Daha yüksek sosyal katmanlardan gelen bireyler, kültürel sermayeye ve ekonomik sermayeye daha fazla erişime sahip olma eğilimindedir ve bu da onlara sporda avantaj sağlayabilir. Örneğin, özel spor kulüplerine, antrenörlere ve ekipmanlara erişme olasılıkları daha yüksek olabilir.

Dikey hareketlilik sorunları spor sahalarında da ortaya çıkarr. Bazı bireyler için spor, yukarı doğru sosyal hareketliliğe ulaşmanın bir yolu olabilir. Örneğin, alt sosyal tabakadan gelen yetenekli bir sporcu, prestijli bir üniversiteye burs kazanabilir veya profesyonelleşip yüksek bir başarı elde edebilir. Bununla birlikte, sporun sosyal eşitsizlikleri de yeniden üretebileceğini unutmamak önemlidir; zira daha yüksek sosyal tabakalardan bireylerin sporda başarılı olmak için gerekli kaynaklara ve desteğe sahip olma olasılıkları daha yüksektir.

Bu tez için:

Araştırmanın Konusu

Yaşam tarzı ve tüketim kültürü bağlamında farklı habituslardan bireylerin spor pratiklerini nasıl deneyimledikleri ve sosyal tabakalaşma sistemleri, kültürel sermaye, ekonomik sermaye ve dikey hareketlilik konularının spor alanlarındaki görünüş biçimleri; bu çalışmanın konusudur.

Araştırmanın Amacı

Sosyal hayatın tabakalaşmış yapısının sporcu ve spor seyircisine yansımalarını, sporcularda dikey hareketliliğin sonucu olarak tüketim alışkanlıklarındaki ve yaşam tarzlarındaki değişiklikleri incelemektir. Bununla birlikte; endüstriyel toplumlarda sosyal tabakalaşma sürecinin yani; toplumda grup ve bireylerin nasıl farklılaştığının, değerlendirildiğinin ve sıralandığının spordaki yansımalarını ve sporun dikey hareketlilik üzerindeki etkisini incelemek ve analiz etmektir.

Araştırmanın Önemi

Çalışma, toplumun sınıflı yapısını hem spora katılım hem de sporu izleme açılarından incelediği için sporun sosyal yapılar içindeki rolüne geniş bir perspektiften bakmıştır. Ekonomik ve kültürel sermaye, dikey hareketlilik, sınıfsal farklılıklar, habitus gibi sosyal kavramların spora ilişkisini hem sporcu hem izleyici açısından incelediği için ve milli sporcu olmuş bireylerle görüşme yapıldığı için önemli bir çalışmadır.

Araştırmanın Problemi ve Alt Problemleri

Farklı sosyal sınıfların kültürel ve ekonomik sermayelerinin; yaşam tarzlarına, tüketim alışkanlıklarına etkileri var mıdır, bunların, bu sınıfların spor tercihlerine ne tür etkileri ve yansımaları vardır?

Bu temel problem yanında çalışmada bazı alt problemlere de cevap aranmaktadır. Bunlar, aşağıdaki sorular etrafında dönmektedir:

-Ekonomik ve kültürel sermaye farklarının, farklı sınıfların yaşam tarzlarına ve tüketim alışkanlıklarına yansımalarının anlaşılması mümkün müdür?

-Ekonomik ve kültürel sermaye, spor tercihlerinde nasıl bir farklılaşma yaratmaktadır?

-Sınıfsal farklılıklar, yapılmak üzere seçilen sporun türünü etkiler mi, etkiliyorsa, ne derecede etkiler?

-Sınıfsal farklılıklar sportif mekânların tasarımlarına; stadyumların ve spor salonlarının oturma düzenine yansır mı?

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışmada sosyal sınıf farklarının spor üzerine etkisi geniş çaplı bir şekilde incelenmiştir. Sınıfsal farkların; sporcu ve spor izleyicisinin tercihlerini ne ölçüde şekillendirdiği, sporcuların başarılı olmasındaki payı ve sporun dikey hareketlilikteki rolü çalışmanın kapsamı içindedir. Bu çalışma, içinde pek çok spor dalından örnekler bulundurmaktadır. Ayrıca, bu çalışma, tarihsel bağlamda sınıflı yapının oluşmaya başladığı endüstri toplumlarına odaklanmıştır.

Araştırmanın Yöntemi

Tüme varım yöntemiyle, olguları ve olayları doğal çevrelerinde betimleyerek katılımcıların görüş açılarını anlamlandırmaya ve göstermeye odaklanan araştırma yöntemi nitel araştırmadır. Doğal ortama duyarlı olan nitel araştırma yönteminde;

araştırmacının katılımcı rolü olması, bütüncül bir yaklaşıma sahip olması, algıların ortaya konulması ve araştırma deseninin esnekliğinin olması önemli özelliklerindedir. Nitel araştırma verilerinin toplanabilmesinin dört temel yöntemi vardır: Odak grup görüşmesi, gözlem, doküman ve görüşme yöntemleridir (Yıldırım ve Şimşek, 2006; akt. Çokluk vd., 2011). Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır ve görüşme formunun üzerindeki sorulara sadık kalınmıştır. Görüşmeler bireysel olarak yapılmıştır ve kayıt altına alınarak transkript edilmiştir ve katılımcıların onayına sunulduktan sonra kullanılmıştır.

1) Kısaca kendinizi tanıtır mısınız? (Maddi imkânları nasıl olan bir ailede yetiştiniz; hangi okulda okudunuz vs.)

2) Spora başlamadan önce neler yapardınız, nerelere giderdiniz; sporla birlikte bulunduğunuz ortamda ya da arkadaş çevrenizde değişiklik oldu mu? Spor sosyal hayatınızı nasıl etkiledi?

3) Sporla nasıl tanıştınız?

4) Neden bu sporu yapmayı tercih ettiniz? (Ekonomik, sosyal bir sebebi var mı?)

5) Sporun ekonomik hayatınıza katkısı oldu mu ya da ekonomik zorluklar yaşadığınız için profesyonel spor hayatınızda zorluk yaşadınız mı?

6) Sporun gelir kaynağı olduğunu düşünüyor musunuz?

7) Spora başlamaktaki amacınız neydi?

Sorularının cevapları alınarak bireylerin spor öncesi ve sonrası habituslarındaki; sosyal, kültürel, ekonomik sermayelerindeki ve yaşam tarzlarındaki değişiklikler hakkında fikir sahibi olunmuştur. Cevaplar Maxqda programında analiz edilmiştir. Cevapları kodlamak için; ekonomik sermaye (SÖ ekonomik sermayenin spor tercihine etkisi var, SÖ ekonomik sermayenin spor tercihine etkisi yok, Spor, sporcuların ekonomik sermayelerine katkı sağladı, Spor, sporcuların ekonomik sermayelerine katkı sağlamadı), kültürel sermaye (Sporcu olmak KS olumlu etkiledi, Sporcu olmak KS etkilemedi, KS spor tercihine etkisi var, KS spor tercihine etkisi yok), yaşam tarzı ve tüketim kültürü (Yaşam tarzı ve Tüketim kültürünün spor tercihine etkisi var, Yaşam tarzı ve Tüketim kültürünün spor tercihine etkisi yok), sosyal sermaye (SÖ sosyal sermaye spor tercihini etkiledi, SÖ sosyal sermaye spor tercihini etkilemedi, Spor SS olumlu katkı sağladı, Spor SS olumsuz etkiledi), HABİTUS (SÖ HABİTUS spor tercihini etkiledi, SÖ HABİTUS spor tercihini etkilemedi, SS HABİTUS hakkında olumlu söylem, SS HABİTUS

hakkında olumsuz söylem), DİKEY HAREKETLİLİK (Sporcunun, gelir seviyesi hareketliliğe sebep oldu, Sporcunun, gelir seviyesi hareketliliğe sebep olmadı) kodları ve alt kodları kullanılmıştır.

1. BÖLÜM: KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Endüstriyel Toplumlarda Tabakalaşma ve Tarihsel Derinliği

Genel olarak, sanayileşmenin mantığı, eski "sınıflı" ve "kitle" toplumlarından yeni bir toplum tipinin ortaya çıkmasını, zorlayıcı olmasa bile, güçlü bir şekilde teşvik edici olarak görülmüştür. Amerikan endüstriyalizm yorumlarında temel bir unsur oluşturan toplumsal tabakalaşmanın gelişimiyle ilgili argümanlar üç ana başlık altında ifade edilebilir: farklılaşma, tutarlılık ve hareketlilik. Farklılaşma ile ilgili olarak öne sürülen başlıca önerme, endüstriyel ilerleme sırasında, tüm tabakalaşma alt sistemlerinde veya düzenlerinde farklılaşma derecesinde bir azalma olduğudur. Başka bir deyişle, Inkeles'in formülünü takip edecek olursak: gelir ve zenginlikte, resmi ve gayri resmi statüde ve siyasi güçte ölçeğin üst ve alt kısımlarını ayıran boşluğu veya aralığı azaltan görelî bir homojenleştirme süreci gerçekleşir. Bu sürecin bir sonucu olarak, dağılımın orta aralıklarına düşen toplam nüfus içindeki oranında her tabakalaşma sırasında belirgin bir artış meydana gelir. Tabakalaşma hiyerarşisinin "biçimi" böylelikle piramidal olmaktan çıkar ve daha çok bir beşgenin, hatta bir elmasinkine yaklaşır. Bağlantının değişen işbölümü aracılığıyla olduğu görülür. Gelişen bir teknoloji ve ekonomi, mesleki yapıyı ve mesleki rollerin sayısını aşamalı olarak arttıran şekilde, yeniden biçimlendirir; yani nispeten yüksek eğitim ve öğretim standartları gerektiren ve aynı zamanda nispeten yüksek ekonomik ödüller ve sosyal statü gerektiren roller ortaya çıkar. Böylece, tabakalaşma hiyerarşisinin ortası önemli ölçüde genişler. Batı toplumları söz konusu olduğunda, bu türdeşleşme sürecindeki bir başka faktörün de devletin ekonomik işlere artan müdahalesi olarak kabul edilmektedir; özellikle de ekonomik gücün yeniden dağılımına ve kontrolüne yol açan hükümet politikalarında. Örneğin, artan oranlı vergilendirme ve sosyal refah politikalarının, piyasa mekanizmalarının serbest işleyişinden kaynaklanacak olan gelir dağılımını ve sosyal avantaj dengesini daha az ayrıcalıklı olanların yararına çeşitli şekillerde değiştirdiği görülmektedir. Tutarlılıkla ilgili olarak, temel argüman, toplumlar giderek daha fazla endüstriyel hale geldikçe, tabakalaşma sistemi içinde Inkeles'in 'denge' dediği şeye doğru artan bir eğilim olduğudur. Yani, herhangi bir tabakalandırma düzeninde, bireyler,- diğer sıralardaki konumlarıyla aynı veya benzer durumda olmaktadır. Eşitlik eğilimi gibi, tabakalaşma sistemlerinde daha büyük tutarlılık eğilimi de sanayileşme sürecinin ayrılmaz bir parçası

olarak kabul edilir ve teknolojik ve ekonomik ilerleme ile doğrudan ilişkilendirilir. Endüstriyel toplumda, hem ekonomik ödüllerin hem de prestijin dağılımının mesleki performansla yakın bir ilişki içinde olması gerektiği tartışılır, çünkü bu tür bir toplum aslında, üretim alanındaki başarı üzerine ağır basan bir vurgu yapar. Aynı zamanda, teknolojik ilerlemenin bir sonucu olarak, mesleki başarı giderek eğitime bağımlı hale gelir ve bu şekilde ekonomik konum ile yaşam tarzları ve alt kültür arasında daha yakın bağlar oluşur. Bilgisiz ve kaba işadamı ile fakir bilgin benzer şekilde önemi azalan figürler olarak görülür. Bu yorumda, sanayi toplumlarında tabakalaşma sistemlerinin nispeten yüksek düzeyde bütünleştiği düşüncesi açıkça görülmektedir. Örneğin, Kerr ve ekibi, 'orta gelirli'lerin artışının 'orta sınıf bir toplum' oluşmasına neden olduğunu düşünmektedir; yani, orta sınıf değerlerinin, hem kol işçileri hem de elit gruplar arasında geniş ölçüde kabul edildiği ve nüfusun çoğunluğunun 'orta sınıf' statüsünü paylaştığı bir toplum. Hareketlilik ile ilgili olarak, öne sürülen temel önerme, farklılaşma ve tutarlılıkla ilgili önceki argümanları tamamlayan önermedir. Toplumlar belirli bir sanayileşme düzeyine ulaştıktan sonra, genel sosyal hareketlilik oranları, tipik sanayi öncesi veya geleneksel toplumlardan nispeten yüksek olma eğilimindedir. Sosyal tabakalaşma hiyerarşisindeki ara konumların artması, alt seviyelerden yukarı doğru hareket için fırsatları genişletirken, sosyal konumların atfedilmesinden ziyade mesleki başarıya vurgu yapılması, yetenekleri doğuştan eşit olmayan kişilerin yerine yetenekli olanların yükselme eğiliminde olacağı anlamına gelir. Başka bir deyişle, endüstriyel toplum özünde 'açık' ve 'liyakate dayalı' olarak kabul edilir (Goldthorpe, 1960).

Sanayi toplumlarında tabakalaşmanın tarihi, sanayileşmenin gelişimi ve tarıma dayalı veya sanayi öncesi toplumlardan modern sanayileşmiş toplumlara geçişle yakından iç içe geçmiştir. Modern toplumların bir başka özelliği de, geleneksel devletlere oranla daha gelişmiş ve yoğun olan siyasal düzenleridir (Giddens, 2008).

Sanayi Devrimi (18. ve 19. yüzyıllar): 18. yüzyılın sonlarında İngiltere'de başlayan ve daha sonra Avrupa ve Kuzey Amerika'nın diğer bölgelerine yayılan Sanayi Devrimi, üretim yöntemlerinde el emeğinden mekanize üretime önemli bir kaymaya işaret etmiştir. Bu dönem, sosyal ve ekonomik yapılarda önemli değişiklikleri beraberinde getirmiştir. Sanayileşme, hem imalat hem de hizmet sektörlerindeki mesleklerde büyük bir artışla birlikte işgücü piyasasının yapısında da çok büyük değişime sebep olmuştur (Erikson, 1983; Schön, 2000; akt. Dribe vd., 2015). Batı dünyasında, sanayi sektörünün artan

önemi, tarımda istihdam edilen payın azalmasıyla eş zamanlı olarak gerçekleşmiştir. Bu nedenle, sanayileşme süreci, neredeyse tanımı gereği, önemli ölçüde mesleki hareketlilik anlamına gelmektedir. Bununla birlikte, istihdamı tarımdan sanayi sektörüne değiştirmek mesleki hareketlilik anlamına gelirken, vasıfsız bir tarım işçisinin vasıfsız bir sanayi işçisine dönüşmesi otomatik olarak sınıf hareketliliği olarak değerlendirilemez (Dribe vd., 2015).

Kapitalist Sınıfın Ortaya Çıkışı: Sanayi Devrimi, servet biriktiren ve baskın ekonomik güç haline gelen fabrika sahipleri, girişimciler ve sanayicilerden oluşan kapitalist bir sınıfın yükselişine yol açmıştır. Bu sınıf, üretim araçlarını kontrol etmiş ve ekonomik gücün yoğunlaşmasına yol açan önemli bir servet biriktirmiştir. **İşçi Sınıfı: Hızlı sanayileşme, fabrikalarda ve madenlerde çalışan emekçilerden oluşan bir işçi sınıfının da büyümesine neden olmuştur.** Bu işçiler, kötü çalışma koşulları, uzun saatler, düşük ücretler ve çok az pazarlık gücüyle karşı karşıya kalmışlardır. Ortaya çıkan işçi hareketinin temelini oluşturmuşlardır.

Yıldızlı Çağ ve Sanayileşme (19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başları): Amerika Birleşik Devletleri'nde Yıldızlı Çağ olarak bilinen dönem ve diğer sanayileşmiş ülkelerdeki benzer aşamalar, önemli servet birikimi ve artan gelir eşitsizliği ile karakterize edilmiştir. Yıldızlı Çağ, genellikle "hırsız baronlar" olarak anılan güçlü sanayicilerin ortaya çıkışını görmüştür. Andrew Carnegie ve John D. Rockefeller gibi bu kişiler, çelik, petrol ve finans gibi endüstriler yoluyla muazzam servetler biriktirerek, zengin ile fakir arasındaki uçurumun açılmasına katkıda bulunmuşlardır.

Refah Devleti ve Sosyal Reformlar (20. yüzyıl): Sosyal ve ekonomik eşitsizliklere ve işçi hareketlerinin taleplerine yanıt olarak, birçok sanayi toplumu, tabakalaşma sorunlarını çözmek için sosyal reformlar başlatmıştır ve refah devletleri kurulmuştur. 20. yüzyılda hükümetler, asgari ücret yasaları, sosyal güvenlik, işsizlik yardımları ve halk sağlığı dâhil olmak üzere çeşitli sosyal refah programları uygulamışlardır. Bu girişimler, savunmasız nüfuslar için bir güvenlik ağı sağlamayı ve tabakalaşmanın etkisini azaltmayı amaçlamıştır. İşçiler, daha iyi çalışma koşulları, adil ücretler ve işçi haklarını savunmak için sendikalarda örgütlenmişlerdir. Toplu pazarlık ve aktivizm yoluyla işçi hareketleri, tabakalaşmanın azaltılmasına ve işçilerin refahının iyileştirilmesine katkıda bulunmuştur. Ulus inşa edenler, bir ulusun standardını güvence altına almak için eşitlik istemişlerdir, 2. Dünya Savaşı sonrası politikacılar ortak okulu bir refah yapısı olarak görmüşlerdir,

sanayi sonrası toplumda ise eşitlik fikri özgür bir bireysel fırsat olarak sunulmuştur (Ahonen, 2010).

İkinci Dünya Savaşı Sonrası Dönem: İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde, birçok sanayi toplumu ekonomik büyüme ve artan sosyal hareketlilik dönemleri yaşamıştır. Orta sınıfın büyümesi, endüstriyel toplumların dikkate değer bir özelliği haline gelmiştir. Eğitime erişimin artması, beyaz yakalı mesleklerde genişleyen iş olanakları ve yükselen yaşam standartları bu sosyo-ekonomik grubun büyümesine katkıda bulunmuştur. Dribe (2015), endüstrileşme ve tabakalaşma üzerine yaptığı çalışmasında; alt sınıf konumlarının orantısız şekilde daha fazla büyümesinin bir sonucu olarak, sanayileşmenin ilk aşamalarında yapısal işgücü piyasası değişikliklerinin bireyleri tarımda orta sınıf konumlarını terk etmeye zorladığı bir durumu göstermektedir. Sanayileşmenin sonraki aşamalarında, özellikle orta sınıf konumlarında bir büyümeye işaret eden, yukarı doğru mutlak hareketlilikte belirgin bir artış gözlemlenebilir.

Modern endüstriyel toplumlarda tabakalaşma, bazı değişikliklere ve karmaşıklıklara rağmen önemli bir sosyal sorun olmaya devam etmektedir. Küreselleşme hem fırsatlar hem de zorluklar getirdi. Ekonomik büyümeye katkıda bulunurken, ülkeler içinde ve ülkeler arasındaki gelir eşitsizliklerini de artırdı. Ulus ötesi şirketler ve küresel finansal sistemler, zenginlik ve gücün dağılımını daha da etkiledi. Bilgiye dayalı ekonomilere geçişle birlikte, eğitime ve uzmanlaşmış becerilere artan bir vurgu yapılmıştır. Bu, eğitim kazanımına ve yüksek vasıflı işlere erişime dayalı yeni bir tabakalaşmaya yol açmıştır. Bilim ve teknolojinin nasıl yaşadığımız üzerinde gösterdiği etki, büyük oranda ekonomik etmenler tarafından yönetilir, ancak bu etki, ekonomik alanın ötesine de geçmektedir. Bilim ve teknoloji politik ve kültürel etkenleri hem etkiler hem de onlardan etkilenir (Giddens, 2008). Tabakalaşmaya ilişkin güncel tartışmalar cinsiyet, ırk, etnik köken ve cinsellik gibi çeşitli sosyal kategorilerin kesişimselliğini kabul etmektedir. Bu kesişen kimlikler, tabakalaşmanın etkilerini birleştirebilir ve farklı dezavantaj ve ayrıcalık biçimleriyle sonuçlanabilir.

Endüstriyel toplumdaki tabakalaşmanın tarihi, ekonomik güçler, sosyal hareketler ve siyasi gelişmeler tarafından şekillendirilen karmaşık ve çok yönlüdür. Daha eşitlikçi ve kapsayıcı yapılar oluşturmaya çalışan toplumlar için bir çalışma alanı ve devam eden bir zorluk olmaya devam etmektedir.

1.1.1. Sosyal Tabakalaşma ve Sınıf Kavramı

Sosyologlar, toplumsal tabakalaşma üzerine konuşurken insan toplulukları içindeki bireyler ve gruplar arasında var olan eşitsizlikleri açıklamayı amaçlar. Tabakalaşma genel olarak; mülk veya varlık anlamıyla düşünülür, fakat aslında tabakalaşma yaş, toplumsal cinsiyet, askeri rütbe veya dinsel bağ gibi diğer özellikler sebebiyle de ortaya çıkar (Giddens, 2008). Yani, sosyal tabakalaşma, bir toplumun üyelerini sosyal statü açısından sıraladığı sistemdir.

Tabakalaşma, yapısal eşitsizliklerden dolayı insanların ayrı gruplaşmaları olarak tanımlanabilir. Toplumlara, tabana yakın az ayrıcalıklılarla, tavandaki daha fazla avantajlı olanlardan oluşan, bir hiyerarşi içinde, katmanlar olarak görebiliriz. Sosyologların birçoğu tabaka ve sınıfı değişik şekillerde tanımlamasından dolayı, bu kavramlar üzerine yapılan tartışmalar güncelliğini sürdürmektedir (Giddens, 2008). Sosyologların bir kısmı tabaka ve sınıfı aynı anlamda kullanırlar; diğerlerinin ise tabakaları sınıfı da içine alan daha geniş bir alanda tanımladıkları görülmektedir. Bazı sosyologlar sınıfları evrensel olgu içinde bir yapı ve tabakaları da evrensel olgu olarak değerlendirmektedir (Amman, 1995). Sosyal sınıf; gelir, servet, meslek, eğitim ve güç gibi faktörlerin bir kombinasyonuna dayanan belirli bir sosyal tabakalaşma türüdür. Geçmişten bugüne, dört temel tabakalaşma çeşidi fark edilebilir: kölelik, kast, mülk sahipleri ve sınıf. Bunlar, bazı durumlarda bir diğeriyle birlikte bulunabilir (Giddens, 2008).

Sınıfı, genel ekonomik kaynakları paylaşan ve bu durumun yönelebildikleri yaşam biçimini güçlü bir biçimde etkilediği büyük çapta insan öbeği olarak açıklayabiliriz. İş gücüyle birlikte zenginlerin mülkiyeti, sınıf ayrımının temel taşlarıdır. Sınıf, tabakalaşmanın erken örneklerinden dört temel özelliğiyle farklılaşır:

1. Sınıf düzenleri değişkendir. Tabakaların diğer türlerinden farklı olarak sınıflar dinsel ya da yasal hükümlerle oluşturulamaz.
2. Sınıfsal konumun bazı kısımları elde edilir. Kişiler sınıflarını, tabakalaşmanın diğer şekillerinde olduğu gibi sadece doğumla elde etmez.
3. Sınıf ekonomik tabanlıdır. Sınıflar maddi kaynaklara sahip olmadaki eşitsizliklere, yani gruplar arasındaki ekonomik farklılıklara dayanır.
4. Sınıf düzenleri büyük ölçekte ve kişisel bazda değildir. Diğer tabakalaşma çeşitlerinde eşitsizlikler, en başta köleyle efendisi ve onun altındaki ve üst kast üyeleri arasında kişisel yükümlülük ve görev ilişkisiyle açıklanır (Giddens, 2008).

Sosyal sınıfın kavramsallaştırılması; kimlik, davranış ve yapı inşasıdır. Kimlik, insan gruplarının ortak paylaşılan deneyimlerine bakar. Yapı, sınıfa, bireylerin bir süreklilik içinde yukarı veya aşağı hareket ettiği sabit kategoriler biçiminde bakar. Sosyal statüyü ölçmek için gelir, meslek ve eğitim gibi yapılar kullanılmaktadır (Wyatt-Nichol vd., 2011). Kimliğin önemli bir özelliği, diğer kültürel gruplardan insanlarla paylaşılan deneyimlerden (Nieto, 2008), eğitim ortamlarındaki deneyimlerden (Paulsen, 1991) ve aileden (Martin ve Dowson, 2009) etkilenebilmesidir (akt; Fortner, 2014). Yapı sosyal sınıfın dışsal ölçütlerine bakar. Gelir, eğitim ve meslek gibi sosyoekonomik durum göstergelerini dikkate alır. Bu göstergeler, kişinin yaşadığı fiziksel alan veya çevrede en belirgin şekilde görülür ve o andaki fiziksel, ekonomik, kültürel ve sosyal çevreyi yansıtır. Ulusal Yoksulluktaki Çocuklar Merkezi'ne göre, birçok faktör yoksulluğa katkıda bulunabilir. Ebeveyn eğitim düzeyi, ebeveynin istihdam türü ve ırk/etnisite, çocukların yoksulluk içinde yaşamasına katkıda bulunan faktörlerden birkaçıdır (Addy, Engelhardt ve Skinner, 2013; akt. Fortner, 2014). Davranış yapısı, insanların hem bilinçli hem de bilinçsiz davranışlarını kapsar. Bourdieu'nun (Bourdieu ve Passeron, 2000) habitus kavramı; davranış, bireyler ve çevreleri arasındaki etkileşim aracılığıyla sergilenir.

1.2.2. Sınıf Kavramı ve Sınıf Analizlerine Dair Kuramsal Tartışmalar

Sosyal sınıf, nüfusla ilişkisinde sosyal sınıftan bahseden Aristoteles'e kadar uzanan bir tartışma ve araştırma konusu olmuştur. Popülasyonun alt grupları olarak yalnızca nitelikleri veya olayları paylaşmaktan ziyade, ilişkileri paylaşan gruplar olarak tanımlanmıştır. Bugünkü sosyal, kültürel ve ekonomik ayrımlara göre sosyal sınıf kavramı, Karl Marx ve Max Weber gibi sosyologlar tarafından ortaya atılan oldukça yeni bir kavramdır. Bugün sosyologlar, ekonomik üretim sisteminde benzer bir konuma sahip olanlar açısından sınıftan bahsetmektedir (Nesbit, 2006).

Sınıf sistemi, endüstriyel toplumun ortak bir özelliğidir. Çünkü endüstrileşmenin kendisi, farklı bireysel zenginliklerle sonuçlanan, serbest bir pazardaki bireysel çabaların bir ürünüdür. Tanım olarak, sınıf sistemi, insanların ekonomik sahipliklerine göre sınıflandırıldığı bir tabakalaşma sistemidir. Genel olarak sosyologlar, insanları sosyal sınıflara ayırmak için gelir, servet, meslek türü, eğitim düzeyi, yaşam tarzı ve maddi mülkiyeti kullanır. Sınıf sisteminin, bireylerin başkalarının zararına servet biriktirmeye

başladıkları ve böylece sosyal eşitsizliklerin doğduğu zaman başladığı söylenir. Sınıf sistemi, sosyal hareketliliğe izin verdiği için diğer tabakalaşma sistemlerinden (köle, mülk ve kast sistemleri gibi) daha esnek ve açıktır. Bunun nedeni, sınıf sisteminin atıftan çok başarıya dayalı olmasıdır; yani statü elde edilir, atfedilmez. Birey, sınıf sisteminde belirli bir sosyal sıralamada doğmasına rağmen, kişisel çabaları, bilgisi ve becerileri temelinde yukarı veya aşağı hareket etme konusunda nispeten eşit fırsatlara sahiptir. Bu nitelikler, kast ya da köle toplumlarında herhangi bir harekete yardımcı olmazken, genellikle sınıflı toplumlarda toplumsal hareketliliği belirler. Zengin ve nüfuzlu ailelerde doğan bireylerin kaynaklara daha iyi erişimi olmasına rağmen, bu tür bireylerin bu kadar varlıklı ve nüfuzlu ailelerde öleceği anlamına gelmediğini de not etmek önemlidir (Oyekola, 2020).

Marx'a göre sanayi öncesi toplumlarda iki temel sınıftan (aristokratlar, daha düşük katmandaki soylular ve köle sahipleri ve bu topraklarda aktif olarak üretim yapan serfler, köleler ve özgür köylüler) oluşuyordu. Modern sanayi toplumlarında; yazıhaneler, fabrikalar, makineler ve bunları satın almak için gereksinilen zenginlik ve kapital giderek daha da önem kazandı. Söz edilen bu iki temel sınıf, üretim araçlarının sahibi sermayedarlar ve sanayiciler ile hayatlarını emekleriyle kazanan işçi sınıfı ya da Marx'ın kullanmayı seçtiği şekliyle proletaryadan oluşur (Giddens, 2008). Marx farklı sınıflardan bahsetse de, çalışmaları çoğunlukla burjuvazi ile proletarya arasındaki mücadeleye odaklanmıştır. Burjuvazi ya da paranın sahibi ve denetleyicisi ve para karşılığında emeğini burjuvaziye satan proletarya (işçi) sınıfı odak noktasıdır. Esas olarak, burjuvazinin yararına olan eşitsiz ilişki ve proletaryanın sürekli mücadelesi hakkında yazmıştır (Marx ve Engels, 1932).

Neo-Marksistler, tüm insan gruplarını ve kültürlerini dezavantajlı duruma düşüren yapısal eşitsizlikleri incelemek için tanımı genişletmişlerdir (Anyon, 2011). Neo-Marksistler, sınıfın toplumsal eşitsizliği anlamak için hala merkezi bir kavram olduğunu savunurlar, ancak aynı zamanda sınıfın Marx'tan daha karmaşık ve nüanslı bir şekilde anlaşılması gerektiğini de söylerler. Neo-Marksizmin temel içgörülerinden biri, sınıfın sadece ekonomik ilişkilerle ilgili olmadığıdır. Aynı zamanda kültürel ilişkiler, siyasi ilişkiler ve sosyal ilişkilerle de ilgilidir. Neo-Marksistler, sınıfın sadece üretim araçlarına kimin sahip olduğuyla ilgili olmadığını, aynı zamanda toplumda kimin güç ve etkiye sahip olduğuyla ilgili olduğunu savunurlar. Neo-Marksizm'in bir diğer önemli kavrayışı, sınıfın durağan

bir kavram olmadığıdır. Zamanla değişen dinamik bir kavramdır. Neo-Marksistler, ekonomi ve toplum değiştikçe sınıf ilişkilerinin doğasının da sürekli değiştiğini savunurlar. Neo-Marksistler ayrıca sınıf hakkında yeni düşünme biçimleri geliştirdiler. Örneğin, sınıfın "çoklu modernlikler" açısından anlaşılması gerektiğini, yani dünyanın farklı yerlerinde farklı sınıf ilişkileri biçimleri olduğunu savundular. Ayrıca, sınıfın "ağlar" açısından anlaşılması gerektiğini, yani sınıf ilişkilerinin sadece bireysel aktörlerle ilgili olmadığını, aynı zamanda farklı aktörler arasındaki ilişkilerle de ilgili olduğunu savundular. Samuel Bowles, Herbert Gintis ve Melissa Groves (2005) ortak editörleri olan *Unequal Chances: Family Background and Economic Success* adlı kitaplarında ABD'deki ekonomik sistem hakkında adil hiçbir şeyin olmadığını yazmışlardır. Bununla birlikte, ekonomik fırsatlarda eşitlik yaratılmasında sosyal politikadaki umuttan söz etmişlerdir. Araştırmada, sınıflar arasındaki ekonomik ve eğitimsel başarı farkı açıkça görülmektedir. Bulgular, çocukların yüksek bir yüzdesinin sosyal, davranışsal, eğitimsel ve ekonomik modellerde ebeveynleri ile aynı başarı sonucuna sahip olacağını göstermektedir. Midwest banliyösünde, Blue Ribbon devlet lisesinde farklı geçmişlere sahip başarılı ve başarısız öğrencileri takip eden 4 yıllık karma yöntemli etnografik bir çalışmanın bir bulgusu, eğitimin sınıf eşitsizliklerini sürdürmedeki rolünü kanıtlamıştır. Bulgu, orta sınıftaki çocuklar ile dezavantajlı geçmişe sahip çocuklar arasında giderek artan uçurumun altını çizmiştir (Demerath vd., 2010; akt. Fortner, 2014).

Max Weber'in (1989) sınıf hakkındaki muhakemesi; ekonomik dağılıma yaptığı vurgu, kültür, değerler, politika ve yaşam tarzı gibi kavramların eklenmesi ile mülk edinme fırsatından söz eden Marx'tan farklılaşmıştır. Weber ayrıca ekonomik sınıfı sosyal sınıftan ayırmıştır. Kişinin hayatında sahip olduğu şans ve fırsatların, kültürel geçmişinin ve ekonomik durumunun, kişinin sosyal sınıfının daha iyi bir yansıması olduğunu söylemiştir (Weber, 1989).

Weber'in tabakalaşma görüşü Marx'ın yaklaşımını düzenlemiştir ve onu ayrıntılandırmıştır. Marx'a benzer olarak Weber de toplumu, güç ve kaynaklar üzerindeki çatışmalarca ortaya çıkan bir olgu olduğunu düşünmüştür. Fakat Marx'ın bütün toplumsal çatışmaların merkezinde sınıf ilişkilerinde ve ekonomik konularda kutuplaşma ortaya koyduğu yerde; Weber daha çok boyutlu ve karmaşık bir toplum yaklaşımı geliştirmiştir. Weber'in söylediğine göre toplumsal tabakalaşma, basit bir sınıf sorunundan başka bir şeydir, iki farklı kavram ile şekillendiğini söylemiştir: Parti ve statü. Weber'in kuramında

statü; kişilere başkalarınca verilen toplumsal saygınlık veya onur anlamına gelen, toplumsal gruplar arasındaki ayrılıkları ifade eder. Weber, modern toplumlarda parti oluşumunun, gücün önemli bir göstergesi olduğunu, statü ve sınıf tabakalaşmasını tek başına etkilediğini belirtmiştir. Parti, ortak amaçları, artalanı ve ilgileri olduğu için bir arada çalışan topluluğu belirtir (Giddens, 2008).

Sosyal bilimciler, Pierre Bourdieu ve Jean-Claude Passeron (2000), Marx ve Engels ve Weber'in sınıf tanımını, sahip olunan çeşitli sermaye biçimlerini (ekonomik, kültürel, sosyal ve sembolik) içerecek şekilde genişleterek benzer yakınlıklara ve eğilimlere sahip bireylerden oluşan bir grup oluştuğunu söylemişlerdir. Bourdieu ve Passeron'un (1986) felsefesine göre sınıf yapılarının yeniden üretimi, dış güçlerin önceden belirlemesinden ziyade içeridendir. Bourdieu; bireyler sosyal bir alanı işgal ettiklerinde, bunun mobilizasyon ve temsil yolları olan kimliklerini, yaşam tarzlarını ve habituslarını şekillendirdiğini ileri sürer (Crossley, 2010).

Bourdieu'nün teorik çerçevesinde, sosyal sınıf merkezi bir öneme sahiptir, ancak sosyal sınıf kavramını kültürel bir bakış açısıyla tanımlayarak Marksist ve neo-Marksist tezlerden ayrılır (Clément, 1995; akt. Mehus, 2005). Brubaker'a (1985) göre, Bourdieu, sınıfı genel olarak sosyal ilişkilerin kavramsal alanında tanımlar ve sonunda, sınıf ayrımlarının farklı varoluş koşulları, farklı eğilim sistemleri ve farklı sermaye donanımlarıyla tanımlandığı genel bir sınıf kavramına ulaşır. Sosyal sınıfa; aynı çıkarları, sosyal deneyimleri, gelenekleri ve değer sistemlerini paylaşan bir aktörler grubu olarak bakıldığında; sosyal sınıf kavramına, sosyal aidiyet veya sosyal gruplar da denilebilir (Mehus, 2005).

Amerikalı sosyolog Erik Olin Wright, Marx ile Weber'in kuramlarının her iki yönünü de birleştiren bir sınıf kuramı ortaya koymuştur. Wright'ın kuramına göre modern kapitalist üretimde, ekonomik kaynakları denetleyebilmenin üç yönü vardır ve bunlar bizim var olan asıl sınıfı bulmamızı sağlar:

1. Para kapitalinin ve yatırımların denetimi
2. Üretimin fiziksel araçlarının denetimi (araziler veya fabrikalar ve ofisler)
3. Emek gücünün denetimi

Kapitalist sınıftakiler, üretim sürecindeki bu yönlerin hepsini denetler. İşçi sınıfının mensupları ise bunların hiçbirini denetleyemez. Bu iki temel sınıfın ortasında, konumu belirsiz olan gruplar -beyaz yakalı işçilerle- yöneticiler vardır. Wright, bu grupları sınıfsal

konumlarıyla çelişkili bir şekilde isimlendirir, çünkü bu insanlar üretimin bazı yönlerinden etkilenebilirler ancak başkalarını denetlemekten uzaktırlar. Örneğin özel çalışanlar ve beyaz yakalılar, elle iş yapanlar gibi geçimlerini sağlamak için, işverenlerle kendi emek güçleri üzerine sözleşme yaparlar. Ancak bununla beraber, beyaz yakalı birçok bireyin yapabileceğinden daha üst düzeyde bir iş ortamında çalışabilirler (Giddens, 2008).

Sınıf ayrımlarının temelleri ve esasları; toplumsal roller, psikolojik davranış, hayat tarzı ve ortak bellek gibi temel olgulara dayanır. Örneğin, yapılan meslek, sahip olunan mülk, soy bağları gibi toplumsal roller; kazanılan gelir, bu gelirlerin harcanışı– giyinme tarzı, beslenme, oturlan konut tipi ve eğlence şekilleri - gibi yaşam tarzını ortaya koyan bazı unsurlar sosyal sınıflara göre değişiklik gösterir. Bunlara ek olarak, aynı sınıfta bulunan bireylerin psikolojik davranışlarının aynı olduğu ve ortak bir belleğe sahip oldukları da bilinmektedir (Laroque, 1969).

Bugün birçok sosyolog, insanları gruplandırmaya ve sosyal sınıfı belirlemede zenginlik, nüfuz ve statü kavramlarını kullanmaya devam etmektedir. Günümüzde en çok atıfta bulunulan sınıflar; alt, çalışan, orta ve üst sınıftır.

Sınıflar zenginler, üst sınıf, orta sınıf, işçi sınıfı ve alt sınıf olarak katmanlandırılmıştır. "Zenginler" grubu ne durağan bir kategoridir ne de özdeş bir gruptur. Bireyler zenginliğe giden veya zenginlikten ayrılan yollar izleyebilirler. Bazı zenginler "eski zengin" aileler içinde dünyaya gelirler -bu söylem, nesilden gelen zenginlikleri belirtmektedir. Diğer zenginler ise "kendilerini yaratanlar"dır. Hayata fakir olarak başlasalarda zenginleşerek devam ederler (Giddens, 2008).

Üst sınıf, ciddi serveti olan ve varlığını çocuklarına aktarabilen kişilerden oluşan küçük bir azınlıktır. Üst sınıf, en üstteki zenginlerin % 1 'inden oluşan bireyler olarak belirtilebilir (Giddens, 2008).

Orta sınıf, çeşitli meslekleri yapan geniş bir çalışan sınıfını ifade eder. Bu sınıfta hizmet sektöründe çalışanlardan öğretmenlere, tıp uzmanlarına kadar büyük çapta bir bölüm yer alır. Orta sınıfın özdeş olmadığı bir gerçektir, orta sınıfın üyeleri ortak bir toplumsal tabana veya kültür açısından ortak bir anlayışa sahiptir, böylesi bir durum, üst sınıfın en üst katmanlarında da görülen bir durumdur. Orta sınıfın bu "gevşek" yapısı yeni bir durum değildir, buna rağmen orta sınıfın bu durumu on dokuzuncu yüz yılda başlamış ve sabitleşmiş bir özelliktir (Giddens, 2008).

Orta sınıf veya beyaz yakalı çalışanların da iki alt grubu vardır. Her iki alt grup da alt sınıflardakilere göre daha fazla eğitim almış ve daha fazla para kazanmıştır. Ancak bu sınıf içinde, alt orta sınıf ile üst orta sınıf arasında elde edilen eğitim ve elde edilen gelirden ayırım yapılmaktadır. Alt orta sınıf, üst orta sınıfa göre daha az gelir elde etmekte ve daha az eğitim almaktadır (Nesbit, 2006).

İşçi sınıfının iki alt grubu vardır: mavi yakalı çalışanlar veya daha az eğitim ve daha fazla fiziksel çalışma gerektiren ve çok az ilerleme sağlayan veya hiç ilerleme sunmayan mesleklere sahip olanlar. (Nesbit, 2006). Marx, işçi sınıfının giderek artacağını düşünmüştü. Bu yüzden işçi sınıfının toplumsal değişime sebep olacak ana grup olduğu düşüncesinin temeliydi. Ne var ki işçi sınıfı giderek küçülmüştür. Çeyrek yüzyıl öncesinde çalışan nüfusun %40'ı mavi yakalıyken şimdilerde Birleşik Krallık'ta bu oran %18'e kadar düşmüştür ve bu oran giderek de düşmektedir. Ayrıca işçi sınıfının yaşam biçimleri, yaşama koşulları şekil değiştirmektedir (Giddens, 2008).

Alt sınıf kavramı genellikle sınıf yapısı içerisinde en altta yer alanları tanımlamak için kullanılır. Yoksulluk, işsizlik, eğitim eksikliği, yiyecek eksikliği, tıbbi bakım ve yeterli barınma eksikliği alt sınıfa atfedilen basamaklı niteliklerdir (Nesbit, 2006). Altsınıf mensupları, açık bir şekilde toplumun büyük çoğunluğundan daha düşük standartlarda hayatlarını sürdürürler. Bu grubun fazlaca dezavantajı vardır. Bu grupta yer alan pek çok kişi uzun süreden beri işsizdir veya bazı dönemlerde çeşitli işlerde yer alırlar ve sonra çıkarlar. Bu sebepten belirli bir meslekleri yoktur. Ayrıca bir kısmının ya yaşayacakları belirli bir yerleri yoktur ya da evsizdir. Altsınıf üyeleri çoğu zaman ülke refahından kaynaklanan faydaları kullanırlar. Altsınıf "marjinalleşmiş bir grup" olarak veya nüfusun büyük çoğunluğunun sürdürdüğü yaşam tarzının "dışında" tanımlanır (Giddens, 2008).

Sosyo-ekonomik sistemler, farklı ülkelerdeki farklı insan gruplarının haklarını ve yetkilerini kısıtlama derecelerine göre farklılık gösterir. Birleşik Krallık'taki sınıf yapısı, Amerika veya Asya'daki sınıf yapısı ile aynı değildir. Amerika Birleşik Devletleri'nde 21. yüzyılın başındaki sınıf yapısı; olağanüstü yüksek tüketim standartlarında yaşayan, son derece zengin bir kapitalist sınıfı ve kurumsal yönetici sınıfı içerir. 2008'de durgunluğun ortaya çıkmasının ardından ekonomik güç uygulamalarındaki dalgalı kısıtlamalarla birlikte; çalışan yoksulların ve marjinalize edilmiş nüfusun orantısız bir şekilde ırksal azınlıklardan oluştuğu, ırk ve sınıf arasındaki etkileşim modelini de yansıtır (Jarvie, t.y.).

1.1.3. Tabaka Kavramı ve Tabakalaşma Teorileri

Toplumsal tabakalaşma sosyologların üzerine ortak tanım yapmadığı bir kavramdır ve bununla birlikte tarihsel değişime bağlı olan insani bir üründür (Bottomore, 2018). Genel olarak toplumsal tabakalaşma kavramıyla; toplum içinde benzer avantaj ve dezavantajlara sahip gruplar (Zencirkıran, 2018) ve toplumsal alandaki saygınlık, güç ve temel kaynaklara ulaşımdan eşit faydalanamayan bireylerin toplumsal parçalara ayrışması olarak söz edilir (Haviland ve diğ., 2008).

Bireyler belirli özelliklerinden dolayı birbirlerinden ayrılır. Bu özellikler doğuştan gelen cinsiyet, ten rengi vb. fiziksel özellikler olabileceği gibi; sosyal hayat içinde elde edilen gelir, eğitim vb. sosyal özellikler de olabilir. Bu özelliklerin farklılaşması hiyerarşiler oluşmasına sebep olur ve bu durum sosyal tabakalaşma kavramını ortaya çıkarır (Arslantürk ve Amman, 2001).

Bütün tabakalaşmış toplumsal oluşumların özellikleri şunlardır:

1. Sıralama, birbiriyle mecburi etkileşimde veya birinin diğeriyle belirlenmesi olmadan, bir ortak özelliği paylaşan bireylerin toplumsal kategorilerinde geçerlidir.
2. Bireylerin yaşam olanakları ve deneyimleri anlamlı bir şekilde onların buldukları toplumsal kategorilere bağlıdır.
3. Farklı toplumsal kategorilerin sıralanması, zaman içinde yavaşça farklılaşma eğilimi gösterir (Giddens, 2008).

Tarihsel olarak, dört temel tabakalaşma kavramı tanımlanabilir: kölelik, kast, mülk sahipleri ve sınıf.

Kölelik, bir grup insanın başka bir grup insan tarafından sahiplenildiği, eşitsizliğin uç bir biçimidir. Köle sahibinin yasal durumu toplumdan topluma fazlaca değişiklik gösterir. Bazı toplumlarda köleler hemen hemen yasaların verdiği tüm haklardan mahrum bırakılırken, diğer toplumlarda durumları uşaklarınkine benzer (Giddens, 2008). Tarihsel olarak kölelik incelendiğinde, avcı ve toplayıcı toplumlarda görülmemesi ve tarım toplumlarında ortaya çıkması; kölelik sisteminin ekonomik taraflarının olduğunun göstergesidir. Kölelik, tarım toplumlarında gerekli olan işgücünü karşılamak için ortaya çıkmış bir olgudur (Amman, 1995).

Kast, bireyin toplumsal pozisyonunun hayatı boyunca belli olduğu toplumsal düzendir. Bu yüzden kast toplumlarında, farklı toplumsal katmanlar arası hareketlilik yoktur, yani toplumun bütün üyeleri hayat boyu doğdukları toplumsal katmanda kalmak durumundadır. Herkesin toplumsal konumu, doğumla elde edilen ve bu yüzden hep aynı

kalacağı düşünölen kişisel özniteliklerine -etnik ve soy bağı gibi anlamlandırılan (genellikle fiziksel özelliklere ve ten rengine dayanan), atalarından aktarılan din ve kast-dayanmaktadır. Birey, bir kastın içinde doğar ve bu kastta hayatını sürdürür. Bir diğer deyişle kast toplumları, sınıfsal konumun doğumla elde edildiğı, sınıflı toplumların özel bir çeşididir (Giddens, 2008). Bu kastlar arasında bazı özellikler ortak olsa bile; sayıları, aidiyet şekli ve ırk gibi konularda farklılıkları da vardır (Arslantürk ve Amman, 2001). Mülk sahipleri Avrupa feodalizminin bir bölümüdür, bununla birlikte başka birçok geleneksel uygarlıkta da vardır. Feodal mülk sahipleri, birbirlerine karşı hakları olan ve belli başlı sorumluluklarca bölünmüş katmanlardan oluşur ve bu ayrılıklardan bir kısmı yasal olarak geçerlidir. Avrupa'da en üst düzey mülk sahipliğı, aristokrasi ve daha düşük seviyedeki soyluların birleşiminden oluşur. Daha düşük konumlarına rağmen çeşitli belirgin ayrıcalıklarıyla Ruhbanlar, bir başka mülk sahiplerini ortaya çıkarır. Bunların dışında “üçüncü mülk sahipleri” diye adlandırılan serflerin, özgür köylülerin, tüccarların ve zanaatkârların oluşturduğu halk tabakası yer alır. Kastlardan farklı olarak, mülk sahipleri arasında belli düzeylerde karşılıklı hareketlilik ve evlilik mümkündür (Giddens, 2008). Feodal sistemin katmanlarından olan serfler tabakası, kölelikten farklı olarak, bedenlen özgürdür. Fakat toprağı bağı olarak hayatlarını devam ettirirler. Kölelikte olduğu gibi alınıp satılmazlar. Fakat toprak el değıştirirse, o toprağı alan kişiye ait olurlar (Sencer, 1974).

Sınıf birçok konuda, kölelik, kast ve mülk sahiplerinden farklılaşır. Sınıf; bireylerin yönelebildikleri yaşam tarzını önemli şekilde etkileyen, genel ekonomik kaynakları bölüşen büyük çapta insan topluluğı olarak tanımlanır. İş gücüyle beraber zenginlerin mülk sahipliğı, sınıf ayrımının temelini oluşturur (Giddens, 2008).

Toplumsal tabakalaşmanın dört temel ilkesi bulunur (Macionis'ten akt. Bozkurt, 2010):

- Toplumsal tabakalaşma, bireysel farklılıklardan kaynaklanan bir gösterge değıl, toplumun bir yansımasıdır.
- Toplumsal tabakalaşma kuşaktan kuşağı aktarılabilir.
- Toplumsal tabakalaşma evrenseldir, ama farklılaşabilir.
- Toplumsal tabakalaşma yalnızca eşitsizlikleri değıl, inançları da içine alır.

Bütünsel tarafıyla tabaka kavramı, tarih süresince olagelmiş sosyal grupları da içine almalıdır. Bu yüzden tabaka kavramı, kimi toplumlarda kategori, kimi toplumlarda ise grup olma esnekliğindedir. Bu bakımdan tabakalaşmadan söz edilirken, bütün

toplumlarda fark edilen, sayıları farklılaşan bir takım sosyal etmenlerin etkisiyle ortaya çıkan, toplumun hiyerarşik bir şekilde farklılık gösteren durumu belirtilmektedir; sosyal sınıflar ise, bir takım toplumlarda, belirli bir zamanda ortaya çıkan özel bir yapı olarak tanımlanmaktadır (Amman, 1995).

1.2. Sosyal Tabakalaşma ve Hareketlilik Tartışmaları/Kuramları

Sosyal tabakalaşma, toplumun zenginlik, gelir, meslek, eğitim ve sosyal statü gibi faktörlere dayalı olarak farklı hiyerarşik katmanlara veya sosyal sınıflara bölünmesini ifade eder. Öte yandan, sosyal hareketlilik teorisi, bireylerin veya grupların belirli bir toplumda sosyal merdivende nasıl yukarı veya aşağı hareket ettiğini inceler. Sosyal sınıflar arasındaki hareketliliği kolaylaştıran veya engelleyen faktörleri ve mekanizmaları araştırır. Yani, sosyal hareketlilik grubun veya bireyin bir sınıftan diğerine olan geçişidir (Fichter, 2006). Farklı bir deyişle sosyal hareketlilik, fiziksel ve sosyal çevredeki her çeşit kültürel ve sosyal olguların bulunduğu yerin değişmesidir (Kemerlioğlu, 1996).

Toplumsal hareketlilik tartışmaları ve düşüncesi modern topluma özgü olduğu için, bu konudaki tartışma ve araştırmalar da modern toplumla birlikte ortaya çıkmıştır. Bir yandan yalnızca bir kuşaktaki bireyin veya grupların mesleki hayatında veya sınıfsal konumunda meydana gelen dikey değişikliklerin göz önünde bulundurulduğu ‘kuşak-içi toplumsal hareketlilik’ çalışmaları vardır. Diğer tarafta; bir zümre, grup ya da sınıf ile önceki nesilden büyüklerin mesleki hayatındaki veya sınıfsal durumlarındaki dikey değişikliklerin araştırıldığı ‘kuşaklararası toplumsal hareketlilik’ çalışmaları vardır (Hamilton ve Hirszowicz, 1993). Kuşakötesi hareketlilik, kişilerin iş hayatlarındaki farklılaşmaların sosyal hayattaki konumlarına olan etkisidir. Kuşaklararası hareketlilik ise, çocukların yaptığı mesleklerin aile büyüklerinin (anne/baba, büyükanne/büyükbaba) yaptığı mesleklerden farklılık göstermesi ile meydana gelen hareketliliktir (Aron, 1992). İşçi bir babanın çocuğunun diş hekimi olması bu türden bir hareketliliğe örnek olabilir.

Dikey toplumsal hareketlilik toplumsal nesnenin veya kişinin bir tabakadan diğerine geçişidir. Geçişin olduğu yöne göre yukarı doğru (toplumsal tırmanış) veya aşağı doğru (toplumsal düşüş) olacak şekilde iki çeşit toplumsal hareketlilik vardır (Sorokin, 1959).

Dikey hareketlilik, bireyin yukarı veya aşağı doğru sosyo-ekonomik yönden hareketliliğidir. Bireyin statüsel ve iktisadi anlamda yaşadığı olumlu değişimler yukarı doğru hareketlilik, tersi olan durum meydana gelirse bu da aşağı doğru hareketlilik olarak

adlandırılır (Giddens, 2008). Tabakalaşmanın çeşidine göre ekonomik, mesleki ve politik hareketlilik aşağı doğru veya yukarı doğru olur. Yukarı doğru hareketlilik, alt tabakada olan bir kişinin daha yüksek olan bir tabakaya geçişidir veya bir grubun daha yüksek bir tabakadaki grubun yerini alması ya da o tabakada zaten olan gruplara eklenmesi olacak şekilde iki türdür. Aşağı doğru hareketlilik ise, yüksek toplumsal mevkideki kişilerin daha düşük bir konuma inmesi ve bir toplumsal grubun tamamının diğer gruplar içindeki durumunun alçalması veya toplumsal birim olarak düşmesi şeklinde iki biçimde gerçekleşir (Sorokin, 1959).

Bireylerin aynı sosyal konum içinde kaldığı hareketliliğe yatay hareketlilik denir. Yatay toplumsal hareketlilik toplumsal nesnenin veya bireyin eşit düzlemde bir toplumsal gruptan diğerine geçişidir. Örnek olarak, aynı meslek statüsünde bir fabrikadan diğerine geçiş, evlilik veya boşanma ile bir aileden diğerine geçiş, bir vatandaşlıktan diğerine geçiş yatay toplumsal hareketliliktir. Gerçekleşen bu durumlarda toplumsal nesnenin veya bireyin toplumsal konumunda, dikey yönde ciddi bir değişmeden bahsedilemez (Sorokin, 1959).

Yapısal-İşlevsel Teori: İşlevselci düşünürlerin çoğu için toplum çark gibi dişleri birbirine girmiş parçalardan oluşan bütünleşmiş bir bünyedir (Giddens, 2008). Bu bakış açısı, sosyal tabakalaşmanın toplumun gerekli ve işlevsel bir özelliği olduğunu öne sürer. Tabakalaşmanın, ödüllerin ve kaynakların eşitsiz dağılımı nedeniyle ortaya çıktığını ve toplumun düzgün işleyişini sağlamaya hizmet ettiğini savunur. Bu çerçevede sosyal hareketlilik sınırlıdır, çünkü bireylerin konumları büyük ölçüde kendilerine atfedilen özelliklere göre belirlenir ve yukarı doğru hareketlilik fırsatları kısıtlanabilir.

Çatışma Teorisi: Çatışma teorisyenleri, sosyal tabakalaşmayı güç mücadelelerinin ve sosyal eşitsizliğin bir sonucu olarak görürler. Kaynakların ve fırsatların eşitsiz dağılımı nedeniyle sosyal sınıfların var olduğunu savunurlar. Bu bakış açısına göre hareketlilik, belirli gruplara fayda sağlayan, diğerleri için fırsatları sınırlayan sosyal ve ekonomik yapılardan etkilenir. Sosyal hareketlilik, dezavantajlı grupların mevcut eşitsizliklere meydan okuması ve potansiyel olarak üstesinden gelmesi için bir araç olarak görülür.

Sembolik Etkileşimcilik: Bu teori, sosyal etkileşimlerin ve bireysel failliğin sosyal tabakalaşma ve hareketlilikteki rolünü vurgular. İnsanların sosyal konumlarına ve fırsatlarına ilişkin algılarının yanı sıra başkalarıyla etkileşimlerinin hareketlilik beklentilerini şekillendirdiğini öne sürer. Sembolik etkileşimciler, bireylerin hareketlilik

yörüngelerini etkileyebilecek sosyal kimliklerini aktif olarak müzakere ettiğini ve inşa ettiğini iddia eder.

Yapısal Hareketlilik Teorisi: Yapısal hareketlilik teorisi, toplumsal değişimlerin ve ekonomik değişimlerin sosyal hareketlilik üzerindeki etkilerine odaklanır. Ekonominin, teknolojinin veya eğitimin yapısındaki değişikliklerin hareketlilik için fırsatlar yaratabileceğini öne sürer. Örneğin, sanayileşme ve hizmet sektörünün genişlemesi, yeni beceri ve niteliklere sahip bireyler için yukarı doğru hareketliliğe yol açabilir.

Sosyal tabakalaşma ve hareketliliğin, çeşitli ekonomik, kültürel ve kurumsal faktörlerden etkilenen karmaşık ve çok yönlü olgulardır. Yukarıda belirtilen teoriler, bu süreçleri analiz etmek ve açıklamak için farklı bakış açıları sağlar.

1.2.1. Yaşam Tarzı ve Tüketim Kültürünü Açıklayan Bir Kavram Olarak Habitus

Sosyal dünya; siyaset, eğitim, sanat ve spor dâhil olmak üzere nispeten özerk birçok alandan oluşur. Kültürel sermaye her alanda kendine özgü bir biçim alır ve karşılık gelen tüketim alanlarında görünür hale gelir. Burada kültürel sermaye, beğenilere ve tüketim pratiklerine dönüştürülür. Habitus'un mal ve faaliyet kategorilerinde, beğeniler ve tüketim pratikleri yoluyla tezahürü, yaşam tarzlarının inşasıyla sonuçlanır. Bu nedenle yaşam tarzları, Habitus'un sistematik ürünleridir ve sosyal olarak nitelikli gösterge sistemleri olarak görülebilir (Bourdieu, 1984; akt. Mehus, 2005).

Bireysel yaşam tarzı, öz kimlikle derinden iç içe geçmiştir. Yaşam tarzı, bireyin kimliğinin maddi bir ifadesi olarak anlaşılabilir. Yaşam tarzları, günlük yaşamın belirli yönlerine sosyal veya sembolik değer yüklemenin kalıplaşmış yollarıdır; ama aynı zamanda bunların kimlikle oynama yolları olduğu anlamına da gelir. Yani yaşam tarzları, belirli bağlamlarda anlam ifade eden uygulamalar ve tutumlar dizisidir (Wilska, 2002; Chaney, 1996; akt. Jensen, 2008).

Belirli bir bağlamda; doğru kıyafetleri giymek, doğru müziği dinlemek veya doğru yerlere gitmek önemli olabilir. Bu tüketim demektir. Öte yandan, öz kimlik bilincine sahip bir birey, bir gruptaki arkadaşlarını veya diğerlerini ayrıntılı olarak kopyalamak istemez. Eşsiz olmak için, bireyin benzersiz malları veya sembolleri kullanarak aynı gruptaki diğerlerinden farklılaşması, yani daha fazla tüketmesi gerekir. Belirli bir yaşam tarzını ifade etme ihtiyacı, belirli tüketim malları için bir istek, görünür (göze çarpan) bir tüketim yaratır. Örneğin; 1950'lerde yaşam tarzı, tüketici gruplarını ifade eden bir terim haline

geldi. Pazarlama stratejileri, hem reklamlarla hem de ürünlerle, örneğin mükemmel ev hanımı için mükemmel ev aleti gibi belirli gruplara yönelikti. Bir süre için kavram, tüketicilikle derinden ilişkilendirildi (Chaney vd.k, 1996; akt. Jensen, 2008).

Pierre Bourdieu, yaşam tarzı seçimlerinin sınıfın hatırı sayılır bir göstergesi olduğunu belirtmiştir. Bourdieu; girdi, zenginlik ve mülk gibi materyal ürünlerden bir araya gelen ekonomik kapitalin önemli olduğunu söyler, fakat bu sınıfın anlamlandırılmasında kısmi bir taraf oluşturur. Kişiler; artık ne yiyeceği, nasıl giyineceği, sağlığına nasıl dikkat edeceği ve nerede rahatlayacağı gibi sayısı fazla olan yaşam tarzı imkânıyla yüz yüzedir, işsizlik gibi geleneğe ait sınıf ayrılıklarına artık daha az dikkat edilmektedir (Giddens, 2008).

Modern toplumların durumu, tüketim toplumlarına evrilmektedir; bireyler miktarı fazlalaşan malları tüketmektedir. Birçok yönden tüketim toplumları, "kitle-toplumu"dur ve toplumun bu türünde sınıfsal farklılaşma bir noktaya kadar aşılımıştır; bu durumda değişik sınıflara mensup bireyler birbirine benzeyen televizyonda ki programları izler veya sosyetenin gezdiği caddelerde bulunan mağazalardan alış veriş yapar. Bu şekilde sınıf farklılıkları yaşam tarzı ile ve zevklerin fazlalığıyla çokça tekrarlanmış olur (Bourdieu, 1986; akt. Giddens, 2008).

“Tüketim kültürü” terimi; grupların çevrelerini topluca anlamlandırmak ve çevrelerini yönlendirmek için - örtüşen ve hatta çelişen pratiklerin, kimliklerin ve anlamların inşası yoluyla - ticari olarak üretilmiş görüntülerin, metinlerin ve nesnelerin üzerinden üyelerin deneyimlerini ve yaşamlarını kavramsallaştırır; yani piyasa yapımı metaların ve arzu uyandıran pazarlama sembollerinin tüketimi, tüketim kültürünün merkezinde yer alır ve bu sistemin sürdürülmesi ve yeniden üretilmesi, büyük ölçüde gündelik hayatın özel alanında özgür kişisel seçimin uygulanmasına bağlıdır. Bu anlamlar, tüketiciler tarafından belirli sosyal durumlarda, rollerde ve ilişkilerde somutlaştırılır ve müzakere edilir. Dahası, tüketim kültürü, yerel kültürlerin ulus ötesi sermayenin güçleri ve küresel medya manzarası tarafından giderek daha fazla iç içe geçtiği yoğun bir şekilde örülmüş küresel bağlantılar ve uzantılar ağını tanımlar (Holt vd., 2002; Thompson 2005).

Belki de en önemlisi; tüketim kültürü deneyim, anlam ve eylemin dokusu olarak kavramsallaşır. Bireylerin; kuralların kısıtlamaları dâhilinde doğaçlama yaptığı bir oyun gibi, tüketici kültürü ve aktardığı pazar yeri ideolojisi, tüketicilerin akla gelebilecek

eylem, duygu ve düşünce ufkunu çerçeveler, belirli davranış kalıplarını ve anlamlı yorumları daha anlamlı hale getirir. (Askegaard vd., 2002; Thompson, 2005).

Bourdieu'nün pratik teorisi şunları içerir: birbiriyle ilişkili üç sermaye kavramı (Bourdieu, 1986), alan (Bourdieu, 1984) ve habitus (Bourdieu, 1977). Temel olarak Bourdieu, bireysel aktörlerin kurumsal alanlarda baskın konumlar elde etmek için ekonomik, kültürel, sosyal ve sembolik sermaye için rekabet ettiğini ve eylemlerinin toplumsal olarak şekillendirilmiş bir habitus tarafından şekillendirildiğini öne sürer (Pret vd., 2015). Sermaye, güç ilişkilerinin meşrulaştırıldığı ve sürdürüldüğü mübadele mekanizması olarak hareket eder (Pret vd., 2015). Sermaye mücadelesi daha çok habitus tarafından yönlendirilen bilinçaltı bir süreçtir (Tatlı vd., 2014). Son olarak Bourdieu (1984), statü için rekabet etmeye yönelik bireysel ilginin paylaşılan bir illüzyona dayandığını öne sürer. İllüzyon alana özgüdür ve aktörlerin sermaye elde etmenin önemini kabul etmelerine neden olur (Pret vd., 2015).

1.2.2. Sosyal Tabakalaşma ve Hareketlilik Zeminini Yaratmada Habitus'un Etkisi

Habitus'un bir kavram olarak geliştirilmesi Aristoteles'e ait olan "heksis" kavramını Saint Thomas D'Aquin'un yorumlanmasıyla olmuştur – en başta Aristoteles'in Nikomakhos'a Etik eserinde yer aldıktan sonra- gün yüzüne çıkmıştır. Aristoteles heksisi, eğitim yoluyla elde edilmiş olan ve kişilerin eylem kabiliyetinin temel taşı meydana getiren fiziksel beceri ve davranışları belirtir. Saint Thomas, 13. asırda, insanların inanç bulma şekillerini araştırırken kavramı "habitus" olarak tercüme eder ve bir noktadan sonra kendiliğinden yapılı hale gelen geleneklerin öğrenilmiş toplumsallığı olarak tekrardan tanımlar. Bourdieu Habitus'u tanımlarken Noam Chomsky, Thomas, Aristo, Weber, Emile Durkheim, Marcel Mauss'tan esinlenerek kişiyi yok sayarak toplumsal yapının her şeye şekil verdiğini savunan yapısalcılık ile kişiyi yükselterek toplumun normunu yok sayan özne felsefesi arasında kalmaktan uzak durmaya çalışır. Habitus'un, kavram olarak bütün bir şekilde sosyolojikleştirilmesi ancak Pierre Bourdieu'nun temel bir rol aldığı eylem bilimiyle ortaya çıkmıştır (akt. Yarım, 2019; akt. Akçaoğlu, 2020). Habitus, esas olarak Pierre Bourdieu tarafından geliştirildiği şekliyle, sosyal ajanlarda (sınıflar, gruplar ve bireyler) kalıcı eğilimlerin sosyogenetik olarak edinilmiş kişisel olmayan eylem, algı ve öngörü ilkesidir. Habitus pratik etkinlik yoluyla edinilir, varlığını sürdürür ve hayata geçirilir. Habitus, vücut bulmuş gelenek ve icat potasıdır; tarihsel

olarak ortaya çıkan filogenetik ve ontogenetik kolektif yaşamın büyük ölçüde kişisel olmayan biçimlerinin ilişkisel bağlantı noktasıdır. Habitus; alışkanlıklar, normlar ve görenekler, kesin bir şekilde veya her zaman sosyalliğe açık bir referansla olmasa da, insan sosyal davranışını açıklama ilkeleri olarak kullanılır. Habitus, sosyal olarak edinilmiş, sosyal olarak örtüşen, sosyal olarak farklılaşan ve içsel olarak ilişkili bilişsel şemalar ve eğilim sistemleridir (Strong, 2018).

Bourdieu'ye (1984) göre sosyal sınıf üç boyuta bağlıdır: birincisi, sermayenin ekonomik, kültürel veya sosyal sermaye biçimini alabildiği, elde edilen sermaye hacmi; ikincisi, farklı sermaye biçimlerinin bileşimi ve üçüncüsü, bu ilişkilerin zaman içinde nasıl değiştiği. Ekonomik ve sosyal sermayeden farklı olarak, kültürel sermaye, kültürel nesnelere somutlaştırılan ve örtük pratik bilgi, beceriler ve eğilimler olarak somutlaştırılan, toplumsal olarak farklı zevkler, beceriler, bilgi ve uygulamalardan oluşur. Bourdieu (1984) hissetme, düşünme ve eylemde bulunma biçimleri olarak somutlaşan beceri, bilgi ve uygulama olgusunu "habitus" olarak tanımlar: Habitus sadece pratikleri ve pratiklerin algılanmasını organize eden bir yapılanma değildir. Aynı zamanda yapılandırılmış bir yapıdır. Toplumsal dünyanın algılanmasını düzenleyen mantıksal sınıflara ayırma ilkesinin kendisidir ve toplumsal sınıflara bölünmüşlüğü içselleştirilmesinin ürünüdür (Mehus, 2005). Bourdieu, Habitus'u sınıfa özgü olarak kabul eder, çünkü bir sosyal sınıf içinde, genel olarak kişi benzer durum ve deneyimlerin yanı sıra benzer fırsatlar ve gerekliliklerle karşı karşıya kalır (Bourdieu, 1990; akt. Stuij, 2015).

Pierre Bourdieu ve daha birçokları için, kişinin habitusunun; dünyayı gördüğü, anladığı ve hareket ettiği bir gözlük gibi olduğunu söyleyebiliriz. Bu "gözlükler" zamana, yere, topluluğa ve bazen de sosyal sınıfa göre değişir, ancak genellikle gözlüklerin kendilerinin farkında olmadan yalnızca bu gözlüklerin arkasını görürüz (Strong, 2018).

“Habitus, aslında hem nesnel olarak sınıflandırılabilir pratiklerin üretici ilkesi hem de bu pratiklerin sınıflama sistemidir. Temsil edilen toplumsal dünya, yani yaşam tarzları uzamı, habitusu belirleyen bu iki kabiliyet arasında, yani sınıflandırılabilir pratikler ve yapıtlar üretme kabiliyeti ile bu pratikler ve ürünleri ayırt edip değerlendirme kabiliyeti (beğeni) arasındaki ilişkide oluşur.” (Bourdieu, 2015)

Bourdieu, hem "yeni deneyimlerle" hem de bilinçli, kasıtlı kendini şekillendirme veya çabayla habitusunun kişiyi şekillendirmeye yatkın mimarisinin değişebileceğini kabul etti.

Yine de, bu değişimin doğasının kademeli olduğunu ve her zaman habitusun 'iskelesi' görevi görecek olan çocukluk dönemiyle temelde sınırlı olduğunu gördü (Wacquant, 2014: 6). Başka bir deyişle, birincil eğilimler 'uzun sürelidir; kendini sürdürmeye, yeniden üretmeye meyillidir ama ebedi değildirler" (Friedman, 2015).

Bourdieu, çalışmalarının çoğunda histerezisi, Cezayir Bağımsızlık Savaşı (Bourdieu, 1979) veya 1914 Fransız Devlet Kanunu'nun yürürlüğe girmesi gibi saha koşullarındaki büyük ölçekli değişikliklerin yarattığı habitus kaymaları açısından araştırdı. Bununla birlikte, daha sonraki çalışmalarında (1998, 1999, 2004), histerezisin kişisel düzeyde, özellikle sosyal olarak hareketli olanlar arasında nasıl deneyimlendiğini de keşfetmeye başladı. Örneğin, The State Nobility'de (1998), işçi sınıfından öğrencilerin Fransız eğitim sisteminin üst kademelerindeki hayata uyum sağlama deneyimlerini araştırdı. Bu sınıflar, hem kökenlerinden hem de hedef sınıflarından "acı verici" bir sosyal belirsizlikle, "çifte izolasyon" konumunda sıkışıp kaldı. Yeni elit çevrelerinde değer verilen kültürel eğilimleri kesinlikle benimsemeye çalışsalar da, kendi topluluklarıyla yeniden bütünleşme nostaljilerini asla silemediler. Bourdieu, psikanalitik "benliğin bölünmesi" kavramından yararlanarak (Fourny, 2000; Steinmetz, 2006), bu tür bir habitus ve alanın yer değiştirmesinin acı verici bir şekilde parçalanmış bir benlik, bir habitus üretebileceğini kaydetti (Friedman, 2015).

Friedman (2015) yaptığı araştırmada, habitusun değişebilirliğinin büyük ölçüde bir kişinin hareketlilik yörüngesine bağlı olduğunu ortaya koyuyor. Bununla birlikte, yörünge ile sadece yukarı doğru hareketliliği değil, aynı zamanda sosyal alanda hareketin hızı ve yönü ile bir kişinin sınıf, cinsiyet ve etnisite kombinasyonlarını da araştırmaya dâhil ediyor. Yaptığı araştırmanın sonunda; küçük azınlığı temsil etse de, habituslar arasında düşük hızlarda geçiş yapmak, kısa mesafeler katetmek ve sosyal alanın ekonomik olarak baskın kısmına doğru ilerlemek psikolojik olarak daha hasarsız sonuçlanıyor. Buna karşılık, çoğu birey hareketliliği, ani histerezis anlarıyla noktalan, belirgin bir şekilde inişli çıkışlı ve doğrusal olmayan bir şekilde deneyimliyor. Bireyler, sosyal alanda yukarıya baktıklarında, rutin olarak güvensizlik ve aşığılık duygularıyla savaşıyorlar ve aşığıya baktıklarında, her zaman bir suçluluk, yabancılaşma ve terk edilmişlik duygusuyla karşılaşıyorlar. Kısacası, hareketlilik beraberinde bir dizi gizli duygusal yaralanma getiriyor.

1.2.3. Habitus'ta Bourdieu Perspektifinden Sermaye Çeşitlenmesi ve Sosyal Tabakalaşma

Bourdieu, Fransa'daki çığır açan sınıf araştırmalarında, seçkinlerin toplumsal yeniden üretiminde en önemli faktörün, onların toplumsal ve kültürel sermaye üzerindeki tekeli olduğunu buldu. Bourdieu bunu ilk öne sürdüğünden beri, diğer sosyal bilimciler onun teorisini Amerikan toplumuna ve okullarına uyguladılar ve bu durum sosyal sermayeyi son yirmi yılda en yaygın kullanılan sosyolojik teorilerden biri haline getirdi (Smyth, 2004).

En geniş tanımıyla, “sosyal sermaye, aktörler tarafından eylemlere erişim için kullanılan sosyal ağlara gömülü kaynaklardır” (Lin, 2001). Bourdieu (1986), sosyal sermayeyi, kalıcı bir ilişkiler ağı yoluyla erişilebilen tüm gerçek ve potansiyel kaynakların toplamı olarak tanımlar. Tüm sermaye türleri gibi, sosyal sermaye de yalnızca sahibine daha iyi sağlık, zenginlik veya yaşam deneyimleri sağlayarak fayda verdiği ölçüde var olur. Özellikle Bourdieu için, sosyal sermaye yalnızca ekonomik sermayeye dönüştürülebilir olduğu ölçüde yararlıdır. Yani, kişiye daha iyi bir iş, karlı bir yatırım tavsiyesi veya yeni alınacak bir ev için iyi bir anlaşma sağlamalıdır. Stanton-Salazar (1997), bunu insanların ayrıcalık ve güç yollarında gezinmesine izin veren sosyal otobanlara benzetir (akt. Wenk, 2011). Tabii ki, giriş ve çıkış rampalarının nerede olduğunu bilmek doğal veya toplumsal olarak verili değildir; “maddi veya sembolik karları güvence altına alabilecek kalıcı, yararlı ilişkiler üretmek ve yeniden üretmek için sonsuz çaba gerekir” (Bourdieu, 1986). Coleman (1998), sosyal sermayenin daha yüksek ücretli, daha tatmin edici veya daha yüksek statülü işler şeklinde beşeri sermayeye yol açtığını bulmuştur. Putnam (2000), daha geniş topluluklar için, sosyal sermayenin vatandaşların kolektif sorunları daha kolay çözmelerine izin verdiğini, güven düzeylerini artırdığını, bir topluluğun insanların kaderlerinin bağlantılı olduğu birçok yol hakkındaki farkındalığını genişlettiğini ve zenginliği artırdığını bulmuştur (akt. Wenk, 2011). Ancak kaynakları paylaşma isteği, ağ üyelerini birbirine bağlayan bağların gücüyle orantılıdır (Granovetter, 1973; Jack, 2005; akt. Pret vd., 2015).

Sosyal sermaye teorisi, istediğinizi elde etmek için “neyi bildiğiniz değil, kimi bildiğiniz önemlidir” diyorsa, o zaman kültürel sermaye teorisi, “Önemli olan ne bildiğindir, ama bilmen gerektiğini düşündüğün şey değildir” der. Sadece konu hakkında bilgi sahibi olmak, doğru kelimeyi doğru zamanda, doğru şekilde kullanmak kadar önemli değildir.

Örneğin, birisi patronuyla arasının iyi olmasına çalışırken, işini iyi yapmayı bilmesi iyidir, ancak müzik zevkini paylaşma, doğru tiyatro kumpanyasına üyelikten söz etme veya uygun tarzda giyinme yeteneği daha fazlasını sağlayabilir (Wenk, 2011).

Bourdieu'ye göre kültürel sermaye, “sözlü ifadede kolaylık, genel kültürel farkındalık, estetik tercihler, okul sistemi hakkında bilgi ve akademik yeterlilik” olarak açıklanır (Swartz, 1997). On dokuzuncu yüzyılın sonlarında Fransız kalıtsal aristokrat kültürünün gerilemesi ile birlikte, kültürel ayrımlar yapma yeteneğinin; güçlü seçkinleri, yoksul ve orta sınıftan ayıran yeni kale haline geldiği görüldü. Bourdieu, büyük ölçüde seçkinler, orta sınıf ve yoksullarla ilgili anketlere dayanan araştırmalarda, kültürel "beğenin sınıfın bir belirtisi olarak işlev gördüğünü" buldu (Bourdieu, 1984).

Beğeni burada önemlidir çünkü: Bir sanat eseri ancak kültürel yetkinliğe sahip biri için anlam ve ilgi uyandırır. Bu bir koddur. Seçkinler bu koda bir kez sahip olduklarında; bilinçli olarak, isteyerek veya istemeyerek, toplumsal farklılıkları meşrulaştırma toplumsal işlevini yerine getirmek için [onu kullanmaya] yatkın hale gelirler (Bourdieu, 1984).

Bourdieu (1986) kültürel sermayenin üç biçimini kavramsallaştırır: uzun süreli kişisel eğilimler (somutlaştırılmış biçim), kültürel mallar (nesnelleştirilmiş biçim) ve eğitim nitelikleri (kurumsallaştırılmış biçim). Bu nedenle kültürel sermaye, temel olarak girişimcilerin becerilerine, eğitimlerine ve iş deneyimlerine atıfta bulunan beşeri sermaye kavramının bir uzantısıdır (Pret vd., 2015). Kültürel sermaye eksikliği, kabul edilen normlara (habitus) 'uyuma' yeteneğini sınırlayabilir, sosyal ağlara erişimi kısıtlayabilir ve statüsel yükselmeyi engelleyebilir (Pret vd., 2015). Örneğin; Gewirtz ve diğerlerinin yaptığı araştırmalar ebeveynlerin çocukları için tercih ettiği okullar üzerinedir. Araştırma Parson'ın liyakate dayalı eğitim sistemi yaklaşımının aksine, çok sayıda ebeveynin çocuklarının gideceği okulları tercih edebilme imkânları oldukça sınırlıdır. Araştırma yapanlar, okul tercihinin büyük oranda içinde bulunulan toplumsal sınıfa ve kültürel sermayeye bağlı olduğunu savunur (Giddens, 2008).

Ekonomik sermaye, Bourdieu için diğer sermaye çeşitlerinden daha baskın görünür. Ekonomik sermayenin bu konumda olmasının nedeni; toplumun hiyerarşik yapısı içinde güç sahiplerinin, sosyal hayattaki avantajlarının ekonomik sermayeleriyle olan bağlantısıdır. En nihayetinde Bourdieu'nun sınıflar içinde baskın olan grubun ekonomik sermayeyi elinde tutmalarının baskın fraksiyon olduğunu söylemesi de buna bağlıdır;

ekonomik sermayenin sağladığı gücü, Bourdieu, toplumun hiyerarşisinin bir ilkesi olarak nitelendirir (Bourdieu ve Wacquant, 1992).

Coleman (1988), sosyal sermayenin beşeri sermayenin oluşumunu nasıl kolaylaştırdığına dair bir anlayış inşa ederek sosyal ve ekonomik sermaye arasındaki bağlantıları genişletti. Sosyal sermayeyi ideolojik uçurumu kapatması için bir fırsat görür. Onun görüşüne göre, "sosyal sermaye üretkendir (yardımcıdır) ve başka türlü mümkün olmayacak olan belirli eylemleri kolaylaştırır". Bu durum da insan sermayesinin oluşmaya devam etmesini sağlar (Coleman, 1988).

Ekonomik sermaye, Bourdieu için maddesel gereklilikleri elde etmenin veya maddesel kaynaklara ulaşmanın ötesindedir. Kaynak hareketliliği teorisinde; ekonomik sermayenin artmasıyla, maddesel gerekliliklere harcanması azalır, sembolik olarak nitelendirilen daha çok statü merkezli harcamalara yönelir (Bourdieu, 1986).

Sembolik sermaye itibarla ilgilidir ve sosyal, ekonomik ve kültürel sermaye dâhil olmak üzere; bir sosyal aktörün sahip olabileceği diğer sermaye biçimlerinde kökleri vardır. Yani, bahsedilen sermaye türlerinden herhangi biri var olduğunda, bu durum sembolik sermaye üretebilir (Bourdieu, 1986). Sembolik sermaye; hizmet, itaat, itibar ya da tanınma açısından kabul edilir istekler olarak anlaşılan bir iktidar türüdür (Swartz, 2015). İş gibi bazı alanlarda, sembolik sermayeniz kar elde etme yeteneğinizle yakından bağlantılıdır. Akademi gibi diğerlerinde kökleri eğitiminize, yayınlarınıza vb. dayanan farklı bir hiyerarşi mevcuttur. Stratejik iletişim ve halkla ilişkilerde, toplumsal dünyayı oluşturan örgütlerin kendi alanlarındaki sembolik sermayelerini inşa etmeyi ve güvence altına almayı amaçlayan örgütsel faaliyetler olarak görülebilir (Ihlen, 2018).

Sembolik sermaye genellikle prestij, statü ve olumlu itibara sahip olma ile ilişkilendirilir (Pret vd., 2015). Prestij gibi sembolik sermaye, sosyal ağlara ve ayrıcalıklı eğitime erişimi kolaylaştırarak sosyal ve kültürel sermayeye dönüştürülebilir (Pret vd., 2015).

Sembolik sermaye, genellikle egemen sınıf tarafından kontrol edilir. Bourdieu'ya göre meşruluk kapsamında kültür, egemen sınıfın belirlediği şekliyledir (Bourdieu, 2015). Beğeni sembolik sermaye içinde ifade bulur. Dinlenen müzik, yenilen yemek, ses tonu, kıyafet tercihi, mimikler sembolik sermaye içinde kendisini gösterir. Sembolik sermaye; beğeni ölçülerinin gelişmesiyle ve kültür pratikleri yoluyla sosyal hayatta ortaya çıkar (Erdoğan, 2018).

1.3. Dünya’da ve Türkiye’de Sporun Tarihi ve Pratikleri: Gelişimi, Değişimi ve Sosyokültürel/Ekonomik Etkileri

İnsanlar her zaman oyun oynamıştır. Oyun oynama dürtüsü, insan kültürü için şarkı söyleme arzusu, çizim yapma dürtüsü veya hikâye anlatma ihtiyacı kadar hayatidir. Bir fiziksel coşku, grup dayanışması ya da düpedüz zevk biçimi olarak oyunlar, tarihin hemen her döneminde hemen hemen tüm toplumlarda ortaktır. Günlük yaşamda çok az şey oyun kadar ciddiye alınmıştır (Collins, 2013). Resimlerde, oymalarda ve çeşitli tarihi belgelerde kanıtlandığı gibi, spor ve oyun eski uygarlıklarda da rol oynamıştır. Gerçekten de her kültürde koşma, yüzme ve zıplama yarışmaları yer almıştır ve ayrıca boks, güreş ve diğer dövüş sanatları da görülmüştür. Top odaklı oyunlar; Mısırlılar, Amerika ve Kanada Kızılderilileri de dâhil olmak üzere çeşitli medeniyetlerde popüler olmuştur; çeşitli futbol biçimlerinin izleri eski Çin’de de görülür (Woods, 2016). Antik Mısır: Eski Mısırlılar; güreş, okçuluk ve kürek çekme dâhil olmak üzere çeşitli fiziksel aktivite ve sporlarla uğraşmışlardır. Antik Yunan: Antik Yunanlılar spora büyük önem vermişler ve MÖ 776’da koşu, disk atma ve araba yarışları gibi etkinlikleri içeren Olimpiyat Oyunlarını geliştirmişlerdir. Yunanlılar ayrıca boks, güreş ve pankrasyon (güreş ve boks karışımı) gibi sporlar da yapmışlardır. Antik Roma: Romalılar, Yunan sporlarını benimsemişler ancak gladyatör yarışmaları, araba yarışı ve çeşitli top oyunları gibi kendilerine özgü bir değişiklik eklemiştir. Bunlara ek olarak, Anadolu’da M.Ö. 2000’de var olan ilk uygarlık Hititler sporu bir savaş aracı gibi görmüşler; ok, yay, mızrak gibi aletleri kullanma yeteneklerini geliştirmek için spor çalışması yapmışlardır (Tekin, 2014).

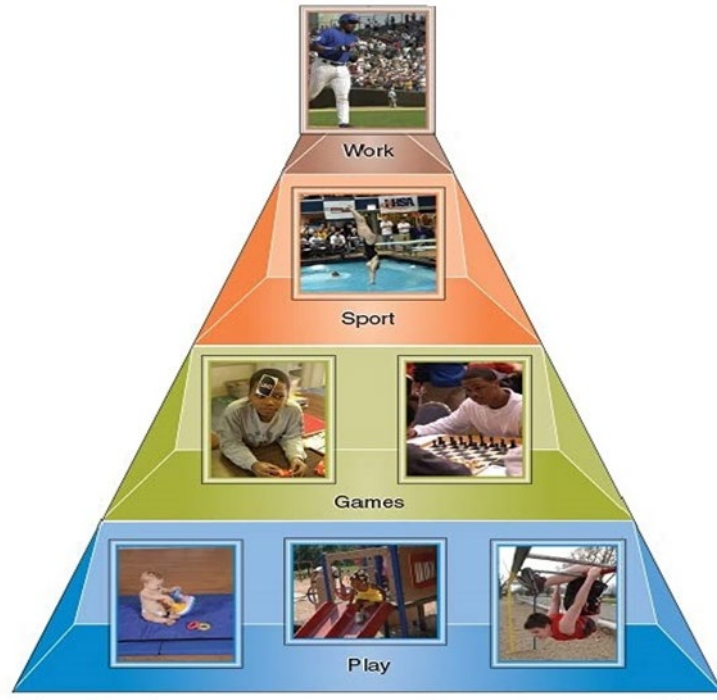
Oyunlar, insanlığın doğayı kontrol etme ve yaşamı sürdürme çabalarından gelişmiştir. Atma yarışmaları, hayvan avlamadan veya düşmanları püskürtme ihtiyacından ortaya çıkmıştır. Orta Çağ Avrupası sporları genellikle askeri eğitimle ilişkilendirmiştir ve mızrak dövüşü, okçuluk ve eskrim gibi yarışmalar şövalyeler ve soylular arasında popülerdir. Koşu yarışları, hayvan izini sürmekten veya yerleşim yerleri arasında iletişimi sürdürmekten evrilmiştir. Savaş oyunları, askeri becerilerden türetilmiştir. Çoğu zaman iş ve boş zaman arasındaki ayırım belirsizdir ve bazen var olmayabilir. İnsanlık tarihinin çoğu döneminde, insanlar için yaşam çalışmaktır ve çalışmak yaşamdır. Oyunlar, bu ilişkinin geçici olarak askıya alındığı durumlarda, örneğin bir hasat tamamlandıktan sonra gerçekleşir ve zevk geçici olarak gerekliliklerin önüne geçer (Collins, 2013).

Bu model tüm dünyada ve tüm sanayi öncesi toplumlarda tekrarlanmıştır. İlk oyunlar bazen rekabete dayalı değildi, bazen fiziksel değildi ve çoğu zaman ritüel faaliyetlerle iç içe geçmişti. Eski Yunan Olimpiyat oyunları gibi ender istisnalar dışında, onları tanımlamak için modern "spor" terimini kullanmak çağdışı olacaktır. Bu oyunlara yüklenen anlamlar ve oynanış biçimleri günümüzden çok farklıydı. Törenselleşmiş, dini veya ritüel bir amaçları olabiliyordu. Uzman oyuncular fikri neredeyse kesinlikle bilinmiyordu ve kazanmak genellikle oyunun amacı değildi. Ancak 16. yüzyılda üç genel oyun kategorisi ortaya çıktı. Bazıları askeri eğitimin bir parçasıydı, bu da dövüş veya okçuluk gibi savaş veya binicilik sporlarında görülebilirdi. Diğerleri dini veya diğer ritüel etkinliklere bağlıydı, örneğin İngiltere'de Kilise Aleleri olarak bilinen toplum ziyafetleri ve oyunları; Noel'de veya Şubat ayının son günü gibi dini tatillerde düzenlenen futbol maçları. Son olarak panayırlarda veya festivallerde oynanan oyunlar vardı, bunlar arasında maypole dansı veya kadınların koşu yarışları olarak bilinen smock yarışması bulunuyordu. Elbette, insanların sadece boş zamanlarında oynadıkları birçok oyun da vardı, bazıları diğerlerine göre daha spontaneydi (Collins, 2013). Rönesans'ın kültürel canlanmasıyla birlikte spora ve fiziksel aktivitelere olan ilgi arttı. Tenis, golf ve kriket gibi oyunlar bu dönemde ortaya çıktı.

1700'lerin başından itibaren İngiltere'deki en önemli oyunların doğası değişmeye başladı. 1750'lere gelindiğinde, en önde gelen üç İngiliz sporunun -at yarışı, boks ve kriket- doğasında temel ve niteliksel bir değişim yaşanıyordu. Kökleri geçmişin kırsal sporlarına dayansa da, bu oyunlar öncekilerden önemli ölçüde farklılaşmaya başladı. Şimdi onları kırsal atalarından ayıran şey, genelleştirilmiş oyun kurallarının ortaya çıkması ve sistematik ve düzenli bir şekilde gelir elde etme yetenekleriydi. Kısacası, bu sporlar, izlemek için veya oynamak için para ödeyebileceğiniz; üzerine önemli ölçüde büyük miktarlarda kumar oynayabileceğiniz metalar haline geliyordu. Bugün bildiğimiz şekliyle modern spor ortaya çıkmaya başlıyordu (Collins, 2013). 19. Yüzyıl: Sanayi Devrimi, modern sporların ortaya çıkışı da dâhil olmak üzere topluma önemli değişiklikler getirdi. Modern Olimpiyat Oyunları, 1896'da Pierre de Coubertin tarafından çok çeşitli atletik etkinliklerle yeniden canlandırıldı. 20. Yüzyıl: 20. yüzyıl, sporun hızlı büyümesine ve küreselleşmesine tanık oldu. Futbol (futbol), çeşitli ulusal ve uluslararası liglerin kurulmasıyla dünya çapında en popüler spor haline geldi. Basketbol, beyzbol, tenis ve atletizm gibi diğer sporlar da büyük bir popülerlik kazandı. 20. Yüzyılın Sonları:

Televizyonun yükselişi ve teknolojik gelişmeler, seyirci sayısının artmasına ve sporun ticarileşmesine yol açtı. FIFA Dünya Kupası, Olimpiyatlar ve Super Bowl gibi büyük spor etkinlikleri küresel fenomen haline geldi. 21. Yüzyıl: 21. yüzyıl, hem katılım hem de izleyici açısından sporun daha da genişlemesine tanık oldu. Karma dövüş sanatları (MMA) ve espor gibi yeni sporlar ortaya çıktı ve dünya çapında özel bir takipçi kazandı. Kadın sporları da önemli bir büyüme ve tanınma yaşadı. Sporun günümüzde, ulusal sınırları aşan kuralları ve buna ek olarak, yönetim biçimi ya da ideolojisi ne olursa olsun herhangi bir ülkeyi dışarda bırakmayan kültürel yaygınlığı "sporun globalleşmesi" kavramını ortaya çıkarmaktadır (Atasoy ve Kuter, 2005).

Şekil 1: Spor Piramidi

Kaynak: Woods (2012).

Spor piramidi, sporu düşünmek için yararlı bir yol sunar. Piramit, insan faaliyetinin dört unsurunu içerir: çocukluk oyunları, oyun, spor ve iş.

Çocukluk oyunları, çocukluğun fiziksel etkinliği olduğu için piramidin tabanını oluşturur ve çeşitli biçimlerde yaşam boyu devam eder. Çocukluk oyunları; keşfetmeyi, kendini ifade etmeyi, hayal kurmayı ve rol yapmayı içeren ücretsiz bir etkinliktir. Kesin kurallara uymaz ve her yerde gerçekleşebilir. Zevk vermek dışında, oyunun sonucu önemsizdir. Oyun, çocukluk oyunlarından daha büyük bir yapıya sahip ve rekabetçi olan bir yöndür. Oyunlar; zihinseldir, fizikseldir veya her ikisinin bir kombinasyonu olabilir. Gayri resmi

veya resmi kurallara tabidirler; rekabet içerirler; şans, strateji, beceri veya bunların bir kombinasyonu tarafından belirlenen sonuçlar üretirler; ve prestij veya statü ile sonuçlanırlar. Etkin olmayan oyunlara örnek olarak; Monopoly gibi masa oyunları, kart oyunları, video oyunları örnek verilebilir. Buna karşılık, aktif oyun örnekleri arasında kickball, paintball, futbol ve sokak hokeyi bulunur. Bu oyunlar daha yaygın hale geldikçe, bazı insanlar onları ulusal kurallara göre ve rekabetçi şekilde düzenlemeye yönelir. Sonuç olarak, resmi olmayan mahalle veya okul bahçesindeki oyunların ve etkinliklerin ötesine geçerek bir sporun özelliklerini alırlar. Spor, fiziksel beceri ve özel tesisler veya ekipman içeren ve bir kazananı belirlemek için kabul edilmiş bir dizi kurala göre yürütülen kurumsallaşmış rekabet faaliyetidir. İş, bir görevi yerine getirmek, bir engeli aşmak veya istenen bir sonuca ulaşmak için fiziksel veya zihinsel çabayı veya her ikisini içeren amaçlı faaliyettir. Tüm profesyonel sporcular hayatlarına çocukluk oyunları ile başlasa ve ardından oyunlara ve sonunda spora katılsa bile, yıllarca rekabet baskısıyla karşı karşıya kaldıktan, sakatlıklarla mücadele ettikten ve işverenlerin, taraftarların, medyanın beklentilerini karşıladıktan sonra sporu bir iş olarak görmeye başlayabilirler (Woods, 2016).

1.3.1. Dünyada Spor ve Pratikleri

Yüzyıllar boyunca hem spor hem de oyun oynama toplumlarında çeşitli roller üstlenmiştir. Erken Yunan uygarlığı, kutlamalarda, tanrıların onurlandıran ayinlerde ve cenaze törenlerinde sporu ve oyunu kullanmıştır; büyük Yunan şairi Homeros, İlyada ve Odysseia adlı edebi klasiklerinde sporu anlatmıştır. Eski Yunanlıların yarışmaları arasında; ayak yarışları, güreş, boks, zıplama ve avlanma yer alır. Antik şehir devleti Sparta'da spor ve oyun oynamak, genç erkeklerin savaş becerilerini geliştirmelerine yardımcı olurken; Atina şehir devletinde genç erkeklerin fiziksel ve zihinsel kapasitelerini tam olarak geliştirmeleri için gramer, müzik ve jimnastik alanlarında da eğitim verilirdi. Bu iki yaklaşım, sportif becerinin yararlanıcısı olarak farklı taraflar oluşturdu. Sparta'da spor devlete yarar sağlıyordu; Atina'da bireysel insanın gelişmesine yardımcı oluyordu (Woods, 2016)

Antik Olimpiyatlar, Yunan tanrıların kralı Zeus'u onurlandırmak için bir festival olarak kuruldu. Oyunlar bin yıldan fazla bir süre boyunca, MÖ 776'dan MS 393'e kadar her dört yılda bir düzenlendi. Yalnızca Yunanlıların yarışmasına izin verildi. Daha sonra İspanya,

İtalya, Libya, Mısır, Ukrayna ve Türkiye'den gelen sporcularla uluslararası bir nitelik kazandı (Henry ve Yeomans 1984; akt. Woods, 2016).

Orijinal Oyunlar sadece bir etkinliği içeriyordu - stadyum boyunca yaklaşık 200 yard (183 metre) koşu yarışı. Sparta şehir-devletinin talebi üzerine daha fazla etkinlik eklendi ve on sekizinci Olimpiyat Oyunları, uzun atlama, mızrak atma, kısa koşu, disk atma ve güreş maçından oluşan bir pentatlonu içerdi. İlerleyen yıllarda boks, at yarışları, farklı uzunluklarda koşular ve boks ve güreşin bir kombinasyonu olan pankrasyon gibi diğer etkinlikler de eklendi. Antik Oyunlar en son MS 393'te yapıldı ve ardından Roma imparatoru I. Theodosius tarafından yasaklandı. Bin yıldan fazla bir süre sonra, 1896'da Olimpiyatlar yeniden doğdu. Oyunlar Atina'da yeniden başladığında, dokuz spor dalında sadece 14 ülke yarıştı: atletizm, bisiklet, eskrim, jimnastik, güreş, yüzme, halter, tenis ve atıcılık (Henry vd., 1984; akt. Woods, 2016).

Yerel spor gelenekleri, erken modern Avrupa'nın neredeyse her bölgesinde bulunabilirdi; Floransa'nın özenli İtalyan futbol oyunu Calcio'dan kıtanın her yerinde bulunan basit koşu ve zıplama oyunlarına kadar. İspanya'daki boğa güreşi, Britanya'da horoz dövüşü ve boğa güreşi ile öne çıkan batı dünyasında kan sporlarının popülerliğini yansıtıyordu. Özellikle Fransa, İngiltere'dekine benzer güçlü bir oyun geleneğine sahipti. Cemaatler ve diğer yerel topluluklar arasında oynanan bir top oyunu olan Soule, Kuzey Fransa'da yaygındı. Savate, modern kick-boks gibi popüler bir dövüş şekliydi. Jeu de paume, tenisin bir ortaçağ öncüsüydü. Jeu de mail, bir topu krokete benzer şekilde itmek için bir tokmak kullanılan oyundu. Yine de on dokuzuncu yüzyılın sonlarında ve yirminci yüzyılda Avrupa'yı ve dünyanın geri kalanını kasıp kavuran spor devriminin temeli Britanya'nın modern biçimlerinde ortaya çıkan veya İngiliz modeline dayanan sporlarla atıldı. Yirminci yüzyılın önemli sporları haline gelecek olan Amerikan oyunlarının bile (ragbiden türetilen Amerikan futbolu, geleneksel İngiliz beyzbol oyunu ve basketbol) Britanya'da kökleri vardı. Avrupa'nın aksine, Amerikan sporu, on dokuzuncu yüzyılın ortalarına kadar kronik olarak az gelişmiş ve anemikti. Britanya'nın modern sporun doğuşundaki merkezi konumu, daha önce geleneksel kırsal oyunların 18. yüzyılda Britanya Adaları'nda meydana gelen ekonomik ve sosyal değişimler tarafından dönüştürülmesinde görülebilmektedir. Londra ve onun güneydoğu hinterlandı, modern sporun kırsal, örgütlenmemiş rekreasyondan doğduğu potaydı. Tıpkı tiyatro, müzik, edebiyat ve diğer birçok boş zaman endüstrisinin kapitalizmin gelişmesiyle devrim

yaratması gibi, spor da öyleydi. Bu ekonomik değişimler, sporu yalnızca ticari bir girişim haline getirmekle kalmadı, aynı zamanda sporun oynanma, örgütlenme ve düzenlenme biçimlerinde de köklü değişikliklere yol açtı. Bu süreç, dönemin en önemli üç sporunun gelişiminde görülebilir: at yarışı, boks ve kriket (Collins, 2013).

18. yüzyılda sporun ticarileştirilmesinden önce, sporun oynanmasını yöneten genel kabul görmüş, ulusal, yazılı kanunlar fikri yoktu. Bazen bazı oyunların yazılı kuralları olmasına rağmen, bunlar ne genel olarak tüm oyuncular tarafından kabul edildi ne de herhangi bir düzenleyici otoriteye verildi. Tüm oyuncular tarafından ve tüm büyük yarışmalar için kabul edilen kuralların getirilmesi, sporun ticari gelişiminin doğrudan bir sonucuydu. Bunun kendisi, on sekizinci yüzyılda hukukun kendisinin yeni bir anlam kazanma biçiminin bir uzantısıydı (Collins, 2013).

Kırsal ve endüstriyel toplumların sporları arasında bir "boş zaman boşluğu" veya keskin bir kopuş yoktu. Bunun yerine, eski ile yeni arasındaki ilişki, birleşik ve eşitsiz bir şekilde birlikte var olduğu bir durum söz konusuydu. Kuzeydeki sopayla top oynanan eski oyunlardan knur ve spell gibi bazı geleneksel sporlar, özellikle ekonomi büyük ölçüde tarıma dayalı veya küçük ölçekli köy tabanlı endüstrilere dayalı olduğu bölgelerde, yirminci yüzyılın başına kadar varlıklarını sürdürdüler ve popülerliklerini korudular. Diğerleri, bowls gibi veya Birinci Dünya Savaşı'na kadar güvercin avı gibi sporlar, hayatta kalma şanslarını meyhane ve meyhane işletmecilerinin müşteri çekmek için olan ticari ihtiyaçlarına borçluydu. Bölgesel farklılıklar genellikle değişime dirençliydi. Tavşan avının 1920'lerde tazı yarışı olarak yeniden icat edilmesi gibi bazıları modern teknoloji tarafından radikal şekilde dönüştürüldü (Collins, 2013).

1.3.2. Türkiye’de Spor ve Pratikleri

Orta Çağ ve Osmanlı Dönemi:

Cirit: Osmanlı İmparatorluğu'nda önemli bir spor olan cirit, ata binen atlılar arasında oynanan bir takım oyunudur. Savaş ve eğlence amaçlı olarak yapılmıştır.

Güreş: Türkiye'de tarih boyunca güreş büyük öneme sahip olmuştur. Grekoromen ve yağlı güreş gibi farklı güreş stilleri popülerdir.

Okçuluk: Osmanlı İmparatorluğu'nda okçuluk, hem askeri eğitimde hem de spor amaçlı olarak yaygın olarak yapılmıştır.

19. Yüzyıl: Modern spor pratikleri, Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuyla birlikte daha da yaygınlaşmaya başlamıştır. Batı'dan getirilen sporlar, okullarda ve kulüplerde yaygınlaşmıştır.

1923: Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuyla birlikte, sporun önemi vurgulanmış ve spor etkinlikleri teşvik edilmiştir. Bu dönemde Türk sporculardan oluşan milli takımlar kurulmuş ve uluslararası başarılar elde edilmiştir.

Türkiye'de futbol büyük bir popülerite kazanmış ve Türkiye Futbol Federasyonu'nun kurulmasıyla organize bir yapıya kavuşmuştur. Basketbol, voleybol, atletizm, güreş, boks, yüzme, tenis ve diğer birçok spor dalı da Türkiye'de yaygın olarak yapılmaktadır.

Mustafa Kemal Atatürk liderliğindeki tek parti rejimi (1923–50), çağdaş Batı Avrupa ile karşılaştırılabilir modern bir Türk ulusu inşa etmeye çalıştı. Rejim; zinde, zeki, ahlaklı ve sorumluluk sahibi vatandaşlardan oluşan modern bir ulus yaratmayı amaçlıyordu.

Giyimden müzik zevkine, üremeden hijyene, çocuk doğurmaktan ev idaresine kadar reformcular, geleneksel eğilimleri terk eden, rejimin kural ve ideallerini içselleştiren, medeni tavırları, zevkleri ve estetiği benimseyen 'medeni' bir yapı yaratmanın yollarını aradılar. Devlet, modernleşme gündeminin bir parçası olarak insan vücudunu bilime,

akılcılığa ve tıbbaya dayalı bir söylemle disipline etmeyi amaçlıyordu (Alemdaroğlu, 2005). Batılılaşma süreci, insan vücudunun fiziksel dönüşümünü ve buna bağlı olarak güzellik ve estetik algısını da beraberinde getirmiştir. Nüfusun zindeliği önemli bir endişe kaynağı haline gelmiştir.

Tanınmış bir Kemalist yazar olan Falih Rıfkı Atay, sokaktaki adamı çarpık, şişman, solgun yüzlü ve Paris, Berlin veya Stockholm Avrupalılarıyla hiçbir ortak yanı olmayan biri olarak resmetmiştir (Cantek, 2003; akt. Alemdaroğlu, 2005). Aynı ruhla, modern Türk sporunun öncülerinden Selim Sırrı Tarcan, biçimsiz Türk vücutlarının sırtlarını uzatmaya ve düzleştirmeye çalışmıştır.

Selim Sırrı, devletin elinde pedagojik ve psikolojik bir araç olarak gördüğü beden eğitimi konusunda Cumhuriyet politikalarının şekillenmesinde etkili olmuştur. İnsanları beden eğitimi ve sporun önemine ikna etmek için radyoda tartışmalar yapmıştır. Bu noktada ulusal sporların amacı, yalnızca uluslararası spor beğenisini kazanmak değil, aynı zamanda "yüzbinlerce sağlam vücut" ortaya çıkartmaktır.

Bu amaca ulaşmak için TBMM, 1938'de 'Vatandaşların fiziksel ve ahlaki yeteneklerini geliştiren oyun, jimnastik ve sporu milli ve reformist ilkelere uygun olarak düzenlemek' için Beden Disiplini Yasasını çıkarmıştır. 3. Madde, gençlerin boş zamanlarında spor kulüplerine ve beden eğitimi programlarına katılmalarını zorunlu

kılmıştır. Ayrıca yasa, farklı yaş gruplarının yapacakları sporların türü ve sürelerini belirleme konusunda devlete yetki vermiştir (Alemdaroğlu, 2005).

On dokuzuncu yüzyılın sonlarına doğru, bilinen fiziksel aktivitelerin ve özellikle geleneksel oyunların ve eski tarz güreşin manzarasının yerine yeni sporlar; futbol, tenis, bisiklet, yüzme, jimnastik, kroket ve boks gibi, giderek daha fazla görünür oldu. Bu durum ilk olarak İstanbul, Selanik ve İzmir gibi büyük yabancı toplulukları nedeniyle liman ve ticaret şehirlerinde görüldü. 1860'ların ilk yarısından beri, batılı modellere yönelik modern okullar da yeni tür beden eğitimi sunuyordu. İlk Osmanlı spor kulübü 1910 yılında İstanbul'da "Beşiktaş Osmanlı Jimnastik Kulübü" adıyla resmen kuruldu. Güreş, boks, halter ve jimnastik gibi spor disiplinleri de teşvik edilmesine rağmen, futbol kısa sürede ana cazibe merkezi haline geldi (Krawietz, 2015).

Modern ve askeri olarak algılanan; jimnastik, yüzme, kürek çekme ve atıcılık gibi sporlar, esas olarak yirminci yüzyılın ilk yıllarında Osmanlı milletinin zayıflıklarını gidermek ve gücünü pekiştirmek için resmi ve yarı resmi olarak yaygınlaştı. Modern tarzda spor disiplinlerinin benimsenmesi ve "sağlıklı genç vücut" inşası, Batı medeniyetine performans olarak katılmanın bir başka önemli yolu olduğundan, Mustafa Kemal bu gelişme üzerine güçlü bir şekilde çalıştı. Bu tür etkinliklerin çeşitli yaş grupları için şart koşulması genç Türkiye Cumhuriyeti'ni de ilgilendiriyordu, öyle ki meclis 1938'de 'Vatandaşların fiziksel ve ahlaki yeteneklerini geliştiren oyun, jimnastik ve sporları yasalara uygun olarak düzenlemek' için milli ve inkılâpçı ilkelerle Beden Terbiye Kanunu'nu çıkardı. Mustafa Kemal, 'Turnvater Jahn' takipçilerini Türkiye'ye getirdi ve özellikle kadınlar için beden eğitimi yaygınlaştırdı, spor müfredatın içine entegre edilmesine rağmen, birçok okulda uygun bir spor salonu eksikliği vardı ve uygulaması yetersizdi. Osmanlı İmparatorluğu, 1911'de Uluslararası Olimpiyat Komitesi'ne dâhil edildi. Sporun 1938'den 1948'e kadar devlet eliyle bir eğitim aracı haline getirildi; ancak bu tür çabalar daha sonra azaldı. Elbette 1969 yılında kurulan Türkiye Gençlik ve Sağlık Bakanlığı birçok girişimde bulundu, ancak dünya spor arenasında hayal edilen seçkin konum, birkaç istisna dışında gerçekleşmedi (Krawietz, 2015).

Başlangıçta, futbolun tanıtımı dini çevrelerden önemli bir direnişle karşılaştı, ancak bu atletik aktivite ve tenisle beraber, ilerici ve modern bir havaya sahipti. Futbol, ilk olarak Avrupa toplulukları tarafından tanıtılan, kendi özel kulüplerinde ve okullarında uygulanan ve daha sonra devralınan ve resmi eğitim sistemine entegre edilen tek spor

değildi ancak, açık ara en yaygın olanıydı. 20. yüzyılın ilk on yılında, Türk milliyetçileri de futbolu ulusal kimliğin inşası için hayati bir unsur olarak algılamaya başladılar ve onu güçlü bir şekilde desteklediler. Jimnastik de aynı şekilde yüzyılın başında tanıtıldı, ancak benzer bir başarı elde edemedi. Futbol, ilk direniş aşamasından sonra Türkiye'deki en önemli atletik aktivite haline geldi, ama daha çok seyirci sporu olarak (Krawietz, 2015). Stokes (1996), futbolun ve ön planda İstanbul kulüpleri Galatasaray, Beşiktaş ve Fenerbahçe'nin medya söylemine ve kamu bilincine hakim olduğunu, çünkü futbolun "yaygın olarak ilerici, Avrupalı ve sofistike" olarak kabul edildiğini, sporculara ise ünlüler olarak değer verildiğini vurguluyor (akt. Krawietz, 2015).

Greko-Romen ve serbest güreşçiler, Türk vatandaşlarının Olimpiyat performansının omurgasını oluşturmuştur. Bazı serbest güreşçiler, bölgesel güreş stillerinin daha fazla olduğu yağlı güreş gibi yarışmalara katılabilirler. Yağlı güreş, Türkiye'nin batı yarısında oldukça yaygın olan ve 2010 yılında UNESCO kültür mirası statüsü kazanan diğer varyantları geçmiştir. Türkiye'de güreş hakkında, kültürel araçlar, sporcular ve seyirciler farklı tarihsel-ideolojik çerçevelere başvururlar: birincisi, Orta Asya kökenli eski Türk ve İslam öncesi güreş; ikincisi, Osmanlı savaş eğitimi için kullanılan güreş; ve üçüncüsü, modern Türk ulus devleti çerçevesinde güreş (Krawietz, 2015).

Orta Asya Türk boylarının geleneksel dövüş sanatları ile kültürel kayıtları, bir dereceye kadar modern Türk kültürel hafızasının ayrılmaz bir parçasıdır. Okçuluk ve binicilik gibi (avcılık ve batıya doğru genişleme için gerekiyordu), güreşin onlar arasında çok popüler olduğu ve cenaze törenleriyle bağlantılı düzenli bir kült uygulaması olduğu biliniyor (Krawietz, 2015).

2. BÖLÜM: SPOR PRATİKLERİNİN SOSYAL TABAKALARA GÖRE GÖSTERDİĞİ FARK VE SPORUN DİKEY HAREKETLİLİKTEKİ ROLÜ

2.1. Sınıfsal Farklılıkların Spora Yansıması

Spor sosyolojik kavramların kendi içerisinde yeniden üretildiği bir alandır. Hem kültürel kavramlar hem tabakalaşma kavramları sporun içinde yeniden üretilir ve yerini alır. Rekabette egemenlik anlayışının olduğu spor, meşrulaştırma basamaklarının toplumsal olarak kendini gösterdiği bir inşa aşamasıdır (Talimciler, 2010). Sosyal tabakalar arasındaki eşitsizlikler önemli şekilde modern sporun oluşmasına etki etmiştir. Bu farklılıklarda temel sebep özel mülkiyettir; fakat serbest zaman ortaya çıkıp kitlelere yayılınca, bu da önemli etkenler haline gelmiştir. Bunun sebebi, eski zamanlarda bireylerin serbest zamana sahip olmasının bir sınıf göstergesi olmasıdır (Atalay, 2004). Spor tek başına toplumun içinde var olan eşitsizliklerin bir sonucu değil, aynı zamanda farklı toplumların yaşam tarzındaki değişmeyi de gözler önüne seren bir bağlamdır (Afyon ve Tunç, 1997).

Bourdieu'ya göre, sosyal sınıflar arasındaki farklılıklar; insanların bakım ve beslenme süreçlerinde bedenlerine davranış biçimlerinde görülebilir. Fiziksel güç, işçi sınıfı erkeklerinin peşinden koştuğu bir şeydir. Bu arada işçi sınıfı kadınları, vücutlarının bakımı için egemen sınıfın üyelerine göre çok daha az zaman, çaba, fedakârlık ve para harcayabilir. Sınıfsal farklar; bedenler için çabalamak, fiziksel egzersiz, yemek yeme ve giyinme alanlarındaki arayışlarla yakından bağlantılıdır (Kahma, 2010).

Spor katılımı, bol boş zamanları ve paraları nedeniyle üst sınıf üyeleri arasında her zaman daha popüler ve erişilebilir olmuştur. Aslında tarihsel olarak zengin insanlar sporu hem eğlence hem de zenginliklerini göstermenin bir yolu olarak kullanmışlardır. Ayrıca iş dünyasındaki ağlar ve bağlantılar yoluyla sosyal sermaye oluşturmak için de sporu sıklıkla kullanmışlardır. Tenis, golf, binicilik ve yelkencilik gibi günümüz sporlarının çoğu, geleneksel olarak zenginlerin eğlencesiydi ve birçok iş anlaşması, bir golf veya tenis setinden sonra tamamlanmıştır. Mevcut ABD toplumunda, en yüksek gelir düzeyine sahip kişiler en yüksek spor katılım oranlarına da sahiptir. Ayrıca spor etkinliklerine katılma olasılıkları daha yüksektir ve hatta televizyonda daha fazla spor izlemektedirler (Booth ve Loy, 1999; akt. Woods, 2016).

Bourdieu ayrıca farklı sporların tercih edilmesinde sınıfsal farklılıklar saptamıştır. Ayrıcalıklı sınıflar; jimnastik ve dağcılık ile birlikte golf, binicilik, kayak, tenis gibi en özgün bireysel sporları tercih etmiştir. Orta sınıflar da benzer bir sağlık kültürünü benimsemiştir, ama oldukça akılcı ve münzevi bir şekilde; yürüyüş ve koşu gibi sağlık odaklı sporlar tercih etmiştir. Orta sınıf ayrıca basketbol, hentbol ve futbol gibi takım sporlarını da tercih eder. Spor, işçi sınıfı için farklı bir amaca hizmet etmiştir. Onların ideali, vücut geliştirme, halter gibi bireysel sporları ve boks ya da güreş gibi şiddet içeren sporları yaparak kendini gösteren güçlü bir bedene sahip olmaktır (Bourdieu, 1978; akt. Kahma, 2010).

Birleşik Krallık'ta Alan Warde (2006), eğitime ek olarak meslek sınıfının da spor alanındaki farklılıkları açıklamada önemli olduğunu belirterek spor ve sosyal sınıf üzerine çalışmıştır. Lojistik Regresyona dayanarak, egzersize katılımı tahmin etmede eğitimsel niteliğin özel bir öneme sahip olduğunu, buna karşılık meslek sınıfının spor seçiminde daha fazla fark yarattığını belirtti. Birleşik Krallık'taki eğitimli orta sınıfın, sağlıkla en çok ilgilenen ve fiziksel egzersizde en aktif şekilde yer alan grup olduğunu kanıtladı (Warde, 2006; akt. Kahma, 2010).

Hem üst hem de üst-orta sınıflar, özel kulüplerde yapılan polo ve kayak gibi sporları tercih ederler. Üst-orta sınıfın diğer tipik seçenekleri arasında jimnastik, artistik patinaj, yüzme, tüfek ve okçuluk gibi olimpiik sporlar da yer alır. Bu sporların çoğu bireysel olduğundan, katılımları genellikle pahalıdır. Takım sporlarında, belirli coğrafi bölgelerde üst-orta sınıf ailelerin en popüler tercihleri buz hokeyi ve lakros olup, her ikisi de genellikle okul yerine kulüp takımlarında yapılır. Ekipmanlar diğer takım sporlarından önemli ölçüde daha pahalıya mal olur. Tüm bu sporlar için tesisler genellikle maliyetlidir ve birey ya da aile, antrenman ve yarışmalara seyahat gibi önemli masrafları karşılar (Woods, 2016).

Sınıf farklılıkları spora çeşitli şekillerde yansiyabilir:

Tesislere ve ekipmanlara erişim: Yüksek gelirli sınıflardan kişilerin kaliteli spor tesislerine ve ekipmanlarına erişim olasılığı daha yüksektir, bu da onlara düşük gelirli sınıflardan insanlara göre avantaj sağlayabilir. Örneğin, yüksek gelirli sınıflardan gelen kişilerin bakımlı spor sahalarının yakınında yaşamaları ve tenis raketleri ve golf sopaları gibi pahalı spor ekipmanlarına erişimleri daha olasıdır.

Katılım fırsatı: Ebeveynlerinin ders ve ulaşım masraflarını karşılayabilmesi ve okullarının spor programlarına yatırım yapması gibi faktörler nedeniyle, yüksek gelirli

sınıflardan kişilerin spora katılma fırsatına sahip olma olasılığı daha yüksektir. Örneğin, yüksek gelirli sınıflardan gelen kişilerin spor takımlarında oynama ve yaz kamplarına katılma olasılıkları daha yüksektir.

Koçluk ve eğitim: Yüksek gelirli sınıflardan kişilerin, becerilerini ve performanslarını geliştirmelerine yardımcı olabilecek yüksek kaliteli koçluk ve eğitime erişme olasılıkları daha yüksektir. Örneğin, yüksek gelirli sınıflardan gelen kişilerin deneyimli koçlardan özel ders alabilme olasılıkları daha yüksektir.

Sosyal ağlar: Yüksek gelirli sınıflardan gelen kişilerin, spor yapan arkadaşlar veya spor organizasyonlarına katılan ebeveynler gibi, spora katılmalarına yardımcı olabilecek sosyal ağlara sahip olma olasılıkları daha yüksektir. Örneğin, yüksek gelirli sınıflardan kişilerin arkadaşları tarafından spor takımlarına davet edilme olasılıkları daha yüksektir. Bunlar sınıf farklılıklarının spora yansıma yollarından sadece birkaçı. Bu farklılıkların alt gelir grubundaki kişilerin sporda başarılı olamayacakları anlamına gelmediğini belirtmekte fayda var. Ancak, düşük gelirli sınıflardan insanların katılıp başarılı olabilmeleri için üstesinden gelmeleri gereken zorluklar yaratıyorlar.

İşçi sınıfının (yani, alt-orta sınıfın) üyelerinin, kolayca erişilebilir ve ucuz olan takım sporlarını seçme olasılığı daha yüksektir. Takım gençlik spor programları, çocukların spora başlamasını sağlar ve birçok çocuk, okullar ve vergi mükellefleri tarafından sübvansede edilen okullar arası takımlarda oynamaya devam eder. Antrenörlük ve tesisler genellikle ücretsizdir ve yetenekli sporcular performanslarını aileleri için mütevazı bir masrafla artırabilirler. Takım sporları, sahnelenmesi daha ucuz olması, bir sahada veya kortta daha fazla oyuncuyu barındırması ve aynı zamanda sosyal bir ortam sağlaması nedeniyle bu sınıfa hâkimdir. Popüler örnekler basketbol, futbol, beysbol, softbol ve voleybolu içerir. Ebeveynler, çocuklarıyla ilgilenmek ve harcamaları makul sınırlar içinde tutmak için genellikle gönüllü antrenörler veya yetkililer olarak hizmet eder (Woods, 2016).

Yoksulların ve çalışan sınıfların üyeleri hayatlarını kazanmaya ve temel ihtiyaçlarını karşılamaya o kadar çok zaman ayırırlar ki, spora harcayacak çok az zamanları veya paraları kalır. Bununla birlikte, toplumların yaşam standardı yıllar içinde iyileştikçe, mavi yakalı aileler kendilerine hitap eden ve halkın kolayca erişebildiği, oynaması ucuz olan ve halka açık eğlence tesislerinde bulunan belirli sporlara katılabilir veya izleyebilir hale gelir (Sage, 1998; akt. Woods, 2016).

Daha yüksek gelir ve eğitim düzeyine sahip olan ve profesyonel veya idari görevlerde çalışanlar, sağlık ve fitness aktiviteleri ile sporun en ateşli ve sık tüketicileridir. Fiziksel zindeliğe değer verirler ve boş zaman aktivitelerinden hoşlanırlar. Buna karşılık, doğum yapanların egzersiz yapma veya spora katılma ihtiyacı veya eğilimi hissetme olasılığı daha düşüktür. Boş zamanlarını bir sonraki iş günü için dinlenerek geçirme olasılıkları daha yüksektir (Gruneau, 1999; akt. Woods, 2016).

Yelkencilik, hem Fransa'da hem de ABD'de üst sınıfın katılımı için önemli bir aktivite olarak tanımlanır; çünkü hazırlık, taktiksel karar verme, liderlik ve problem çözme gibi entelektüel becerileri yoğun bir şekilde içerir. Bunu takiben, üst sınıf sosyal değerlerini ve konumlarını korumak için bu sporu kullanır. Schmitt ve diğerlerinin (2020) yaptığı araştırmada; yelkenciliğin sosyal sınıfla bağlamsallaştırılması, ebeveynler ve program üyeleri de dâhil olmak üzere bu etkinliğe katılan yetişkinlerin, okul programlaması bağlamında belirli sosyal sınıf inanç sistemlerini ve ideolojilerini nasıl yeniden ürettiklerini analiz etmiştir. Araştırmanın sonucu, yelkenciliğin çoğunlukla üst sınıf ailelere hitap eder, çünkü en sık olarak zengin kıyı bölgelerinde gerçekleşir ve diğer ailelerin katılımını engelleyen pahalı ekipman ve katılım ücretleri gerektirdiğini göstermiştir (Schmitt vd., 2020).

Alt ekonomik sınıfların üyeleri tipik olarak fiziksel güç ve cüretkarlığa dayalı şiddet ve belirsizlikle karakterize edilen sporları seçerler. Örnekler arasında boks, güreş, halter, otomobil yarışı ve motosiklet yarışı yer alır. Bu sporlar genellikle düşük maliyetlidir ve kentsel alanlarda mevcuttur ve herkes tarafından erişilebilir. Mütevazı geçmişlere sahip çocukların hayatta kalmak için gerekli bulabilecekleri bir özellik olan erkeksi sağlamlık idealine eğilimlidirler (Coakley, 2004; akt. Woods, 2016). Aynı zamanda, düşük gelirli pek çok insan kırsal alanlarda yaşamakta ve avcılık ve balıkçılık gibi kolay erişilebilir sporları tercih etmektedirler. Bu sosyal grup arasında popüler olan ve şiddetli fiziksel aktivite içermeyen iki beceri sporu bowling ve bilardodur (Woods, 2016).

Distinction'da (1984) Bourdieu, takım sporlarının gerektirdiği yeterliliğin sınıflar arasında oldukça eşit bir şekilde dağıldığını ve bunun da bu sporları eşit olarak erişilebilir kıldığını belirtti. Bu nedenle, bireysel sporlar söz konusu olduğunda sınıflar arasındaki farklılıklar daha belirgin olmasına rağmen, bir kişi sosyal hiyerarşide ilerledikçe takım sporlarının yanı sıra bireysel sporları uygulama sıklığının arttığı gözlemlenir (Kahma, 2010).

Fransız sosyolog Loïc Wacquant (2004), Chicago'nun güney tarafında siyahların çoğunlukta olduğu bir mahallede bir spor salonuna katıldı. Orada, kendine saygı ve erkeklik duygusu oluşturmanın meşru bir yolunu arayan alt sosyoekonomik sınıftan erkekler için boksun önemini öğrendi. O mahalledeki pek çok çocuk için boks yapmanın alternatifi, "sonunda hapse girmek ya da sokaklarda ölmek" idi. Boks geleneksel olarak alt ekonomik sınıflara ve yeni gelen göçmenlere hitap etmiştir. Şehirlerdeki pek çok erkek çocuk, iş bulma ihtimalinin olmadığı hayatlardan kaçmak için boksa yönelir. Boks ringinin kontrollü şiddetini sokakların gelişigüzel şiddetine tercih ederler. Geçtiğimiz yüzyılda Amerika Birleşik Devletleri'nde boks, İrlandalıları, İtalyanlar, Yahudiler, Afrikalı Amerikalılar ve son zamanlarda Latinler arasında popülerdi (Woods, 2016).

Moret ve Ohl (2018) yaptığı araştırmada, hokeyle ilgilenmenin eğitim yollarını nasıl etkilediğine odaklanmaktadır. İsviçre'deki 36 buz hokeyi oyuncusu ve anketi dolduran 605 katılımcıyla yapılan görüşmeler yapmışlardır. Ailelerin spor sermayesine olan güçlü inancının, hem alt hem de üst orta sınıflar için sporcuların okulu erken bırakmasına neden olduğunu ileri sürmüşlerdir. Ekonomik sermayesi daha fazla olan aileler için okulu bırakmak, sosyal konumlandırmayı sürdürmeye veya geliştirmeye yönelik bir stratejidir; alt orta sınıf aileler için ise bu durum daha çok sportif yeteneklerin sağladığı bireysel fırsatlardan kaynaklanır. Sınıf ne olursa olsun, okul kültürüne daha duyarlı ailelere sahip oyuncular, sporcuların başka bir profesyonel kariyere geçişinde okullaşmayı bir kaynak olarak görürler. Ancak spor sermayesinin aşırı değerlendirilmesi her iki sınıf için de aynı sonuçları doğurmaz. Sporla ilgili sosyal sermayenin geçişlerini sağlayacağına inanan daha az sosyal kaynağa sahip oyuncular, ekonomik ve kültürel kaynakları nedeniyle kendilerini destekleyebilecek aileleri olanlara göre daha fazla risk altındadır (Moret vd., 2018).

Yüksek performanslı sporu arzulayan genç sporcular, antrenman ve yarışmaya büyük miktarda zaman ve para yatırmak zorundadır. Aileleri hayallerini destekleyecek kaynaklara sahip değilse, başarı şansları ciddi şekilde azalır. Spor seçimi çok önemlidir, çünkü bazı sporlarda gelişme fırsatları büyük ölçüde ekonomik yatırıma bağlıdır, oysa diğerleri daha mütevazı bir masrafla sürdürülebilir.

Üst ve üst-orta sınıflardan gelen gençler, genellikle oldukça rekabetçi sporlarda başarılı olmak için güçlü bir motivasyon geliştirmezler. İş ya da meslek sahibi bir aileye maruz kalmaları, ilgi alanlarını ilk günlerinden itibaren etkiler. Spor bir oyalama olarak görülme

eğilimindedir - eğlence için yapılan bir şey. Aile ve arkadaşlar, bu çocukları, sosyal ortamlarda takdire şayan bir şekilde kendilerini gösterebilmeleri için golf, tenis, yelken ve kayak gibi belirli spor dallarında teşvik eder. Golf sahasında veya tenis kortunda birçok arkadaşlık geliştirilir ve iş anlaşmaları düzenlenir. Bu sporlar da genellikle aile tatillerine dâhildir. Sofra adabı ve diğer sosyal zarafetler gibi, bu tür sporlar hakkında da belli bir düzeyde beceri ve bilgi sahibi olunması beklenir (Woods, 2016).

Orta sınıf aileler, çocuklarının mükemmellik arayışını destekleme eğilimindedir ve genellikle eğitim masraflarını karşılamak için finansal olarak fedakârlık yapar. Gerçekten de, bir ailenin çocuğunun daha iyi bir koçla antrenman yapması veya daha iyi bir rekabet deneyimi yaşaması için ülkenin başka bir yerine taşınması duyulmamış bir şey değildir. Tenis ve golfte olağanüstü yetenekli çocukları olan aileler genellikle rekabetin en güçlü olduğu ve özel akademilerin bulunduğu sıcak iklimlere taşınır. Aşırı uç örnekte, aileler, yetenekli sporcuyla birlikte hareket eden ve diğeri bir iş veya diğer çocuklar nedeniyle geride kalan ebeveynlerle bile parçalanabilir.

Alt sınıflardan erkek sporcular da sporu erkeklikle ilişkilendirir çünkü spor korkusuzluk ve saldırganlık sergileme şansı sağlar. Bu bireyler genellikle okulda veya maddi varlık olarak daha yüksek sınıflardan genç erkeklerle rekabet edemedikleri için, spordaki başarıları onları tanımlayan cesaret nişanı haline gelir (Messner, 2002; akt. Woods, 2016). Kapitalist bir toplumda, ekonomik güç ve etki, kişisel zenginlik ve gelir tarafından belirlenir. Üst ekonomik sınıfta yer alanlar, spor da dâhil olmak üzere hemen hemen her rekabet düzeyinde toplumumuz üzerinde birincil etki ve kontrole sahiptir. Sonuç olarak, alt ekonomik sınıflardaki insanlar, rekreasyon düzeyinde bile spora katılım haklarından mahrum kalmaktadır. Eğer rekabette yüksek performans seviyesine ulaşmayı hayal etmeye cesaret ederlerse, neredeyse aşılmaz bariyerleri olan bir başarı şansı ile karşı karşıya kalırlar (Woods, 2016).

Olimpik sporlara tarihsel olarak üst sınıflar hâkim olmuştur ve modern Olimpiyat Oyunları'ndaki (hem yaz hem de kış) birçok spor bu modeli yansıtmaktadır. Olimpik hareketin liderleri tipik olarak varlıklı geçmişlere sahip erkeklerdir. Bu grup, kendi sosyal sınıflarına özgü sporları desteklediler ve yıllarca katılımı amatörlerle sınırlı tuttular. Profesyonelleri dışlayarak, sınırlı kaynaklara sahip sporcuların amatör olarak antrenman yapmaya paraları yetmediğinden, katılımlarını kendi sosyal sınıflarından sporcularla

sınırladılar. Aslında amatörün erken tanımları sosyal sınıfa dayanıyordu ve alt ekonomik sınıflardan gelen sporcular amatör olmayanlar olarak kategorize ediliyordu.

Olimpiyatları amatörlerle sınırlamanın sorunu, en iyi atletlerden bazılarını dışlamasıydı. Ayrıca, kapsamlı raporlar, bazı sporcuların kuralları ihlal ettiğini ve eğitim masraflarını karşılamak için gizlice para kabul ettiğini belirtti. Bazı ülkeler, genç sporcularını Olimpiyatlara hazırlayan ve aslında sporcularını profesyonellere dönüştüren ücretsiz eğitim okulları kurdu. Bu Olimpik kısıtlamalarla ilgili tartışma 1980'lerde doruk noktasına ulaştı ve 1988 Oyunlarından sonra Uluslararası Olimpiyat Komitesi, her spor dalındaki profesyonel sporcuların, o sporun uluslararası spor federasyonunun (Amateur Athletic Foundation Olympic Primer) onayını bekleyen gelecekteki oyunlarda yarışmasına izin vermek için oy kullandı. 2005). (Yalnızca bir avuç federasyon kendi sporlarında profesyonel sporcuları onaylamadı.) (Woods, 2016).

Bu değişikliklerin ardından, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki son Olimpik sporcuların çoğu, çocuklarının Olimpiyat macerasını desteklemek için fedakârlık yapan işçi sınıfı veya orta sınıf ailelerden geldi. Olimpik sporcu David Hemery (1986), 22 spor dalından ve 12 ülkeden sporcular da dâhil olmak üzere, son zamanlarda en iyi performans gösteren 63 sporcuyla inceledi. Nispeten küçük olan ve en iyinin en iyisine odaklanan örnekleme, aşağıdaki sınıf dağılımına giriyordu (Woods, 2016):

Yoksul %22

İşçi sınıfı %26

Alt-orta sınıf %3

Orta sınıf %44

Üst-orta sınıf %3

Üst sınıf %0

Olimpiyat Oyunlarında belirli spor dallarında yarışmak isteyen sporcular özel sorunlarla karşılaşılır. Birçok olimpik spor, liselerde veya üniversitelerde vurgulanmaz ve hatta sunulmaz. Yüksek performanslı sporcular, pahalı ve zaman alıcı özel akademiler ve yarışmalar aracılığıyla atletik hayallerinin peşinden koşmalıdır. Özel eğitim gerektiren olimpik sporlar arasında jimnastik, yüzme, judo, halter, boks ve neredeyse tüm kış sporları yer alır (sınırlı sayıda okul ve kolej kış sporlarında üniversite programları sunar). Aileler, çocuklarının ülkenin başka bir yerinde yaşayan üst düzey bir koçla antrenman yapmasına izin vermek için sık sık taşınmak zorunda kalır. Mütevazı imkânlarla sahip

sporcular, rekabet, seyahat ve koçluk yapmalarına yardımcı olmak için iş arayabilir. Bazı kurumsal sponsorlar, muhtemel olimpiyatçılar için iş sağlamaya yardımcı olur (Woods, 2016).

Muhtemel olimpiyatçılar için başka bir seçenek de ABD Olimpiyat antrenman merkezlerinden birinde antrenman yapmaktır. Tabii ki, sporcular bu programlara katılmaya hak kazanmak zorundadır, ancak eğer kazanırlarsa, antrenman masrafları genellikle ABD Olimpiyat Komitesi veya söz konusu sporun ulusal yönetim organı tarafından karşılanır. Pek çok ülkede, geleceğin olimpiyatçıları yetiştirmenin masrafları hükümet tarafından karşılanır ve spor bakanı tarafından yönetilir. (Woods, 2016). Türkiye’de bu durum Türkiye Olimpiyat Hazırlık Merkezleri’nde gerçekleşir. Belirlenmiş özel yarışmalarda konulan barajı geçen sporcular TOHM’a alınır. 18 ilde (Ankara, Adana, Antalya, Artvin, Bolu, Bursa, Erzurum, Gaziantep, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Kocaeli, Konya, Mersin, Rize, Sakarya, Samsun, Trabzon) ve 17 branşta (Atıcılık, Atletizm, Bisiklet, Boks, Buz Pateni, Jimnastik, Eskrim, Güreş, Halter, Judo, Kano, Kayak, Kürek, Tekvando, Tenis, Okçuluk, Yüzme) 482 yatılı, 221 gündüzlü olmak üzere toplam 703 sporcu, geleceğin olimpiyat şampiyonu olmak için çalışmalarını bu merkezlerde sürdürür. Projeye dâhil olan sporcuların eğitimlerini aksatmamak amacıyla geldikleri illerden okul nakilleri gerçekleştirilirken, eğitim giderleri de merkezler tarafından karşılanır. Üniversiteli sporcuların ise Gençlik ve Spor Bakanlığı ile Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı arasında yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde, bağlı buldukları üniversitelerden merkezlerin bulunduğu ildeki üniversitelere nakilleri yapılır (GSB, t.y.)

Pek çok insan, Olimpiyatlarda veya profesyonel sporlarda en yüksek seviyelerde rekabet etmek için gereken finansal yatırımın farkında değildir. Yetenekli çocukların ebeveynlerinin, seçkin antrenmanın mali etkisini hafifletmek için sahip oldukları her türlü sosyal ve kültürel sermayeyi kullanabilecekleri yer burasıdır. Belki de en pahalı sporlar binicilik etkinlikleridir. Bir yarışma atına sahip olmak ve bakımını yapmak, yılda 100.000 dolardan fazlaya mal olabilir. Ayrıca, seyahat eden diğer sporculardan farklı olarak, binicilik sporcuları ulusal ve uluslararası en üst düzeyde rekabet edebilmek için atlarını da gemiyle taşımak zorundadırlar (United States Equestrian Team Foundation 2010) (Woods, 2016).

Başka bir örnek için şimdi bir okçunun yıllık harcamalarına bakalım. Sporcu yılda 6 ulusal turnuvaya seyahat etmek ve her birinde yarışmak için, 2023 yılı itibariyle, yaklaşık 5.000 TL harcamak zorundadır; yani başlangıç için 30.000 TL bütçe ayırması gerekir. Bir ebeveyn veya antrenör, sporcuyla birlikte seyahat ederse, özellikle sporcu antrenöre harcadığı zaman için ödeme yapıyorsa, masraflar artar. Buna ek olarak, özel kulüplerde antrenman yapmanın aylık bedeli 800 TL civarındadır. Sporcu ayrıca, yay, oklar, giysiler ve diğer ekipmanların masraflarını da karşılamalıdır; bu sporcu bir sponsor ile anlaşma yapmadığı takdirde, gideri yıl içinde çok yüksek meblağlara ulaşabilir.

Birçok genç sporcu aynı zamanda bir spor salonunun veya fizyoterapistin ve belki de bir spor beslenme uzmanının veya spor psikoloğunun hizmetlerinden yararlanır. Bu ücretler kolayca yılda birkaç bin TL'yi gidere ekleyebilir. Sonuç olarak, tutumlu sporcular için maliyet muhtemelen yılda 40.000 TL'yi aşacak ve para bir endişe değilse 50.000 TL'ye ulaşabilecektir. Çoğu sporcu bu hizmetleri alamadan kariyerindeki basamakları tırmanmaya çalışır.

Maddi kaygısı olmayan aileler, sporcuyla günün yarısı antrenman yapabilecekleri ve diğer yarısında özel bir okula gidebilecekleri şekilde programlayabilir. Böyle bir tesisteki harcamaların yalnızca okul yılı için 324.219 TL'yi aşması muhtemeldir, bu da sporcunun yaz aylarında antrenmana veya yarışmaya devam etmesi durumunda ek maliyetler olacağı anlamına gelir.

Çoğu ailenin çocuklarının belirli spor dallarında nasıl sınırlı imkânlarla karşı karşıya kaldığını görebilirsiniz. Daha önce belirtildiği gibi, 2020'de yıllık ortalama hane halkı kullanılabilir geliri 76 bin 733 TL oldu. Buna karşılık, Türkiye'de yıllık ortalama eşdeğer hane halkı kullanılabilir fert geliri 37 bin 400 TL'dir (TUİK, Mayıs 2022). Yani bu durumda ortalama bir aile, yüksek performanslı rekabetçi okçuluk gibi sporları karşılayamaz.

Bu fahiş gider, takım sporlarının çoğu çocuk için en popüler seçenekler olmasının nedenidir. Maliyetler makul ve çoğu aile, tutumlu olmaları halinde spor katılımını finanse edebilir. Tabii ki, birçok aile takım sporlarının daha uygun fiyatlı olduğunu bildiği için rekabet artmıştır. Sonuç olarak, aileleri mali açıdan iyi durumda olan çocuklar, becerilerini daha özel bir sporda geliştirmeyi ve daha az rakibe karşı ulusal bir şampiyonluk için yarışmayı daha iyi bulabilirler (Woods, 2016).

Alt sınıf ailelerin çocukları, aileleri geçim sıkıntısı çektiği için genellikle spor yapma konusunda aile desteğinden pek yararlanamazlar. Kızlardan genellikle ev işlerine yardım etmeleri ve küçük kardeşlerine bakmaları beklenir. 14 yaşın üzerindeki kızların sporu bırakma oranı, özellikle düşük gelirli ailelerden gelen kızlar arasında, erkeklere göre çok daha yüksektir (U.S. Anti-Doping Agency 2012; akt. Woods, 2016).

Bourdieu'nun söylediğine göre, sosyal tabakalar var olabilmek için “ayırt edilmeyi” ister. Ayırt edilme daha çok üst sınıflarda ortaya çıkarken, alt ve orta sınıf üst sınıfın faaliyetlerine özenmektedir. Bu etkiler spor bağlamında da ortaya çıkar. Üst sınıfın yaptığı sporlar alt ve orta sınıfların yaptığı sporlardan farklılaşır. Elitler ayrıcalıklı pozisyonlarını sporla devam ettirirken, toplumun fark edilir çokluğundaki insanların onlara hissettiği imrenme yaptıkları sporların süreç içinde popülerleşmesine sebep olur. Böylece elitler yeni sporlara yön alırken ayırt edilmeye çabalar. Başka bir deyişle yeni spor branşlarının ortaya çıkmasında üst tabakanın ayırt edilmeye ve farklı olmaya yönelik üstü kapalı çabaları yatmaktadır, yani yeni zevk ve heyecan arayışı bu durumda önemli rol oynar (Yüksel, 2012).

Toplum ne kadar tüketim toplumu haline gelmişse ne kadar karmaşıklaşmışsa, tabakalaşma o kadar görünür olmuştur. Toplum karmaşıklaşmışsa statüler artar. Statüler bir şekliyle tüketim davranışlarını yansıtmaktadır. Tüketim toplumları, tüketim mallarının fazlalığı ve çeşitlenmesi ile ortaya çıkar. Yani bu iki faktörün birleşimi tüketim alışkanlıkları ve statü basamakları ile görünür hale gelir. Bir tüketme aktivitesi olan spordaki farklılaşma da tabakaları meydana getirir (Yüksel, 2012).

Annette Lareau, (2000) orta sınıf çocukların okul ortamı dışındaki yaşamlarını inceledi. Müfredat dışı etkinliklere velilerin katılımının, öğrencilerin okula katılımı üzerinde nasıl bir etkisi olduğunu görmek istedi. Orta sınıf çocukları ile daha düşük sosyoekonomik düzeyde yaşayan çocuklar arasında hız veya zaman ritminin büyük ölçüde farklılık gösterdiğini ve ebeveynlerin okula katılım fırsatlarını sınırladığını buldu. Okul dışı etkinlikler de sınıflar arasında büyük farklılıklar göstermiştir. Orta sınıf çocukları için futbol antrenmanı, dans resitalleri, piyano dersleri gibi etkinlikler velilere bekleme süresi yarattı. Ayrıca, alt sosyoekonomik düzeyde yaşayan çocuklar için ebeveynleri çalışırken TV izlemek veya dışarıda oynamak gibi faaliyetler çocuklar için bekleme süresi yaratmıştır (akt. Fortner, 2014).

Alt sınıf ekonomik koşulları nedeniyle fazla yatırım yapmadan icra edebileceği sporları tercih eder. Örneğin boks sokakta antrenman yaparak ve fazla ekipmana ihtiyaç duymadan icra edilebilir. Tenis, golf, yüzme gibi ekipmanları pahalı ve özel bir antrenman alanına ihtiyaç duyulan sporlar genellikle üst sınıflar tarafından tercih edilmektedir. Bu sporlar alt tabakanın tercih ettiği sporlara göre daha estetik ve daha çok malzemeye ihtiyaç duyulur. Örneğin yüzme sporunda gözlük, mayo, havlu, palet, şnorkel, bone, terlik ve 25 veya 50 metrelik bir havuza ihtiyaç vardır.

Sporda tabakalaşma farklı bir boyutuyla da şu şekildedir, 20. Yüzyılın başında Avrupa'da yaşanan savaş sporların bilhassa futbolun ilerleyişine hız katmıştır (Lanfranchi, 2009). Levet, Haumont and Thomas (1987) günümüz sporunun, 19. asırda İngiltere içinde ve elitlerin ürettiği bir aktivite olduğu üzerine fazlaca sosyoloğun aynı fikirde olduğunu söyler (İkizler, 2000). Fakat bir yüzyıl önce spor, İngiltere içinde yalnızca aristokratların oyunuyken artık bugün alt ve orta tabakanın yaptığı bir aktivite olmuştur (Amman, 2005). Yani bu süreçte spor, İngiliz aristokrasisinin dönüşünün bir göstergesidir (Atayman, Kurt ve Kurultay, 1997). Savaşın zorlu koşullarına direnmenin yanında fiziksel olarak güçlü ve sağlıklı olmanın; aynı zamanda kişiler arasındaki dayanışmanın da önemli olduğu bir durumun, futbolun bazı yönleriyle ortak olması, futbolu bilhassa işçi sınıfı içinde yaygınlaştırmıştır (Lanfranchi, 2009). "Bir zamanlar Batı dünyasında üst tabakadan, kentli, heteroseksüel, beyaz erkeğe özgü bir pratik olan spor, 20. Yüzyılda ortaya çıkan dönüşümler çerçevesinde önce göçmenlerin, işçilerin ve kadınların, daha sonra -1960'lı yıllardan itibaren- eşcinsellerin de katıldıkları bir faaliyete dönüşmüştür" (Defrance, 1995).

Bugünkü toplum yapısında, tabakalar arasındaki hudutlar net bir şekilde belli olmasa da, tabakaların var olduğu bilinir. Farklı sosyal statüleri olan insanların yaşayış tarzlarındaki farklılaşma, spor aktivitelerini tercih ederken de fark edilir. Bir başka deyişle spor aktivitelerine katılmada gözlemlenen farklılaşma, toplumun tabakalarının bir yansımasıdır (Öztürk, 1998).

Herkesin eğitim alma, iş bulma, liderlere oy verme ve hatta belki de lider olma özgürlüğüne sahip olduğu iddiası genel geçerdir. Ancak kanıtlar, nüfusun büyük bir kısmı için fırsat eşitliğinin hala mevcut olmadığını gösteriyor. Bunun yerine, fırsat birçokları için sosyal sınıf, ırk veya etnik köken, cinsiyet veya engellilikle sınırlıdır.

Aslında, toplumlar ekonomik sınıfa göre bölünmüştür ve her sınıf farklı maddi mallara, gelir seviyelerine, miraslara, eğitim seviyelerine, iş tanımlarına ve başkaları üzerinde etkiye sahip olma eğilimindedir. Bu sınıfları nasıl tanımladığımızdan veya böldüğümüzden bağımsız olarak, her birinin üyeleri gerçek fırsat farklılıkları yaşarlar. Sosyal sınıfı; ekonomik düzeyleri, eğitimleri, meslekleri ve sosyal etkileşimleri temelinde toplumda benzer konumları paylaşan bir insan kategorisi olarak tanımlar.

Kapitalizm, onu mal veya hizmet üretmek için kullanan bireyler tarafından sermaye birikimine ve yatırımına dayanan ekonomik bir sistemdir (Sage, 1998). Farklı ekonomik sınıfların olduğunu ve bunların sosyal sistemimizi kapsayacak şekilde genişlediğini kabul etmemiz gerekir. Sınıfları güç, prestij ve zenginlik seviyelerine göre atadığımızda, sosyal tabakalaşmaya atıfta bulunuruz (Woods, 2016).

Sosyal bölünmelerin potansiyeli; spora nüfuz eden sosyal eşitsizlik, sosyal adaletsizlik ve hiyerarşi kavramlarında yatar. Karmaşık sosyal bölünmeler sadece günlük sporun gerçekliğiyle ilgili değildir, daha ziyade hangi kategoriler kullanılırsa kullanılsın, spora eşit olmayan erişim, sürekli olarak aynı insan kategorilerini etkileme eğilimindedir. Zengin ve fakir arasındaki uçurum önemli bir sorun olmaya devam etmektedir. Spor ve sosyal eşitsizlik hakkında yalnızca sınıf, etnik köken, cinsiyet veya herhangi bir tekil kategori ile ilgili olan tartışmalar; yoksulluk, yetenek, adaletsizlik ve insanlara açık olan olasılıkların kesinliği gibi konuları gündeme getirmede başarısız olur. Hiçbir seçenek tek bir baskının, kimliğin veya siyasi arzunun her biçimine hitap edemez, ancak günümüz dünyasında spor, çoklu güç ve eşitsizlik eksenlerinin keskin çeşitliliğine karşı duyarlıdır (Jarvie, t.y.).

Sosyologlar ve diğerlerinin çeyrek asırdan fazla bir süredir böyle bir iddianın temel dayanağını sorgulamasına rağmen, spor uzun süredir meritokrasinin bir sembolü olarak görülüyor. Bu nedenle, sporun sorgulanmayan bir yetenek ve uygulama demokrasisi olarak popüler imajı, efsanevi olmasa da biraz abartılmıştır. Genel olarak konuşursak, demokratikleşme terimi, çeşitli spor katılımı biçimlerinde artan bir fırsat derecesi veya azalan bir ayrılmışlık derecesi anlamına gelme eğilimindedir. Terim, çalışanların veya müşterilerin spor kararları ve spor organları üzerinde daha fazla kontrole sahip olduğu süreci tanımlamak için kullanılmıştır (Jarvie, t.y.).

2.1.1. Sporcunun Spor Tercihi

Sporcuların sosyal sınıflarına göre spor tercihlerinin olduğu yönünde genel bir algı bulunmaktadır. Örneğin, üst sınıftaki sporcuların golf veya tenis gibi temassız sporları tercih ederken, alt sınıftaki sporcuların futbol veya boks gibi temaslı sporları tercih ettiği sıklıkla görülür.

Her yaştan insan spora katılıp katılmamaya bilinçli olarak karar verir. Eğer katılmayı seçerlerse, sonunda, bilinçli ya da bilinçsiz olarak, katılımlarına devam etme ya da ayrılma konusunda başka bir karar verirler. Devam etmeye karar verirlerse, bağlılık düzeylerini ve performans yoğunluklarını seçmeleri gerekir. Bu son karar -eğlenmek için mi yoksa yüksek performans için mi katılacağınızla ilgili- yalnızca iç faktörlerden (kişinin duyguları, düşünceleri ve istekleri) değil, aynı zamanda diğer insanlar da dâhil olmak üzere dış faktörlerden de etkilenir. Elbette kişi kişisel gelişimi veya dış koşulların değişmesi nedeniyle de fikir değiştirebilir (Woods, 2016). Bu tezin araştırdığı konulardan biri de, bireyin spor tercihlerinin sosyal sınıf farkları tarafından nasıl etkilendiğidir.

Belki de hiçbir faktör spor katılımını sosyal veya ekonomik sınıftan daha güçlü bir şekilde etkilemez. Aslında, bazı katılım gelenekleri göreneklere ve erişilebilirliğe dayalıyken, diğerleri sadece bir ekonomi meselesidir. Genel trendlerin istisnaları olmasına rağmen, bazı favori sporlar ekonomik sınıfla ilişkilendirilir. Örneğin, yüksek gelirli, güçlü eğitimli ve yüksek statülü bir mesleği olan insanlar golf, tenis, yelken ve kayak gibi bireysel sporlara katılma eğilimindedir. Programlarını gerektiği gibi ayarlayabilirler ve kulüp üyeliği, seyahat ve uygun ekipman ve kıyafet masraflarını karşılayabilirler.

Buna karşılık, orta gelir grubundaki insanlar, mütevazı bir maliyetle halka açık olan, okul veya toplum tarafından desteklenen ve pahalı bir kulübe üyelik gerektirmeyen sporlara odaklanma eğilimindedir. Orta gelir grubunun alt ucunda, vasıflı işçi aileleri genellikle rekabete, güce ve maçoluğa yönelen sporları seçerler. Bu grupta erkekler özellikle futbol, güreş, araba yarışı ve boks gibi saldırganlık, şiddet ve fiziksel risk içeren sporları tercih etmektedir (Woods, 2016).

Moret ve Ohl (2018) yaptığı çalışmada, hokeyle ilgilenmenin eğitim yollarını nasıl etkilediğine odaklanmaktadır. İsviçre'deki 36 buz hokeyi oyuncusu ve anketi dolduran 605 katılımcıyla yapılan görüşmeler de dâhil olmak üzere niteliksel ve niceliksel yöntemlere dayanan bir çalışma yürütmüşlerdir. Çalışmanın sonucunda, profesyonel sporcu olmak için, zorunlu eğitimin hemen ardından okulu bırakan 78 oyuncudan 53'ünün (%68) üst-orta sınıftan olduğunu beyan ederken, sadece 25'i (%32) alt-orta sınıftan olup

örneklemelerinin %37,3'ünü oluşturmaktadır. Hokey kariyerine ve eğitime verilen önem, katılımcıların geleceklerini nasıl inşa ettiklerini etkilemektedir. Dört oyuncu hariç, röportaj yapılan tüm sporcular 'spor meraklısı' ailelerden gelmektedir. Aile sosyalizasyonu etkisi, hem babanın zaten hokey ortamının bir parçası olması hem de ebeveynlerin diğer sporlara karşı olumlu eğilimlerinin olması gözlemlenmiştir. Yani, aile sosyalizasyonunun hokey oynamaya başlama ve devam etme üzerindeki önemli etkisini vurgulamaktadır. Çocuklar, ailelerinin hokey gibi sporlara olan ilgisini ve katılımını gözlemlediklerinde, hokey oynamaya başlama ve devam etme olasılıkları daha yüksektir. Niceliksel veriler, aile sporu kültürleşmesini doğrulamaktadır: babaların %80'inden fazlası (annelerin %44,5'i) en az bir spor yapmaktadır, %56'sı (%14) bunu rekabetçi düzeyde yapmaktadır. Özetle, bir oyuncu ve ailesi hokey inancına tamamen bağlı kaldığında, spor sermayesine aşırı değer verilecek ve kültürel sermayenin bir biçimi olarak eğitim niteliklerine gereken değer verilmeyecektir.

Yaşamak için mücadele eden insanların spor ya da eğlence için çok az zamanları ya da paraları vardır. Buna ek olarak, işleri genellikle fiziksel oyunlar için çok az enerji bırakabilen fiziksel emek içerir. Bu faktörlerin bir sonucu olarak, herhangi bir rekreasyonel aktiviteyi seçmekte genellikle zorlanırlar.

Seçkin rekabet düzeyinde, özellikle bireysel sporlarda ve birçok Olimpik sporda, sporcular üst-orta sınıf geçmişlerinden gelme eğilimindedir (Coakley, 2004). Genç bir sporcunun gelişimini finanse etmek için gereken finansal fedakârlıklar - örneğin, genellikle devlet okullarında sunulmayan yelken, jimnastik, binicilik etkinlikleri ve kayak - ortalama bir ailenin ulaşamayacağı düzeydedir. Öte yandan takım sporları genellikle devlet okullarında katılımcılara çok az maliyetle sunulur; bu nedenle, çeşitli sosyal sınıflardan sporcuların atletizm, futbol, basketbol, beysbol ve güreş gibi takım sporlarında rekabet etmelerine olanak tanır ve birçok aile için finansal olarak uygundur.

2.1.2. Sınıfsal Farkların Spor İzleyicisine Etkisi

ABD toplumundan bir örneğe bakarsak; profesyonel bir futbol maçına gitmeye karar veren dört kişilik bir aileyi sosyal sınıfın nasıl etkilediğini kolayca görebiliriz. 2013'te bir Ulusal Futbol Ligi (NFL) maçı izlemek için ortalama bilet fiyatı 81,54 dolara yükseldi ve ortalama premium bilet fiyatı 247,85 dolardı. Ancak bilet fiyatları hikâyenin tamamı bile değil. Ligin en yüksek maliyetine sahip olan Dallas'ta dört kişilik bir ailenin maça gitmesi

için toplam maliyet 634,78 doları buluyor. Bu rakama biletler, altı tane içecek, dört sosisli sandviç ve harika bir 75 dolarlık otopark dâhildir. Ortalama yıllık aile gelirinin 56.954 dolar olduğu bir bölgede futbol gezisi, aileye haftalık gelirinin yaklaşık yüzde 58'ine mal oluyor. O halde, NFL oyunlarına yüz yüze katılımın 2007'de zirve yaptığından beri sürekli olarak düşmesi şaşırtıcı olmayabilir (Victor 2014; akt. Woods, 2016).

Bu aile ekonomik olarak üst sınıfa mensup olsaydı, büyük ihtimalle skybox'ı olan arkadaşlarıyla iletişime geçer, müsaitlik durumunu sorar ve sonunda ücretsiz ikramlar ve muhtemelen bir park kartı içeren koltuklar bulurlardı. Buna karşılık, orta sınıf bir aile muhtemelen yılda bir kez yapılacak bir gezi için para biriktirir, belki daha ucuz koltuklar satın alır ve oyunu özel bir gün olarak görür. İşçi sınıfından bir aile muhtemelen özel bir promosyonu veya indirimli bir grup biletini bekler veya bunun yerine bir sezon öncesi maçına veya hücum müsabakasına katılmayı tercih eder (Woods, 2016).

Türkiye'de yıllık ortalama hane halkı kullanılabilir geliri 2020 yılı referans alındığında 76.733 TL'dir. Wimbledon Tenis Turnuvası tek kişilik bilet fiyatları £27'dan başlayıp £255'ya kadar çıkıyor. Bu fiyat farkı stadyumu hangi açıdan gördüğümüzü etkiliyor tabii. İstanbul'dan İngiltere'ye; tek yön gidiş, 2023 Haziran ayı bilet fiyatları 2.342 TL ile 9.688 TL arasında değişmekte. Yani bu durumda tek kişilik en ucuz maç bileti ve en ucuz tek yön uçak bileti fiyatı 2.909 TL'ye mal oluyor. İngiltere'ye gidildiğinde; şehir içi yolculuk, yeme içme bu fiyatların dışında tutulduğunda bile, yıllık ortalama hane halkı gelirin göre bu turnuvayı canlı izlemek bir hayal gibi gözüküyor (TUİK, Mayıs 2022).

Sonuç olarak, sınıf farklılıkları, bireylerin spor izleyicisi olarak deneyimlerini ve katılımını önemli ölçüde etkiler. Bu farklılıklar çeşitli şekillerde kendini gösterir ve insanların hem katılımcı hem de seyirci olarak sporla etkileşimini etkiler. Sınıf farklılıklarının spor seyircileri üzerindeki çeşitli etkileri şunlardır:

- Erişim ve Uygun Maliyet:

Bilet Fiyatları: Yüksek gelirli bireyler; premium koltuklar, sezonluk biletler veya VIP paketlerini karşılayabilecek daha fazla mali kapasiteye sahiptir ve bu da onlara daha düşük gelirli kişilere kıyasla daha iyi izleme deneyimleri ve olanaklar sağlar.

Ayrıcalıklı Etkinlikler: Büyük şampiyonalar veya turnuvalar gibi elit spor etkinlikleri; yüksek bilet maliyetleri, seyahat masrafları ve konaklama nedeniyle düşük gelirli kişiler için mali açıdan erişilemez olabilir.

- Deneyim Kalitesi:

Olanaklar ve Tesisler: Daha varlıklı seyirciler; spor salonundaki üstün tesislerin, lüks sitlerin ve daha iyi olanakların keyfini çıkarırken; sınırlı mali imkânlarla sahip olanlara kıyasla genel deneyimlerini geliştirebilir.

Yiyecek ve İçecek Seçenekleri: Yüksek gelirli seyirciler, genellikle daha yüksek kalitede olan daha geniş yiyecek ve içecek seçeneklerine sahiptir ve bu da etkinlikten daha fazla keyif almalarını sağlar.

- Sosyal ve Ağ Oluşturma Olanakları:

Ağ Oluşturma Etkinlikleri: Varlıklı izleyiciler, spor etkinlikleriyle ilgili özel ağ oluşturma etkinliklerine veya sosyal toplantılara erişebilir, bu da onların diğer etkili kişilerle ve potansiyel iş bağlantılarıyla bağlantı kurmasına olanak tanıyabilir.

Kurumsal Kutular ve Salonlar: İşletmeler ve yüksek gelirli bireyler genellikle kurumsal odalara ve dinlenme salonlarına erişime sahiptir ve bu da lüks bir ortamda ağ oluşturma fırsatları sağlar.

- Medya Tüketimi ve Teknoloji:

Kapsama Erişimi: Yüksek gelirli bireyler, birinci sınıf spor kanallarına, yayın hizmetlerine veya kapsamlı ve derinlemesine analiz sunan teknolojik platformlara daha iyi erişime sahiptir ve bu da sporla ilgili anlayışlarını ve katılımlarını arttırır.

İzleme Kalitesi: Varlıklı bireyler, yüksek çözünürlüklü televizyonları, ev sinema sistemlerini veya evdeki stadyum deneyimini taklit eden üstün yayın kalitesi sunan platformlara aboneliklerini karşılayabilir.

- Katılım Olanakları:

Gençlerin Spora Katılımı: Varlıklı ailelerin çocukları; antrenörlük, ekipman ve tesis erişimi için kaynakların mevcut olması nedeniyle organize sporlara katılma konusunda daha fazla fırsata sahiptir.

Seyahat Takımları: Varlıklı aileler seyahat takımlarına veya elit liglere katılım için fon sağlayabilir, böylece çocuklarına daha yüksek düzeyde rekabet ve beceri gelişimi olanağı sağlayabilirler.

2.2. Kültürel ve Ekonomik Sermaye Bağlamında Spor

Bourdieu (1984), düzenli spor faaliyetlerine katılımın farklılık gösterdiği sonucuna varmıştır, bu nedenle sınıf veya eğitim seviyesi yükseldikçe, birey spora daha sık katılmaktadır. Bourdieu (1978) 'Spor ve sosyal sınıf' adlı makalesinde hem farklı sporlara

olan talebi hem de insan grupları arasında spor zevki edinmedeki farklılıkları inceledi. Sınıf temelli bir beğeni ve tercih sistemi sonucunda ortaya çıkan spor tercihleri, ekonomik sermayenin bir dönüşümü olarak görülebilecek ekonomik sermaye ve boş zaman ile kültürel sermaye gibi sermayeler tarafından belirlenmektedir (akt. Kahma, 2010).

Spor tüketimi, spor etkinliklerine katılan izleyicileri içeren doğrudan tüketim olarak kategorize edilebilirken, sporu kitle iletişim araçları aracılığıyla takip etmek dolaylı tüketim olarak kabul edilir (Wann ve diğerleri, 2001; akt. Mehus, 2005). Son zamanlarda, doğrudan spor tüketimi, spora katılım ve ekonomik ve kültürel sermaye arasındaki ilişkiyi araştırırken birkaç ampirik çalışma Bourdieu'nun (1978, 1984) teorik çerçevesini kullanmıştır (Mehus, 2005). Elde ettikleri sonuçlar, ekonomik sermaye ile doğrudan tüketim arasında pozitif bir ilişkiyi desteklemekte ve kısmen yüksek bilet fiyatlarının düşük gelirli katılmaktan alıkoyduğunu doğrulamaktadır (Eitzen, 1996; akt. Mehus, 2005). Ancak kültürel sermaye ile doğrudan tüketim arasındaki ilişki biraz daha karmaşık görünmektedir. İlk olarak, Kuzey Amerika bağlamı (White ve Wilson, 1999; Wilson, 2002; akt. Mehus, 2005) ile İskandinav bağlamı arasındaki ve İskandinav bağlamı içindeki (Thrane, 2001; akt. Mehus, 2005) bulgularda tutarsızlıklar var gibi görünmektedir. İkincisi, Wilson (2002), yüksek sosyal sınıfın genel olarak spora yüksek düzeyde katılımı ilişkili olduğu, ancak bu tür bireylerin 'proleter' sporlara dâhil olma olasılıklarının daha düşük olduğu bir paradoksa dikkat çeker (Mehus, 2005).

Thomas C. Wilson (2002), Amerika'da spor katılımı üzerine yaptığı çalışmada, spor tercihindeki farklılıkları kültürel bir bakış açısıyla açıklayarak, proleter spor kavramını kullanmış, yani hali vakti yerinde grupların uzaklaşmak istedikleri, alt sınıflarla ilişkilendirilen sporları kastetmiştir. Wilson hem kültürel sermayenin (eğitim) hem de ekonomik sermayenin (hane geliri) spora katılım üzerindeki etkisini test etmiştir. Wilson, Çoklu Sınıflandırma Analizine dayanarak, gelir ve eğitimin her iki cinsiyette de spor etkinliklerine katılımı açıkladığı sonucuna varmıştır ve araştırmada ekonomik sermayenin, araba ve motosiklet yarışlarını örnek olarak gördüğü 'prole' sporuna katılım üzerinde herhangi bir etkiye sahip olduğuna dair hiçbir kanıt bulamamıştır (akt. Kahma, 2010).

Proleter spor kavramı, Ingar Mehus (2005) tarafından futbol, basketbol ve kayakla atlama izleyiciliği üzerine yaptığı çalışmada da kullanılmıştır. Mehus, Lojistik Regresyon Analizini kullanmıştır ve Norveç'te spora katılımın spor izlemekle bağlantılı olduğunu

bulmuştur. Kültürel sermaye ile özdeşleştirdiği eğitimin spor tüketimi üzerindeki etkisine dair de bazı kanıtlar bulmuştur. En yüksek eğitim grubundaki katılımcılar, daha düşük eğitim seviyesine sahip olanlardan daha az spor etkinliğine katılmıştır. Yüksek eğitimi olanlar televizyonda da daha az spor izlemişlerdir. Ancak Mehus'a (2005) göre bu sonuç yalnızca 'kitle sporları' söz konusu olduğunda geçerlidir; aksi takdirde, daha fazla eğitime sahip olanlar, daha düşük eğitime sahip olanlara göre daha geniş bir yelpazede katılım göstermiştir (akt. Kahma, 2010).

Kanada'da, Philip White ve Brian Wilson'ın (1999) spor etkinliklerine katılımı ile ilgili bulguları, sosyoekonomik durum ile spor izleyiciliği arasındaki korelasyona ilişkin Bourdieucu fikri destekledi. Çoklu Sınıflandırma Analizi kullandı ve ekonomik sermayeyi gelire ve kültürel sermayeyi eğitime tanımladı. Gelir ile eğitimin, erkek ve kadınların doğrudan tüketiminin pozitif belirleyicileri olduğunu buldu. Gelir, eğitimden daha güçlü bir yordayıcıydı. Çalışma aynı zamanda, her iki cinsiyetten genç Kanadalıların profesyonel spor etkinliklerine katılma olasılıklarının büyüklerinden daha yüksek olması nedeniyle, yaşın spor izleyiciliği ile ters orantılı olduğunu da buldu. (Kahma, 2010; Mehus, 2005).

Christer Thrane (2001) daha sonra Danimarka, Norveç ve İsveç'te spor izleyiciliği üzerine benzer sonuçlar elde eden karşılaştırmalı bir çalışma yaptı. Kültürel sermayenin eğitimle özdeşleştirilmesinin yetersiz olduğunu düşündü ve yüksek kültür ve spora katılım gibi değişkenleri kültürel sermaye ile tanımlanabilecek açıklayıcı değişkenler olarak dâhil etti. Thrane (2001), Çok Değişkenli Lojistik Regresyon analizini kullandı. Kültürel sermayenin eğitimden daha fazlasını içerdiğini savunan Thrane (2001), kültürel sermayeyi tiyatroya, klasik konserlere, sanat galerilerine ve müzelere katılımı ile ilgili soruları dahil ederek ölçtü ve böylece eğitim ve kültürel sermayenin ayrı ayrı etkilerini hesaplamasını sağladı. White ve Wilson gibi Thrane de spor izleyiciliğindeki farklılıkları açıklamada hane gelirinin en önemli faktör olduğunu, eğitimin ise daha az önemli olduğunu öne sürdü. Çalışma, yüksek gelir gruplarının en düşük gelir grubuna kıyasla spor etkinliklerine katılma olasılıklarının daha yüksek olduğunu gösterdi. Bu bulgulara dayanarak Thrane (2001), eğitim ile doğrudan tüketim arasında sistematik bir ilişki olmadığı sonucuna varmıştır. Kültürel sermayenin spor izleyiciliği üzerindeki etkisine ilişkin bulgular, en azından bazen yüksek kültür faaliyetlerine katılan kişilerin, yüksek kültür faaliyetlerine hiç katılmamış kişilere göre spor etkinliklerine katılma olasılıklarının

daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, Danimarka ve Norveç'te, yüksek kültür faaliyetlerine en sık katılan insanların, yüksek kültür faaliyetlerine hiç katılmamış insanlara kıyasla spor etkinliklerine katılma olasılıkları daha yüksek değildi. Cinsiyet ve yaşın spor izleyiciliği üzerindeki etkileri, üç İskandinav ülkesinde benzerdi, çünkü genel olarak erkekler ve gençlerin spor etkinliklerine katılma olasılıkları kadınlara ve yaşlılara kıyasla daha yüksekti. (Kahma, 2010; Mehus, 2005).

Thrane'in (2001) çalışmasının farklı sporların etkisi için kontrollerden yoksun olması kabul edilen bir zayıflıktır. White ve Wilson (1999) tarafından yapılan başka bir takip çalışmasında, Wilson (2002), daha az eğitilmiş erkeklerin otomobil ve motosiklet yarışlarına ('prole' sporları) katılma ihtimalinin, daha iyi eğitilmiş erkeklere göre çok daha yüksek olduğunu ve kadınların da aynı eğilime sahip olduğunu bulmuştur. Bu bulgular, daha iyi eğitilmiş insanların, gelirleri ne olursa olsun, spor etkinliklerine katılma olasılıklarının daha yüksek olduğunu gösteren genel bulgularla çelişmektedir. Kültürel sermayesi en yüksek kişilerin genellikle sporla daha fazla ilgilendiğini gösteren bulgular, tutarlı görünmektedir. Bununla birlikte, kültürel sermayenin en yüksek olduğu katılımcıların 'proleter' sporlardan hoşlanmadığını gösteren bulgular, seçkinler arasında spor zevklerinde kültürel açıdan bazı sınırlar olduğunu göstermektedir. Wilson (2002), kültürel sermaye kavramının çok daha iyi bir açıklama sağladığı halde, bulgularının sosyal sınıf ve spor katılım paradoksuna bir açıklama olarak ekonomik sermayedeki sınıf temelli farklılıklar için çok az destek sağladığı sonucuna varır.

Carl Stempel (2005) yetişkinlerin spora katılımı üzerine yaptığı araştırmasında Amerika'da farklı spor dallarına katılımın sıklığını ve yoğunluğunu inceledi. Kültürel sermayeyi resmi eğitim olarak ve ekonomik sermayeyi aile geliri olarak işlemselleştirdi. Farklı sermaye miktarlarının farklı olası kombinasyonlarına bakarak, birçok sporun son derece ayrıcalıklı olduğunu ve dışlama ilkelerinin Bourdieu'nun teorisine çok uygun olduğunu gördü. Stempel, fitness sporlarının egemen sınıf tarafından orta ve alt sınıflara sınır çizmek için kullanıldığını gösterdi. Dolayısıyla, kültürel olarak baskın olan sınıf fraksiyonunun, ekonomik olarak hâkim olan fraksiyona göre fitness sporlarına katılma olasılığı daha yüksekti. Stempel, sporun kültürel sermaye veya sınıf ve statü ayrımlarını sürdürmenin bir aracı olarak işleyebileceğini belirtti. Ayrıca, baskın sınıftaki yetişkinlerin alt sınıflara göre daha geniş bir spor yelpazesine katıldıklarına da dikkat çekti (akt. Kahma, 2010).

Sermaye değişiklikleri spor yapma nedenlerinde de ortaya çıkar. Geliri az olan insanların kaslarını kuvvetlendirmek için çoğunlukla görselliğe yönelik spor yaptıkları; geliri yüksek olan insanların ise, ruhsal denge, sağlık, güzellik, rahatlama ve zarafet gibi çoğunlukla iç bedene hitap eden sporlar yaptıkları gözlemlenmektedir (Bourdieu, 2016). Hem sosyal sermaye hem de ekonomik sermaye, insanların toplumun farklı seviyelerine erişmesine yardımcı olur. Farklı sermaye türlerini tanımlayalım. Ekonomik sermaye, bir kişinin sahip olduğu veya kontrol ettiği finansal kaynakları ifade eder; insanlar geçmişlerine ve mesleki statülerine göre miras alır, para kazanır, yatırım yapar ve para harcar. Sosyal sermaye aileye, arkadaşlara ve ortaklara bağlıdır ve grup üyeliklerine, ilişkilere ve hem sosyal hem de iş ağlarına dayalı kaynakları içerir. Kültürel sermaye, insanların eğitim ve yaşam deneyimlerinden kazandıkları becerileri, yetenekleri, tutumları, beklentileri ve özgüveni içerir (Bowles ve Jenson 2001; akt. Woods, 2016). Burada biraz karışıklık ortaya çıkar. Kültürel sermaye, spor dünyasını nasıl gördüğümüzü etkiler; tersine, spor katılımı kültürel sermayeyi geliştirmek için bir fırsat sunar. Örneğin, orta sınıftan bir genç kız, sporu sosyal bir gruba kabul edilmenin bir yolu olarak görebilir. Ailesi, zindeliğini artırmak, özgüven kazanmasına yardımcı olmak ve belki de üniversite bursu kazanmasına yardımcı olmak için spora olan ilgisini teşvik edebilir. Atletizm koçu, hedef belirlemeyi, öz disiplin kullanmayı ve rekabet baskısı altında performans göstermeyi öğrenmesine yardımcı olduğu için spora teşvik edebilir. Spor aynı zamanda onun yetenekli ve formda bir rakip olarak benlik kavramı oluşturmasına yardımcı olur. Tüm bu etkiler, kültürel sermayesini artırarak erken ergenliğin kafa karıştıracı yıllarında ona yardımcı olur (Woods, 2016).

Genel olarak sporun sosyal sınıfı aştığını düşünmeyi seviyoruz. Çok çalışmanın ve özverinin başarıyı sağladığına ve başarısızlığın sadece azim eksikliğinden kaynaklandığına inanmak istiyoruz. Hepimiz spora katılmakta ve izlemekte özgürüz. Ancak, ekonomik, sosyal ve kültürel sermayemiz, hangi sporları izlediğimizi ve katıldığımızı büyük ölçüde tanımlar; sporda başarı şansımızı da etkiler.

İnsanları ekonomik sınıflara ayırmak için bu tezde şu kategoriler kullanılmaktadır: üst, üst-orta, orta ve alt. Üst sınıf, toplumlardaki hane halklarının en üst yüzde 1'ini oluşturuyor ve bu sınıfın üyeleri, ülkenin servetinin yaklaşık yüzde 35'ini kontrol ediyor. Aslında, hane halklarının en zengin yüzde 10'u, bireysel ve aile servetinin yaklaşık yüzde 71'ini kontrol ediyor. Bu sınıfın üyeleri bol miktarda harcanabilir gelire ve tüketici olarak

birçok seçeneğe sahiptir. Çocukları genellikle en iyi özel okullara gidiyor, aileleri genellikle seçkin kulüplere üye oluyor ve çocuklarından genellikle ebeveynlerinin beklentilerini karşılayacak şekilde olgunlaşmaları bekleniyor. Bu ekonomik sınıftaki insanlar, esas olarak finans dünyasının çoğunu kontrol eder ve toplumdaki konumlarını korumaya çalışıyorlar.

Üst-orta sınıf, doktorlar, avukatlar, iş liderleri ve yöneticiler gibi profesyonellerden oluşmaktadır. Tipik olarak, bu sınıfın üyeleri hatırı sayılır bir gelire sahiptir ve sosyal deneyimler için özel kulüplere katılırlar. Çoğu, kazandıkları gelir olmadan var olacak ekonomik kaynaklara sahip olmasa da, beyaz yakalı profesyoneller olma eğilimindedirler ve bu nedenle işyerinde başkalarını denetler ve etkilerler. Üst orta sınıftaki insanlar genellikle eğitime değer verir ve ileri dereceler için çabalar. Yaşamları boyunca onlara hizmet eden bir iletişim ağı kurarlar. Ayrıca genellikle hükümette lider olurlar ve konumlarını korumak için yasaları etkileyebilirler (Woods, 2016).

Orta sınıf, en büyük ekonomik gruptur. Günlük yaşam ve boş zaman harcamaları için giderlerini dikkatli bir şekilde seçmelidirler. Genellikle vasıflı işçi olarak, öğretmen olarak ve hizmet sektörü pozisyonlarında çalışırlar. Kazandıkları gelir, ekonomik temellerini sağlar ve birçok orta sınıf aile, iki kişinin çalışmasıyla elde edilen gelire bel bağlar (Woods, 2016).

Orta sınıftan genç erkekler genellikle sporu erkekliklerini oluşturmanın ve akran gruplarında kabul görerek sosyal sermaye kazanmanın bir yolu olarak görürler. Bu motivasyon genellikle ebeveynlerinin aşıladığı öz disiplin, sıkı çalışma ve başarıya odaklanma kültürel sermayesiyle birleştiğinden, orta sınıf gençliği genellikle sporda yüksek başarılar elde eder. Ayrıca, gençlik sporu koçları, iş etiğini ödüllendirme ve yüksek başarı gösteren sporcuların davranışlarını güçlendirme eğilimindedir (Woods, 2016).

Alt sınıf, esas olarak başkaları tarafından verilen ve denetlenen işleri yapan vasıfsız işçilerden oluşur. Gelirleri genellikle hükümet tarafından belirlenen asgari ücret standartlarını zar zor karşılar ve ekonomik seviyelerini iyileştirme şansları çok azdır. Toplumun genel düzeyine göre belirli bir sınırın altında gelire sahip olan bireyler görece anlamda yoksul sayılmaktadır. Eşdeğer hane halkı kullanılabilir fert medyan gelirinin %50'si dikkate alınarak belirlenen yoksulluk sınırına göre, yoksulluk oranı 2021 yılında

%14,4 oldu. Medyan gelirin %60'ı dikkate alınarak belirlenen yoksulluk sınırına göre yoksulluk oranı ise son yılda %21,3 olarak gerçekleşti (TUIK, Mayıs 2022).

2.3. Habitus ve Spor

Habitus, Pierre Bourdieu tarafından düşüncelerimizi, duygularımızı ve eylemlerimizi yönlendiren içselleştirilmiş eğilimler sistemini tanımlamak için geliştirilen sosyolojik bir kavramdır. Sosyal sınıfımız, cinsiyetimiz, ırkımız, etnik kökenimiz ve diğer sosyal faktörler tarafından şekillenir ve zaman içinde nispeten istikrarlıdır.

Spor sosyal bir alandır, yani kendi kural ve normlarına tabidir. Spora katılım aynı zamanda sosyal sınıf, cinsiyet ve ırk gibi sosyal faktörler tarafından da şekillenmektedir. Bourdieu, habitusun spora katılımımızda önemli bir rol oynadığını savunmuştur. Örneğin, üst sosyal sınıflardan gelen çocukların organize sporlara katılma olasılıkları alt sosyal sınıflardan gelen çocuklara göre daha fazladır. Bunun nedeni, yüksek sosyal sınıflardan gelen çocukların organize sporlara katılmak için gereken para, ulaşım ve ekipman gibi kaynaklara erişme olasılığının daha yüksek olmasıdır. Ayrıca spor katılımına değer veren ve spor dünyasında yön bulmalarına yardımcı olabilecek ebeveynlere sahip olma olasılıkları da daha yüksektir.

Habitus, spora katılımımızı etkilemenin yanı sıra, katılmayı seçtiğimiz spor türlerini de etkiler. Örneğin, üst sosyal sınıflardan çocukların tenis ve golf gibi bireysel sporlara katılma olasılıkları, alt sosyal sınıflardan çocuklara göre daha fazladır. Bunun nedeni, bireysel sporların genellikle takım sporlarına göre daha prestijli ve daha fazla beceri gerektiren bir spor olarak görülmesidir.

Habitus aynı zamanda sporda deneyimleme ve davranış biçimimizi de etkiler. Örneğin, üst sosyal sınıflardan gelen çocukların, alt sosyal sınıflardan gelen çocuklara göre sporu beceri ve yeteneklerini geliştirmenin bir yolu olarak görme olasılıkları daha yüksektir. Bunun nedeni, yüksek sosyal sınıflardan gelen çocukların bireysel başarıya değer verecek şekilde sosyalleşme olasılıklarının daha yüksek olmasıdır.

Habitusun spor katılımını ve davranışını nasıl etkileyebileceğine dair bazı örnekler:

Daha yüksek sosyal sınıftan bir çocuğun tenis veya golf gibi bireysel sporlara katılma olasılığı daha yüksek olabilir çünkü bu sporlar takım sporlarına göre daha prestijli ve daha fazla beceri gerektiren sporlar olarak görülüyor.

Daha düşük sosyal sınıftan bir çocuğun futbol veya basketbol gibi takım sporlarına katılma olasılığı daha yüksek olabilir çünkü bu sporlar daha uygun fiyatlı ve erişilebilirdir.

Bireysel başarıya değer verecek şekilde sosyalleştirilen bir çocuğun sporda kendi beceri ve yeteneklerini geliştirmeye odaklanması daha olası olabilirken, takım çalışmasına değer verecek şekilde sosyalleştirilen bir çocuğun takımın başarısına odaklanması daha olasıdır. Spora karşı olumlu bir yaklaşıma sahip olan çocuğun, spor yapmaktan keyif alması ve sporu eğlenceli ve ödüllendirici bir deneyim olarak görmesi daha muhtemeldir.

Habitus karmaşık bir kavramdır ve spor katılımını ve davranışını etkileyen tek faktörün bu olmadığını belirtmek önemlidir. Bireysel kişilik ve yetenek gibi diğer faktörler de rol oynar. Ancak habitus, spora katılımımızı şekillendiren sosyal ve kültürel faktörlerin anlaşılması açısından faydalı bir kavramdır.

Bireyin habitusu, yaşamın erken dönemlerinde başlayan (yaşam boyu) bir sosyalleşme sürecinin sonucudur. Bourdieu, en eski deneyimleri, habitusun önemli bir temeli olarak kabul etmiştir, çünkü bu deneyimler, aynı sosyal gruptan insanlarla çevrili, görece istikrarlı bir çevrede yaşanır. Bu, küçük çocukların spor uygulamalarının yaşam boyu davranışlarla ilişkili olduğunu gösteren çeşitli araştırmalarla örneklendirilebilir. Yine de, habitusun kazanıldığı mekanizmalar hakkında Bourdieu pek bilgi vermediği için belirsizliğini koruyor (Stuij, 2015).

Kişinin habitusunu oyunlar için değerlendirerek; Teknolojik ve ekolojik ilişkiler de dahil olmak üzere habitus ve sosyalliği daha iyi kavramaya devam edelim. Örneğin, bir tenis kortunda yetenekli bir sporcunun kort, raket, kurallar, hedefler, rakiplerinin güçlü ve zayıf yönleri, yapmaları gereken hamleler ve tüm bu şeylerin, zorunlu olarak bilinçli müzakere, açık hesaplama veya kasıtlı temsil konuları olmaksızın nasıl gerçekleştirildiği hakkındaki bilgilerini hayal edin. Tüm bu "pratik bilgiler" veya "oyun kuralları" çok fazla oyunu tekrar etmeyi ve deneyimi gerektirir. Böyle bir oyun şimdi-burada eylemine indirgenemez çünkü bu eylem, yavaş yavaş kazanılan yetkinliğe, algılama ve eylem potansiyellerine dayanır. Profesyonel bir aktivite ne burada ve şimdi müzakere ne de akılsızca kurallara ya da yarı kurallara bağlı tepkiler olarak açıklanamaz. Tenisin bu sınırlı örneği, çeşitli sosyal "oyunlar"la ilişkilendirilen habitus kavramına benzerlik gösterir (Strong, 2018).

Habitus, sermaye ile birlikte ve belirli bir alanda uygulama üretir (Bourdieu, 1984). Sermaye kullanılabilir kaynaklar ve güçler olarak tanımlanabilir, ana biçimleri ekonomik (gelir, parasal varlıklar), kültürel (beceriler, bilgi), sosyal (bağlantılar) ve semboliktir (statü). 'Spor sermayesi', spor ve egzersize başarılı katılım için gerekli bilgi ve becerileri içeren bir kültürel sermaye biçimi olarak görülebilir (Stuij, 2015). Spesifik bir alanda, yani kendi mantığına ve sosyal koşullarına sahip, görece özerk, belirli bir sosyal arenada; kişinin habitusu, somutlaşmış ve kalıcı uygulama (algılama) şemaları ile sermayenin bileşiminin kombinasyonu, belirli davranışlarla sonuçlanır. Örneğin, organize sporlar alanında, bu, belirli bir kulüpte belirli bir spora katılımı sonuçlanabilir, çünkü kişi 'yer duygusuna' sahiptir veya 'bu bizim gibilere göre değil' diye hissettiği için hiç katılmayabilir. (Bourdieu, 1984; akt. Stuij, 2015).

Bununla birlikte, bu benzetmeyle ilgili sorun, "oyunu hisset" alışkanlığımızın, öğrenmeye ve büyük ölçüde farkında olmadığımız, edinilmiş becerilere ve şemalara sahip olmaya dayanmasıdır. Genel olarak, sosyal-pratik bağlamlarda öğrenmekle yükümlüüz. Çoğu zaman farkında olmadan öğreniriz çünkü kendimizi bu tür eylemleri gerçekleştirmek için zorlarken bulmayız ve bu tür beceriler bireyleri atomize etmez. Bu nedenle yersiz veya dikkat çekici görünmezler. Çoğu zaman toplumlarımızın bir parçası olmayı öğrenme süreçlerimizin farkında değiliz ve genellikle sosyal varoluşun "oyununu oynadığımızın" tamamen farkına varmayız. Toplum, yalnız hissettirse bile bir takım sporudur (Strong, 2018).

2.4. Spor ve Dikey Hareketlilik

Amerikan rüyasının bir parçası, her zaman, sıkı çalışma ve disiplin yoluyla kişinin hayattaki sosyal veya ekonomik statüsünü geliştirme becerisi olmuştur. Popüler bir sonuç, statülerini iyileştirmeyenlerin bunu yapacak motivasyona veya disipline sahip olmaması gerektiğini savunur. Spor, ne kadar zorlayıcı olursa olsun, kişinin oyun sahasındaki başarısıyla sosyal ve ekonomik durumunu iyileştirme fırsatı sunar. Bir kez daha, geleneksel görüş, belirli bir spor dalında nihai ödüle ulaşmada çok çalışmanın yetenekten daha önemli olduğunu savunur.

Spor yoluyla sosyal hareketliliği gösteren tipik bir örnek, düşük gelirli bir aileden gelen ve büyük bir sözleşme imzaladığı profesyonel saflara giden bir futbolcu veya basketbol

oyuncusu veya belki de bir boksör örneğidir. Sporcu milyonlarca dolar kazanarak otomatik olarak üst sınıfa, yani uyum sağlamakta zorlanabileceği bir topluma katılır.

Spor yoluyla sınıf statüsünde yükselmenin birden fazla olası yolu vardır. En bariz olanı, spor kariyerine devam etmenin beraberinde gelen eğitimidir. Spora tutkuyla bağlanan alt sınıftan çoğu çocuk, akademik eğitimlerini korumanın sporlarını sürdürmelerine izin verdiğini fark eder. Notlarını yüksek tutarlarsa, ebeveynlerinin asla sahip olmadığı yükseköğrenim olasılığını açan bir spor bursu da kazanabilirler. Üniversite eğitimleri boyunca kazandıkları bilgi ve arkadaşlar, profesyonel bir sporcu olarak asla başarılı olamasalar bile, onları sosyal ve ekonomik sınıflarının ötesinde istihdam fırsatları için hazırlar (Woods, 2016).

Kolej sporuna katılan sporcular, sporcu olmayanlara göre daha fazla fırsata sahip görünür. Başarılarının nedeni disiplini, takım çalışmasını ve liderliği öğreten spor tecrübesi olabilir. Tabii ki, sporda başarılı olmalarını sağlayan doğuştan gelen yeteneklere de sahip olabilirler ve atletik katılım bu yetenekleri geliştirebilir. Spora katılım ayrıca kendi sosyal ve kültürel sermayelerini oluşturmalarına yardımcı olabilir. Elbette eğitimleri, kişisel beklentileri ve sosyal ağları iş dünyasında onlara yardımcı oluyor. Aslında çok sayıda araştırma, spora katılan ve iş başarılarını en azından kısmen sporda öğrendikleri derslere bağlayan hem erkek hem de kadın iş liderlerini belgelemiştir (Woods, 2016).

Her sporda, bazı sporcular başarıya aç göründükleri için öne çıkarlar. Bu sporcular daha düşük sosyoekonomik ailelerden geldiklerinde, insanlar genellikle yoksulluk dolu bir hayattan kaçmaya çalıştıkları sonucuna varırlar. Gerçekten de, dünya sahnesindeki bazı seçkin sporcular, yoksul ülkelerden çıkıp kendi yurttaşlarına kıyasla zengin olan uluslararası ünlüler haline geldi.

Spor yoluyla yukarıya doğru hareketlilik kazanmış sporculardan bazı örnekler:

LeBron James, düşük gelirli bir aileden geliyordu ve Akron, Ohio'nun zorlu bir mahallesinde büyüdü. Atletizm bursuyla üniversiteye gidebildi ve tüm zamanların en iyi basketbolcularından biri oldu. O artık bir multi milyoner ve başarılı bir iş adamı.

Tom Brady, orta sınıf bir ailede büyüdü ancak liseden sonra çok fazla tercih edilen bir sporcu değildi. 2000 NFL Draftının altıncı turunda New England Patriots tarafından draft edildi ve NFL tarihindeki en başarılı oyun kuruculardan biri olmaya devam etti. Yedi Super Bowls kazandı ve tüm zamanların en iyi oyun kurucularından biri olarak kabul ediliyor.

Serena Williams, Compton, California'da düşük gelirli bir ailede büyüdü. Genç yaşta tenis oynamaya başladı ve kısa sürede gençler arasında yükseldi. 1995 yılında profesyonel oldu ve o zamandan beri tüm zamanların en iyi tenis oyuncularından biri haline geldi. Teklerde 23 Grand Slam şampiyonluğu kazandı ve neslinin en baskın sporcularından biri olarak kabul edilir.

Bu örnekler ilham verici olsa da bunların kuraldan çok istisna olduklarını unutmamak önemlidir. Sporcuların büyük çoğunluğu LeBron James, Tom Brady ve Serena Williams ile aynı düzeyde başarı elde edemeyecektir. Ancak en üst düzeyde başarıya ulaşabilen sporcular için spor, yukarıya doğru hareketliliğe giden bir yol olabilir.

Chicago'daki bir boks spor salonunda yaptığı üç yıllık eğitime dayanan Body and Soul: Notebooks of an Apprentice Boxer (2004) adlı kitabı yazan Fransız sosyolog Loïc Wacquant, orada karşılaştığı sporları ve meslekleri için aşk-nefret duygularını ifade eden bazı erkeklerden alıntılar yaptı. Bir boksör duygularını şöyle ifade etti: “Keşke daha uzun boylu, zengin bir ailede doğsaydım. Keşke zeki olsaydım ve okula gidip gerçekten önemli biri olabilseydim. Ben spora katlanamıyorum, spordan nefret ediyorum ama içime oyulmuş, bu yüzden gitmesine izin veremem. Wacquant'ın görüştüğü boksörlerin yüzde 80'inden fazlası, oğullarının boksör olmasını istemediklerini söyledi. Biri, “Hayır, hiçbir dövüşçü oğlunun boks yapmasını istemez. . . . Savaşmanızın nedeni bu. . . . Çok zor, gerçekten çok zor” (Coakley, 2004; akt. Woods, 2016).

Genç sporcuların profesyonel seviyeye gelme olasılıkları ne kadar? National Collegiate Athletic Association'dan (2013) elde edilen veriler, sporcuların yalnızca küçük bir yüzdesinin liseden üniversiteye ve profesyonel spora geçtiğini gösteriyor. Bir lise atletinin üniversite takımına girme olasılığı sadece yüzde 5 civarında, bu da sporcuların yüzde 95'inin lise yıllarından sonra sporda kariyer yapma şansı olmadığı anlamına geliyor. Ayrıca, üniversitede sporcularının sadece yüzde 3'ü profesyonellere ulaşıyor. Yani, tüm lise sporcularının kabaca yüzde 0,15'i profesyonel bir kariyere ulaşabiliyor. Bunlar gerçekten küçük ihtimaller. Yoksulluktan profesyonel rütbelere geçen sporcuların birçok ilham verici biyografisine rağmen, bu tür hareketliliğe karşı yüzdeler çok düşük (Woods, 2016).

Atletik başarıyı takip ettiğimizde, sonuçlar dâhil edilen sporlardan etkilenebilir. Golf, tenis, yüzme ve jimnastik dâhil olmak üzere birçok sporun üst-orta sınıf ailelerden gelen sporcuları cezbetme eğiliminde olduğunu gördük. Kayıtları genellikle sınıf

hareketliliğiyle ilgili büyük ölçekli araştırmalarla toplanır, ancak nispeten yüksek bir seviyeden başladıkları için yukarı doğru hareketliliğe ulaşma şansları sınırlıdır. Benzer şekilde, kadın sporcular, kadınlar için profesyonel sporların azlığı nedeniyle yukarı doğru hareketlilik kazanabilecekleri daha az spora sahiptir.

Kadınların profesyonel sporda başarılı olma şanslarının sınırlı olduğunu anladıktan sonra, Serena ve Venus Williams'ın inanılmaz başarısını pekiştiriyor. Suç ve yoksullukla dolu, ekonomik olarak çökmüş bir bölge olan Kaliforniya, Compton'dan gelip, genellikle üst sınıf üyelerine ayrılan bir sporda spor dünyasının zirvesine yükseldiler. Sonuç olarak, her ikisi de Grand Slam Şampiyonalarında oynadılar ve Serena 50 milyon dolardan fazla değere sahip rekor kıran cirolar kazandı (Woods, 2016).

Benzer şekilde, LeBron James muhtemelen dünyanın en iyi basketbol oyuncularında biridir, ancak gençlik döneminde, 16 yaşındayken annesiyle sık sık bir apartman dairesinden diğerine taşınıyordu. Şu anda dünyanın en zengin sporcularından biri (2013'te 53 milyon dolar kazandı) ve "Kral James" takma adını aldı. Aralık 2014'te, Brooklyn'deki Cavaliers-Nets maçından sonra Prens William ve Düşes Kate onu ziyaret ettiğinde, gerçek bir kraliyet ailesi üyesiyle tanışmış oldu. LeBron, takipçilerine iyi talihini tweetlerken ve basketbolun onun için yaptıklarına saygılarını sunarken heyecanlandı (Rosenthal, 2014; akt. Woods, 2016).

1,2 milyardan fazla insanın günde 1 dolardan daha az parayla yaşadığı günümüz dünyasını şüphesiz küresel bir uçurum belirlemeye devam ediyor. Dünya nüfusunun %46'sı günde 2 doların altında gelire yaşıyor. Sosyal eşitsizlikte açılan boşluk hem ülkeler arasında hem de ülkeler içinde devam etmekte. Bunu karşılaştırmalı bir bağlamda ifade etmek gerekirse, 2003-4 sezonu için dört İngiliz futbol bölümünün maaş ve transfer faturası 1.049 milyar sterlin olarak gerçekleşti ve bu rakam, Lesotho ve Moritanya gibi bazı küçük Afrika ülkelerinin gayri safi yurtiçi hasılasını gölgede bıraktı. Spor sermayesinin hem insani hem de fiziksel formlar açısından transferi, dünyanın farklı bölgeleri arasındaki sosyal bölünmeleri sürdürmeye yardımcı olduğu kadar, çok fazla kullanılan bir terim olan sosyal içerme yanılısamasını veya mitini de teşvik ediyor. Sosyal bölünmeler ve sosyal eşitsizlik bağlamında günümüzde spor, hem sosyal eşitsizlik biçimlerini pekiştirirken hem de bazı insanlar için bir umut kaynağı oluyor (Jarvie, t.y.). Spor bir noktada alt tabakada bulunan yetenekli sporcular için zenginlik ve statü kaynağıdır. Kayak, Golf, yüzme, tenis, yelken gibi yalnızca üst tabakaya hitap eden belli

sporlardan başka olarak futbol, box, atletizm, basketbol, tenis gibi sporlarda bu açık bir şekilde kendisini gösterir. Bu branşlarda başarılı olan sporcuların kazançlarının ciddi miktarlar olduğu bilinmektedir. Tarihin en çok kazanan ilk on sporcusu sırasıyla Michael Jordan (Basketbol, 1,850m), Tiger Woods (Golf. 1,700m), Arnold Palmer (Golf. 1,400m), Jack Nicklaus (Golf. 1,200m), Michael Schumacher (Formula 1. 1,000m), Phil Mickelson (Golf. 815m), Kobe Bryant (Basketbol. 800m), David Beckham (Futbol, 800m), Floyd Mayweather (Boks. 785m), Shaquille O'Neal (Basketbol. 735m)'dır (Tarihin en çok kazanan sporcuları, t.y.).

Etkileyici bir örnekte beysbol branşından Japon oyuncu Daisuke Matsuzaka Amerikan Boston Red Sox takımına 2006'da 50 milyon dolardan fazla para karşılığında uzun süreli bir sözleşme imzalamasıdır. Bunun dahası vardır; Boston Red Sox takımı yalnızca Matsuzaka ile görüşme yapmak için eski takıma \$51 milyon ödemiştir (Zinser ve Lyall; akt. Ritzer, 2011).

Spor yoluyla sosyal hareketliliğin Türkiye'de de pek çok örneği vardır. Örneğin Merih Demiral, Kocaeli'de dünyaya geldi. Babası inşaat işçisi, annesi ev hanımıydı. Futbol gösterdiği başarılar ile İtalyan devlerinden olan Juventus'a transfer oldu. Şu sıralar Atalanta'da forma giyen futbolcunun Juventus'a transfer olduğu sene yıllık geliri £1.3 milyonu.

Bu duruma bir diğer örnek Arda Turan'dır. Arda Turan, İstanbul'un Bayrampaşa ilçesinde 30.Ocak.1987 tarihinde, Adnan ve Yüksel çiftinin ilk çocuğu olarak dünyaya geldi. Turan'ın babası Türk Hava Yollarından emekli Adnan Turan, annesi ev hanımı Yüksel Turan'dır. Galatasaray'da forma giyen milli futbol oyuncusu Arda Turan 11 Mayıs 2014'te Atlético Madrid'e transfer oldu. 2014 yazında Serrano caddesinde €1 milyon karşılığında satın aldığı eve yerleşen Turan, Madrid'deki yaşamını burada sürdürmüştür. İstanbul'da da çeşitli mülklere sahip olan futbolcu, 2013 yılında Sarıyer ilçesindeki Saklı Kuru Villalarından, £5 milyona kaba inşaatı tamamlanmış 3 katlı villa satın aldı. Ancak Sinem Kobal ile olan birlikteliğinin sona ermesi üzerine burayı sattı ve ertesi yıl, İstanbul'un Bakırköy ilçesindeki Selenium Ataköy'den hem kendisi hem de anne ve babası için birer daire aldı. 2015 yılı içerisinde kardeşi Okan Turan'a £700.000 değerinde Audi RS 4 marka otomobil hediye etti. 2015 yılında Barcelona'ya transfer olduktan sonra, Castelldefels'ta aylık kirası €5 bin olan iki katlı bir villa kiraladı. Turan, 2015 Ekim ayında ise Avrupa'daki satış değeri €300.000 olan kırmızı renkte Ferrari F12berlinetta marka bir

otomobil satın aldı. 2016 yılında İstanbul'un Şişli ilçesinde bir restoran açtı. Şubat 2019 tarihinde, 3 milyon lira harcanarak açılan ve müşteri çekemediği için sürekli zarar eden 150 kişilik Arşiv adlı restoranı, bir alıcı da çıkmadığı için devir yerine tamamen kapatılmıştır. 2017 yılı nisan ayında kardeşi Okan Turan için Boğaz'da aylık kirası € 15.000 olan bir yalı kiraladı (Arda Turan, 2023).

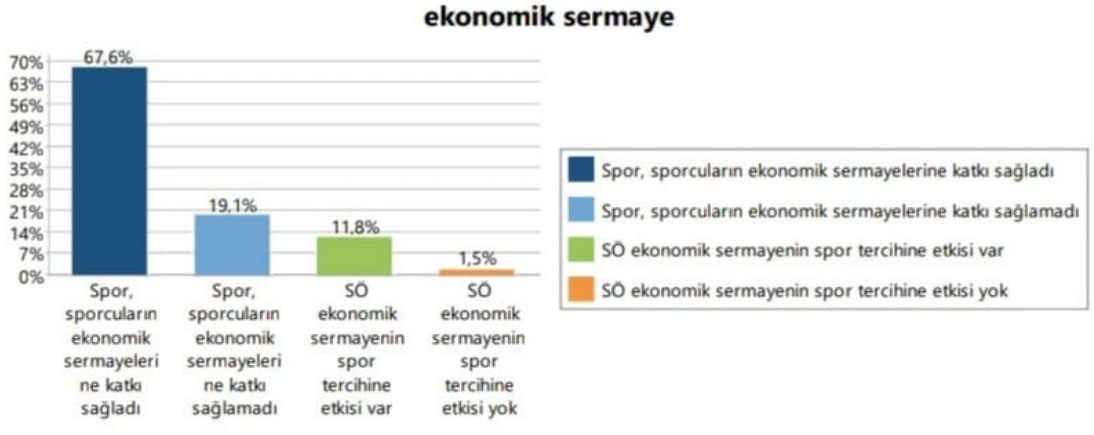
Sporun bireysel faydalarının yanı sıra toplumsal kalkınmada da rolü vardır. Spor, gençlerin öğrenmesi ve büyümesi için güvenli ve olumlu bir alan sağlar. Ayrıca sosyal uyumun oluşturulmasına ve topluluk anlayışının desteklenmesine de yardımcı olur.

Genel olarak spor, dikey hareketlilik ve toplumsal kalkınmada rol oynayabilir. Ancak sporun başarının garantisi olmadığını unutmamak gerekir. En üst düzeyde başarıya ulaşmak için sporcuların yetenekli, çalışkan ve özverili olmaları gerekir.

2.5. Bulguların Analizi ve Verilerin Değerlendirilmesi

Tabakalar günümüz toplumlarında yasalarla ayrılmış olmasa da kendisini sosyal yapı içinde gösterir. Farklı sosyal sınıflar, farklı kültürel ve ekonomik sermayelere sahiptir ve bu durum onların yaşam tarzını etkiler. Başka bir deyişle, farklı sosyal sınıflardan olan bireylerin kültürel ve ekonomik sermaye birikiminden boş zaman etkinliklerine kadar yaşam tarzlarında farklılıklar görülür. Bu öyle bir yapıdır ki kendisini tüketim alışkanlıklarında, beğenilerde ve yatkınlıklarda ortaya koyar ve sınıflar arasındaki farkı bu yolla da gözler önüne serer. Bu çalışmada 20 lisanslı sporcu ile yapılan görüşmeler sonucunda; habitus, sosyal sermaye, ekonomik sermaye, kültürel sermaye, yaşam tarzı ve tüketim kültürü gibi kavramların spor öncesinde spor tercihini nasıl şekillendirdiği ve daha sonrasında sporcuların sporla ilişkisinde nasıl bir etkiye sahip olduğunu incelenmiştir.

Çalışma süresince, spor sayesinde hareketlilik yaşamış bireylere ulaşmak sorun olmuştur. Sayıca az olmaları ve yoğun programları sebebiyle, görüşmelere vakit ayıramayacaklarını menajerleri aracılığıyla iletmişlerdir.

Grafik 1: Ekonomik Sermaye

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Grafik 2: Dikey Hareketlilik

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Ekonomik sermaye bireylerin spor tercihlerini etkilemektedir. Görüşmelere katılan sporcuların %11,8'i spor tercih ederken ekonomik sermayelerinin etkili olduğunu belirtmiştir. Hâlihazırda maddî geliri yüksek olan bireyler, pahalı malzeme gerektiren sporları rahatlıkla seçebilmektedir. Sporcunun spordan önce ekonomik sermayesi yeterli olduğu için özel okula gidebilmiş ve okçuluk gibi maliyetli bir sporu, okulun kulüp etkinliği olarak seçebilmiştir. Onun dışında; malzemeye ihtiyaç duyulan sporlarda, eğer kulüp malzemeyi karşılıyorsa bireyler maddî imkânlarına bakılmaksızın aynı sporu tercih edebilmektedir. İlk etapta imkânlar bireylerin; spor branşını, ekonomik sermayeyi düşünmeden seçmesine olanak sağlasa bile, spora devam edebilmelerini ekonomik sermayeleri etkilemektedir. Genellikle, hobi amaçla başladıkları ve profesyonel hayata

atıldıkları spor yaşamlarında sporcular; malzeme, yarışma, yarışmalarda konaklama, yolculuk gibi pek çok masrafla yüzleşmektedir. Bu durumda, sporcular ya çalışma hayatını seçmekte ya da yapmış oldukları branşın antrenörlüğünü yapmaya yönelmektedir (bkz. Grafik 1, Grafik 2).

Spor ilk etapta, sporculara herhangi bir kazanç sağlamamaktadır. Hatta sporcular için önemli bir gider sebebidir. Eğer sporcu milli takıma girerse ya da Türkiye Olimpiyat Hazırlık Merkezine seçilirse, spor, maddi bir kazanç dönmektedir. Yine de, bu durum, sporcuların yukarı doğru bir dikey hareketlilik yapmasına sebep olmamaktadır. Sonuç itibariyle, sporcuların büyük çoğunluğu iş veya eğitim hayatını seçerek sporu bırakmak zorunda kalmaktadır. Yapılan görüşmeler sonucunda hiçbir sporcunun, spor sayesinde, dikey hareketlilik yaşamadığı görülmüştür. (bkz. Grafik 1, Grafik 2).

Bazı sporcuların, sporun, ekonomik hayatlarına katkısı üzerine söylemleri:

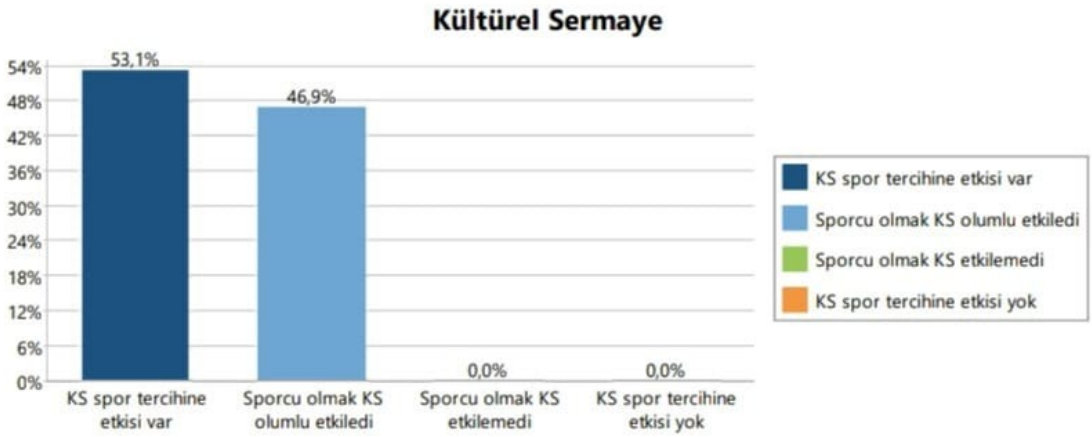
“Yapmış olduğum sporun, tabii ki de, ekonomik hayatıma bir katkısı oldu. Yani o yaşlarda başka yerlerde çalışıp kazanacağım parayı, yine küreğin bana katmış olduğu belirli bir başarıyı elde ettikten sonra; kulüp desteği, Milli Takım desteği, Türkiye Olimpiyat Hazırlık Merkezi desteği; otelde kalma atıyorum, yemeklerinin hazırlanması, odur budur yani bu tarz böyle destekler sayesinde o yaşlarda daha rahat oluyorsunuz. Hem sporunuzu yapıyorsunuz hem işte paranızı kazanıyorsunuz. Aynı zamanda kendinize bakabiliyorsunuz... Sonrasında milli takım kamplarına giderken, tabii ki de, yani milli takım her şeyimizi karşılıyor ama hani illaki yanınızda işte bir şeyler almanız gerekiyor, bir şeyler götürmeniz gerekiyor. Bunların, sadece şey olmuş oldu, bana biraz ekstra işte külfiyeti. Biraz böyle ağır gelmeye başlamıştı, o dönemlerde. Çünkü daha küçük yaştasınız, kendinizin değil ailenizden bir şeyler talep etme gitmek zorunda kalıyorsunuz. Gibi gibi. O yüzden, o zaman sadece böyle küçük çaplı bir şey yaşamıştım. Başka herhangi bir etkileyen ekonomik bir zorluk olmamıştı. Zaten dediğim gibi milli takımda her türlü desteği veriyor.”

“Okçuluğu yapma sebepim, aslında başlangıçta bir denemeydi. Liseye geçiş yılı öncesinde basketbol oynarken okçuluğu denemek istedim ve keyif aldım. Ama, ekonomik yönden getirisi çok oldu, diyemem. Çünkü, okçuluk diğer branşlar gibi gelir kaynağı olarak görülebilecek bir branş olmuyor.”

“Yapmış olduğum sporun ekonomik hayatıma çok fazla olumlu yönde etkisi olduğunu, katkısı olduğunu çok söyleyemem. Ama kendi geçimimi bir şekilde sağladığım zamanlar oldu. Ama ekonomik şartların zorluklarının bana yaşatmış olduğu problemlerden dolayı okçuluk hayatımı noktalamam gerektirdiği zamanlar

oldu, ara vermek zorunda kaldığım zamanlar oldu. Çünkü gelir kaynağının yetersiz olmasından kaynaklı, kendi geleceğimle alakalı farklı planlamalar yapmak zorundaydım, okulumu bitirmek gibi.”

“Sporun ekonomik hayatıma tabii ki etkisi oldu. Olumlu yönde etkisi oldu. Yani önceki sorularda belirttiğim gibi ailemin maddi durumu çok iyi olmadığı için, olumlu yönde etkisi oldu. Yoksa hani, atletizm aslında Türkiye'de çok da ekonomik olarak katkı sağlayan bir spor değil. Ama benim açımdan bir ekonomik etkisi oldu, katkı sağlayacak pozisyonda.”

Grafik 3: Kültürel Sermaye

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Kültürel sermaye spor tercihini etkilemiştir. Yapılan görüşmeler sonucunda kültürel sermayenin spor tercihine etkisinin %53,1 olduğuna ulaşılmıştır. Öncelikle, ailesinde sporla ilgilenen bireyler sporun hep içinde oldukları için, spora yönelmişlerdir. Yakın çevresinde (kuzen, dayı, arkadaş), spor kültürü olan bireyler de spora yönelmişlerdir. Özellikle de bu bireyler, yakın çevresinde gördükleri sporları tercih etmişlerdir (bkz. Grafik 3).

Aynı zamanda, spor, bireylerin hayatına kültürel bir sermaye olarak dönüş yapmıştır. Spor sayesinde çokça seyahat eden; yeni iller, ülkeler görüp yeni arkadaşlıklar kuran bireyler; sporun, hayatlarını kültürel anlamda olumlu yönde etkilediğini söylemiştir. Görüşmeler sonucunda sporculardan %46,9'u, sporun, kültürel sermayelerini olumlu yönde etkilediğini söylemiştir (bkz. Grafik 3).

Sporcuların söyledikleri:

“Ailemde, okçulukla uğraşan dayım vardı. Spora yaklaşımı iyiydi, ailenin. O yüzden de küçük yaştan beri çeşitli branşlarda yer aldım. Ama Okçuluk yapma sebebim dayım vasıtasıyla oluştu.”

“... arkadaş çevrem sayesinde, beni ikna ettiler, o şekilde başladım. Bu zamana kadar da 6 yıl kadar sporcu olarak Okçuluk sporunu yaptım.”

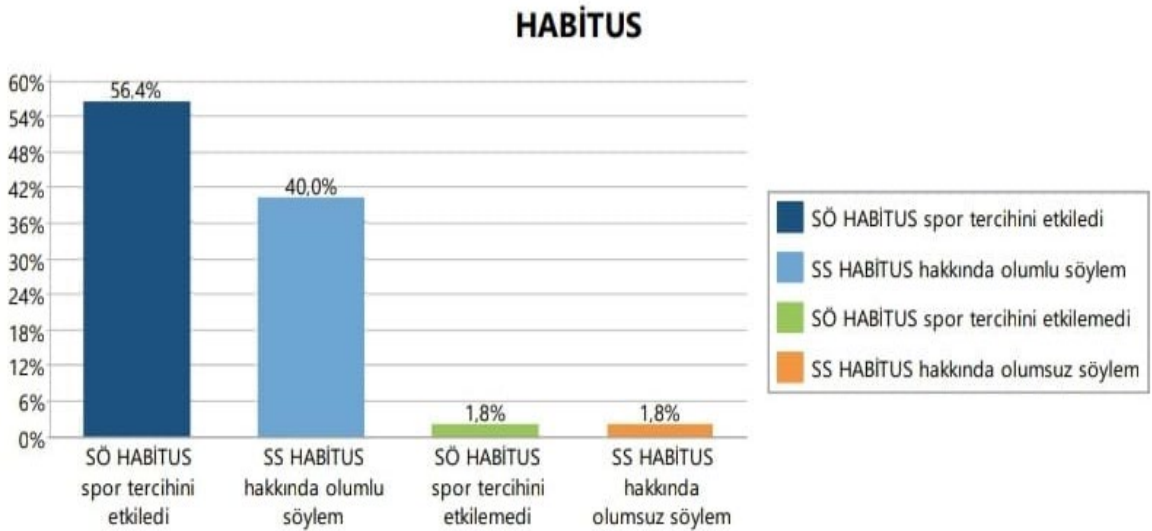
“Kuzenimle birlikte spor aktivitelerine katıldım. Bu sayede sporun içine girmiş oldum.”

“Ablalarımın voleybol sevgisinden dolayı beni etkilediler ve zevkli olduğunu düşündüm.”

“Eski milli sporcuym, 3 adım atlama branşında. İşte Avrupa Şampiyonalarında, Akdeniz Oyunlarında derece almış bir sporcuym.”

“Sporla beraber çevrem genişledi, yeni insanlar tanıma şansım oldu. Şehir dışına yarışmaya gittim. Buralarda birçok insanla tanışma fırsatım oldu.”

“...spor hayatımda da, şöyle söyleyebilirim, hani, şu anda 81 ilden arkadaşım vardır, çevrem vardır. Spor camiasın da çok gezdik. Yani, o yüzden dolayı, güzel bir sosyal çevirisi olur sporcu insanların, genelde. Dışarıya göre kaliteli insanlar olur hayatlarında, ortamlarında.”

Grafik 4: Habitus

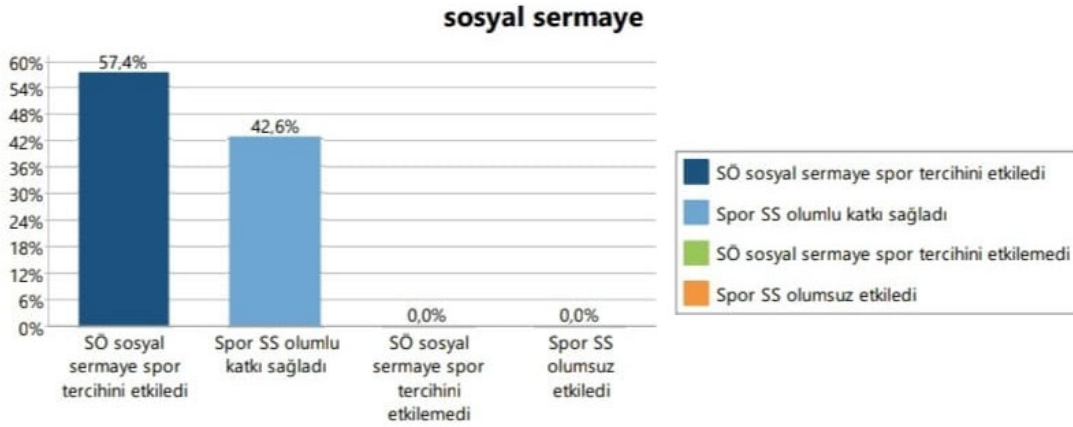
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Grafik 5: Yaşam Tarzı ve Tüketim Kültürü

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Grafik 6: Sosyal Sermaye

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Spordan önce habitus, yapılmak üzere seçilen sporun türünü etkilemektedir. Sporcuların %56,4'ünün söylemlerinden, yapmak üzere seçtikleri sporu habituslarının etkilediği anlaşılmıştır. Habitusunda zaten sporla ilgilenen bireyler varsa, kişinin, spora yönelimi artmıştır. Aynı zamanda, habitusundaki bireylerin kişiyi yönlendirdiği spor seçilen branşın türünü etkilemiştir. Kişiyi; arkadaşları, ailesi, akrabaları spora yönlendirmiştir ya da kişi çevresinde sporla ilgilenen bireyleri gördüğü için kendiliğinden spora yönelmiştir (bkz. Grafik 4,5,6).

Spordan önce kişinin habitusu ve sosyal sermayesi; ona, burs sağladığı için, sporda ihtiyaç duyulan malzemeleri almasını, o sporu seçmesini ve devam ettirebilmesini etkilemiştir. Sporcuların spor tercihlerinde, ya o sporu yapan arkadaşları ya da onları tercih ettikleri spora yönlendirecek öğretmenleri rol oynamıştır. Ailelerinde spor kültürü olan bireyler de spora yönelmiştir (bkz. Grafik 4,5,6).

Kötü alışkanlıkların olduğu yaşam tarzı da bireyleri sporcu olmaya itmiştir. Habitusunda ve sosyal çevresinde kendisini kötü alışkanlıklara itebilecek arkadaşları olduğunu söyleyen bireyler de, bilinçli olarak spora yönelmiştir ve böylece kendilerini kötü alışkanlıklardan koruduklarını söylemişlerdir.

Spor camiası içine giren bireyler, sosyal çevreleri hakkında olumlu söylemde bulunmuştur. Sporcuların %40'ının, spor ile oluşan habitusları hakkındaki söylemleri olumludur. Sporun sosyal çevrelerini pozitif yönde etkilediğini; pek çok yer görmelerine ve yeni insanlarla tanışmalarına katkı sağladığı için hem sosyal hem de kültürel sermayelerini pozitif yönde etkilediğini eklemişlerdir (bkz. Grafik 4,5,6).

Yalnızca bir sporcu, sporla oluşan sosyal çevresine ek olarak, farklı ilgi alanları olan bireylerle de bir arada olmanın güzel olabileceğini; sadece sporcularla çevrili olmanın sıkıcı olduğunu söylemiştir.

SONUÇ

Sonuç olarak; spor, sporcuların ekonomik hayatlarına hareketliliğe sebep olacak kadar büyük bir katkı sağlamamıştır. Sporcular, aldıkları burslarla bir süre geçimlerini idame ettirebilirler bile, günün sonunda iş ya da spor arasında bir tercih yapmak zorunda kalmıştır. Bunlara ek olarak, 20 sporcunun 20'si de spora başladıkları ilk aşamada, burslar da olmadığı için kendi masraflarını kendileri karşılamak zorunda kalmışlardır. Bu da ailelere ekonomik bir yük olarak dönmüştür. İlk aşamada, spor tercihi yaparken ekonomik sermaye çok önemli bir unsur gibi görünmese de, sporcuların karşısına çıkan spor seçenekleri bile ekonomik sermaye ile bağlantılıdır. Görüşme yapılan 20 sporcudan yalnızca 1 tanesi ailesinin gelirinin ortalamasının üzerinde olduğunu söylemiştir. Yüksek maliyetli sporlarla, bireyler, ya özel okul ortamında ya da özel olarak düzenlenmiş etkinliklerde tanışmaktadır. Yine, bir şekilde, kendisine imkân sağlanması sonucu maliyetli sporlara başlayan bireyler, masraflar fazla geldiği için spor yaşamlarını sonlandırmak zorunda kalmıştır. Bütün bunlara rağmen, bireylerin spor tercihlerinde, daha etkili olan kısım sosyal sermayeleri, habitusları ve ailelerindeki spor kültürüdür. 20 sporcunun 20'sinin de sosyal sermayesi ve habitusu yaptığı branşı seçmesinde etkili olmuştur. Kişi, ya görerek seçtiği branşa yönelmiştir ya da çevresinin ısrarı ile o branşı seçmiştir. 20 sporcudan 9 tanesi aile ve akrabaları, 5 tanesi öğretmenleri ya da okul kulüpleri, 6 tanesi diğer (arkadaşları, komşuları, diziler vs.) sebeplerle yaptıkları branşı seçmiştir. Spor, sporculara, spor yaptıkları dönemde kayda değer bir ekonomik katkı sağlamasa da, görüşme yapılan 20 kişiden 12'si iş olarak antrenörlük yapmaktadır ve sporla oluşan sosyal sermayelerini antrenörlük yaparak ekonomik sermayeye dönüştürebilmişlerdir. Fakat, sporcular sporu daha çok yaşam tarzı olarak görmekte ve sevdikleri için yaptıklarını söylemektedir. 20 sporcudan hiçbiri sporculuk yaptıkları dönemde hareketliliğe sebep olacak kadar çok gelir elde edememiştir. 20 sporcudan 8'i milli takımda ya da milli takım havuzunda oldukları süreçte bir miktar para aldıklarını söylemiştir ama bu paralarla geçimlerini idame ettirmeleri hayatın ilerleyen safhalarında mümkün olmamıştır.

Bazı sporcuların, sporun, sosyal ve kültürel hayatlarına katkısı üzerine ve branşı seçerken sosyal ve kültürel etkilerin önemi üzerine söylemleri:

“Spor yapmadan önce, çok sosyal bir hayatım yoktu açıkçası. Çünkü ailem, hani çok fazla dışarı çıkmam vesaire çok fazla izin vermiyordu. Ama spordan sonra biraz daha

sosyal hayatım genişledi. Farklı illere gitme ve farklı kişilerle tanışma imkânı buldum. Antrenmana gidip gelebildiğim için rahatça daha da sosyalleşebildim.”

“Spora başlamadan önce sosyal bir hayatım yoktu. Sporla beraber çevrem genişledi, yeni insanlar tanıma şansım oldu. Şehir dışına yarışmaya gittim. Buralarda birçok insanla tanışma fırsatım oldu. Bunun bana sosyal anlamda çok büyük bir katkısı olduğunu düşünüyorum.”

“Ondan ötürü de spor hayatımda da, şöyle söyleyebilirim, hani, şu anda 81 ilden arkadaşım vardır, çevrem vardır. Spor camiasın da çok gezdik. Yani, o yüzden dolayı, güzel bir sosyal çevirisi olur sporcu insanların, genelde. Dışarıya göre kaliteli insanlar olur hayatlarında, ortamlarında.”

“Ailemde, okçulukla uğraşan dayım vardı. Spora yaklaşımı iyiydi, ailenin. O yüzden de küçük yaştan beri çeşitli branşlarda yer aldım. Ama Okçuluk yapma sebebim dayım vasıtasıyla oluştu.”

“Okçuluk sporuna, şöyle, ortaokul yıllarında bir antrenör, okçuluk antrenörü gelmişti, okuluma. Hadi arkadaş çevrem sayesinde, beni ikna ettiler, o şekilde başladım. Bu zamana kadar da 6 yıl kadar sporcu olarak Okçuluk sporunu yaptım.”

Yapılan görüşmeler ve analizler sonucunda problem sorularımın cevaplarına ulaşılmıştır. Bu çalışma, spor tercihlerinde ekonomik sermaye önemli olsa dahi, daha çok sosyal sermayenin ve habitusun etkili olduğunu göstermiştir. İlk aşamada, başlangıç seviyesinde, bireylerin ileride oluşabilecek masrafları düşünmeden spora başlayabildiği fakat; ekonomik sermayenin lisanslı sporcu olup, yarışmalara gitmeye başlama ve ileri seviye malzeme alma aşamasında devreye girdiği, bu aşamada, sporcuların devam ya da tamam kararı aldığı görülmüştür. Spora yönelimde arkadaş, öğretmen ve ailenin ekonomik sermayeden daha önemli olduğu anlaşılmıştır. Yakın çevresi ve özellikle de öğretmenleri, bireylerin spor tercihini önemli ölçüde etkilemektedir.

ÖNERİLER: Bireylerin ve grupların toplum içindeki hiyerarşik düzeni olan sosyal tabakalaşma, spora ve fiziksel aktiviteye katılım üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Bu yüzden, sporda eşit fırsatlar için öneriler:

- Uygun fiyatlı ve kaliteli spor tesislerine ve programlarına erişimin artırılması: Spor tesisleri ve programlarının, buldukları yer veya gelir düzeyi ne olursa olsun, tüm sosyoekonomik kökenden bireyler için erişilebilir olmasının sağlanması: Bu, ulaşım yardımı sağlamayı, değişken ücretler teklif etmeyi veya toplum kuruluşlarıyla ortaklıklar kurmayı içerebilir.

- Kapsayıcı spor ortamlarını teşvik edilmesi: Spor ortamlarında, farklı tabakalardan gelen bireylerin kendilerini değerli ve saygı duyulduğunu hissedeceği sıcak ve kapsayıcı bir atmosfer oluşturulabilir. Antrenörler, hakemler ve gönüllüler kapsayıcı uygulamaları benimsemeye ve olumlu sportmenliği teşvik etmeye katkı sağlayabilir.
  - Katılımın önündeki kültürel engellerin ele alınması: Cinsiyet normları, dini inançlar veya dil engelleri gibi spora katılımı engelleyebilecek kültürel faktörler fark edilmelidir. Kültürel açıdan duyarlı programlar geliştirilebilir ve farklı kültürel kökenden gelen bireyleri destekleyecek kaynaklar sağlanabilir.
  - Spor eğitimini ve farkındalığını teşvik edilmesi: Özellikle yeterli hizmet alamayan topluluklar arasında spor katılımının yararları konusunda farkındalık artırılmalıdır. Katılımı teşvik etmek ve mevcut fırsatlar hakkında bilgi sağlamak için okullarda ve toplum merkezlerinde spor eğitimi programları sunulabilir.
  - Toplum temelli spor girişimlerinin desteklenmesi: Katılım için erişilebilir ve uygun fiyatlı fırsatlar sunan toplum temelli spor girişimleri teşvik edilebilir ve desteklenebilir. Bu girişimler, yetersiz hizmet alan topluluklara ulaşmada ve daha kapsayıcı bir spor ortamı oluşturmada önemli bir rol oynayabilir.
  - Spor katılımını teşvik eden politikaların sunulması: Başta yetersiz hizmet alan topluluklar olmak üzere herkesin spor katılımını destekleyen ve teşvik eden politikalar oluşturulabilir. Spor programları, altyapı geliştirme ve sporda sosyal tabakalaşmaya yönelik girişimler için fon sağlanmasını teşvik edebilir.
- Bu önerileri uygulayarak herkesin spora katılma ve sporun faydalarından yararlanma fırsatına sahip olduğu daha eşitlikçi ve kapsayıcı bir spor ortamı oluşturulabilir.

KAYNAKÇA

- Afyon, Y.A., & Tunç, A. (1997). *Beden eğitimi ve spor tarihi*. Damla Ofset Matbaacılık.
- Akçaoğlu, A. (2020). *Zarif ve dinen makbul muhafazakâr üst-orta sınıf habitusu*. (4.Baskı). İletişim Yayınları.
- Amman, M.T. (2005). *Kadın ve spor*. Morpa Kültür Yayınları.
- Amman, M.T. (1995). *Sosyal tabakalaşma ve günümüz Fransız sosyolojisinin yaklaşımları*. (Yayınlanmış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arslantürk, Z., & Amman, M.T. (2001). *Sosyoloji (kavramlar-kurumlar-süreçler-teoriler)*. (4. Baskı). Çamlıca Yayınları.
- Aron, R. (1992). *Sınıf mücadelesi*. (E. Güngör, Çev.; 2. baskı),. Dergâh Yayınları.
- Atalay, A. (2004). *Spor Medya ve Serbest Zaman*. Beta Yayınevi.
- Bottomore, T. (2018). *Modern toplumda sosyal sınıflar*. (Ö. Balkız, B. Balkız ve Ü. Tatlıcan, Çev.). Sentez Yayıncılık.
- Bourdieu, P. (2016). *Sosyoloji meseleleri*. (F. Öztürk, B. Uçar, M. Gültekin ve A. Sümer, Çev.). Heretik Yayınları.
- Bourdieu, P. (2015). *Ayırım*. (D. Fırat ve G. Berkkut, Çev.). Heretik Yayınları.
- Bozkurt, V. (2010). *Değişen dünyada sosyoloji: Temeller, kavramlar, kurumlar*. Ekin.
- Collins, T. (2013). *Sport In Capitalist Society* (1. baskı). Routledge.
- Crossley, N. (2010). Social class. İçinde Michael Grenfell (Ed.), *Pierre Bourdieu: Key concepts* (ss. 87-100). Routledge Yayıncılık.
- Erdoğan, U. (2018). *Ekonomik ve kültürel sermaye bağlamında sosyal sınıfların farklılaşması: Ankara örneği*. (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Fortner, M. (2014). *Social class influences: Student engagement of upper middle class African American students*. (Yayınlanmış doktora tezi). ABD: University of Redlands.
- Giddens A. (2008). *Sosyoloji*. (H. Özel, A. Sönmez, Z. Mercan, İ. Yılmaz, E. Rızvanoğlu, M.E. Sarı, Ş. Pala Güzel, M. Özcan, Çev.) Kırmızı Yayınları.
- Haviland, W. A., Prins, H. E. L., Walrath, D., & Mcbride, B., (2008). *Kültürel antropoloji*. (İ. D. Erguvan Sarıoğlu, Çev.). Kaknüs Yayınları.
- İkizler, H.C. (2000). *Sporda sosyal bilimler*. Alfa Yayınları.

- Kemerlioğlu, E. (1996). Toplumsal tabakalaşma ve hareketlilik. Saray Medikal Yayıncılık.
- Kurt, M., Atayman, V., Kurultay, & T. (1997). *Arenada "show" modern sporun dünü bugünü*. Sorun Yayınları.
- Lanfranchi P. (2009). 1920-1938 döneminde Avrupa'da futbol. İçinde *Futbol ve kültürü* (5. baskı). R. Horak, W. Reiter, T. Bora (Eds), İletişim Yayınları. ss.264.
- Laroque P. (1969). *Sosyal sınıflar*. (Y. Gürbüz, Çev.; 2. baskı) Y. Remzi Kitapevi.
- Öztürk F. (1998). *Toplumsal boyutlarıyla spor*. Bağırğan Yayınevi.
- Ritzer, G. (2011). *Küresel dünya*. (M. Pekdemir, Çev.) Ayrıntı Yayınları.
- Sencer M. (1974). *Sosyal sınıflar*. Gözlem Yayınları.
- Strong, R. (2018). *Habitus beyond Bourdieu: Incorporating technological, interhuman, & ecological entanglements into the foundations of social ontology*. (Yayınlanmış doktora tezi). Villanova University ProQuest Dissertations Publishing.
- Swartz, D. (2015). *Kültür ve iktidar: Pierre Bourdieu'nün sosyolojisi*. (E. Gen, Çev.). İletişim Yayınları.
- Talimciler, A. (2010). *Sporun sosyolojisi sosyolojinin sporu* (1. baskı). Bağlam Yayınları.
- Wenk, John. (2011). *Social capital and high school graduation rates*. (Yayınlanmış doktora tezi). City University of New York ProQuest Dissertations Publishing.
- Woods, R.B. (2016). *Social Issues in Sport* (3. baskı). University of Tampa Publishing.
- Yarım, U. S. (2019). *Güç ilişkilerine ve tahakküm alanlarına farklı bir bakış açısı Pierre Bourdieu düşünümüllüğü* (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yüksel, M. (2012). *Sosyal tabakalaşma ve spor ilişkisi: İstanbul örneğı* (Yayınlanmış doktora tezi). Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü.

İnternet Kaynakları

- Ahonen, S. (2010). From an Industrial to a Post Industrial Society: Changing conceptions of equality in education. *University of Strathclyde*, 54(2), 173-181. 15.05.2023 tarihinde <http://dx.doi.org/10.1080/00131910220133257> adresinden erişildi.
- Alemdaroğlu, A. (2005). Politics of the body and eugenic discourse in early republican Turkey. *Body & Society*, 11(3), 61-76. 12.05.2023 tarihinde doi10.1177/1357034X05056191 adresinden erişildi.
- Anyon, J. (2011). *Marx and education* (1st ed.). Routledge. 02.04.2023 tarihinde <https://doi.org/10.4324/9780203829615> adresinden erişildi.

- Arda Turan. (2023, Nisan 5). İçinde *Wikipedia*. https://tr.wikipedia.org/wiki/Arda_Turan.
- Atasoy, B., & Kuter, F. (2005). Küreselleşme ve Spor. *Eğitim Fakültesi Dergisi*, (1), 11-22. 10.07.2023 tarihinde <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/153255> adresinden erişildi.
- Bourdieu, P., & Passeron, J.C. (2000). *Reproduction in education, society, and culture*. Sage. 02.04.2023 tarihinde https://monoskop.org/images/8/82/Bourdieu_Pierre_Passeron_Jean_Claude_Reproduction_in_Education_Society_and_Culture_1990.pdf adresinden erişildi.
- Bourdieu, P., & Wacquant, L.J.D. (1992). *An invitation to reflexive sociology*. University of Chicago Press. 02.04.2023 tarihinde <http://www.sscnet.ucla.edu/polisci/faculty/chwe/austen/bourdieu.pdf> adresinden erişildi.
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. İçinde J. G. Richardson (Ed.), *Handbook of theory and research for the sociology of education*, (ss. 241-260). Greenwood Press. 02.04.2023 tarihinde https://home.iitk.ac.in/~amman/soc748/bourdieu_forms_of_capital.pdf adresinden erişildi.
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction: a social critique of the judgment of taste*. Harvard University Press. 03.04.2023 tarihinde https://monoskop.org/images/e/e0/Pierre_Bourdieu_Distinction_A_Social_Critique_of_the_Judgement_of_Taste_1984.pdf adresinden erişildi.
- Bowles, S., Gintis, H., & Groves, M.O. (2005). *Unequal chances: Family background and economic success*. Princeton Üniversitesi Yayınları. 03.04.2023 tarihinde <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/9781400835492/html> adresinden erişildi.
- Coleman, J. S. (1988). *Social capital in the creation of human capital*. The American Journal of Sociology, 94, 95-120. 04.04.2023 tarihinde [https://www.bebr.ufl.edu/sites/default/files/Coleman%20J.%20\(1988\)%20Social%20Capital%20in%20the%20Creation%20of%20Human%20Capital.pdf](https://www.bebr.ufl.edu/sites/default/files/Coleman%20J.%20(1988)%20Social%20Capital%20in%20the%20Creation%20of%20Human%20Capital.pdf) adresinden erişildi.
- Çokluk, Ö., Yılmaz, K., & Oğuz, E. (2011). Nitel Bir Görüşme Yöntemi: Odak Grup Görüşmesi. *Kuramsal Eğitimbilim*, 4 (1), 95-107. 20.05.2023 tarihinde <https://www.acarindex.com/pdfler/acarindex-8972-1883.pdf> adresinden erişildi.
- Defrance J. (1995). Sociologie du sport. La Découverte. 04.04.2023 tarihinde <https://doi.org/10.3917/dec.defra.2006.01> adresinden erişildi.
- Dribe, M., Helgertz, J., & Putte, B. (2015). Did social mobility increase during the industrialization process? A micro-level study of a transforming community in southern Sweden 1828–1968. *Research in Social Stratification and Mobility*, 41, 25–39. 20.05.2023 tarihinde <http://www.elsevier.com/locate/rssm> adresinden erişildi.

- Friedman, S. (2015). Habitus clive and the emotional imprint of social mobility. *The Sociological Review*, 08.05.2023 tarihinde doi:10.1111/1467-954X.12280 adresinden erişildi.
- Goldthorpe, J. (1960). Social stratification in industrial society. *The Sociological Review*, 8(1), 97-122. 15.04.2023 tarihinde <https://doi.org/10.1111/j.1467-954X.1960.tb03655.x> adresinden erişildi.
- Hamilton, M., Hirshzowicz M.(1993). *Class and inequality. Comparative perspectives*. Harvester Wheatsheaf. 04.04.2023 tarihinde <https://www.biblio.com/book/class-inequality-comparative-perspectives-malcolm-hamilton/d/847260753> adresinden erişildi.
- Ihlen, O. (2018). *Symbolic capital*. Wiley Online Library. 04.04.2023 tarihinde https://www.researchgate.net/publication/327879497_Symbolic_Capital adresinden erişildi.
- Jarvie, G. (t.y.). *Sport, social division and social inequality*. 05.04.2023 tarihinde doi:10.2478/v10237-011-0049-0 adresinden erişildi.
- Jensen, M. (2007). Defining lifestyle. *Environmental Sciences*, (4)2, 63-73. 06.04.2023 tarihinde <https://doi.org/10.1080/15693430701472747> adresinden erişildi.
- Kahma, N. (2010). Sport and social class: the case of Finland. *International Review for the Sociology of Sport*, 47(1) 113–130. 04.05.2023 tarihinde doi:10.1177/1012690210388456 adresinden erişildi.
- Krawietz, B. (2014). Sport and nationalism in the Republic of Turkey. *The International Journal of the History of Sport*, 31(3), 336-346. 16.05.2023 tarihinde doi: 10.1080/09523367.2013.865602 adresinden erişildi.
- Lin, N. (2001). *Social capital: A theory of social structure and action*. Cambridge University Press. 04.04.2023 tarihinde <https://doi.org/10.1017/CBO9780511815447> adresinden erişildi.
- Marx, K., & Engels, F. (1932). *The German ideology* (ss. 61). Progress Publishers. 04.04.2023 tarihinde https://www.marxists.org/archive/marx/works/download/Marx_The_German_Ideology.pdf adresinden erişildi.
- Nesbit, T. (2006). *What's the matter with social class? Adult education quarterly*, 56(3), 171-187. 04.04.2023 tarihinde doi:10.1177/0741713605286173 adresinden erişildi.
- Oyekola, I. A., & Eyiayo J. (2020) Social stratification. İçinde *Introductory Sociology* (ss. 125-138). Obafemi Awolowo University Press. 04.04.2023 tarihinde <http://eprints.lmu.edu.ng/2806/> adresinden erişildi.
- Pret, T., Shaw, E., & Dodd, S. (2015). Painting the full picture: The conversion of economic, cultural, social and symbolic capital. *International Small Business*

Journal, 1–24. 06.04.2023 tarihinde doi: 10.1177/0266242615595450 adresinden erişildi.

Smyth, J. (2004). Social capital and the "socially just school". *British Journal of Sociology of Education*, 25(1), 19-34. 05.04.2023 tarihinde doi:10.1080/0142569032000155917 adresinden erişildi.

Sorokin, P. (1959). *Social and cultural mobility*. The Free Press. 05.04.2023 tarihinde https://ia804704.us.archive.org/13/items/in.ernet.dli.2015.275737/2015.275737.Social-And_text.pdf adresinden erişildi.

Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü. "Geleceğin Olimpiyat Şampiyonları TOHM'da Yetiştiriyor". Erişim: 14.04.2023. <https://shgm.gsb.gov.tr/HaberDetaylar/i/1/25477/g/elecegin-olimpiyat-sampiyonlari-tohm-da-yetisiyor.aspx>.

Stuij, M. (2015). Habitus and social class: a case study on socialisation into sports and exercise. *Sport, Education and Society*, 20(6), 780-798. 15.05.2023 tarihinde <https://doi.org/10.1080/13573322.2013.827568> adresinden erişildi.

Tarihin en çok kazanan sporcuları. (t.y.). İçinde *Beinsports*. <https://beinsports.com.tr/fotogaleri/tarihin-en-cok-kazanan-sporculari/9>.

Tekin, A., & Tekin, G. (2014). Antik Yunan Dönemi: Spor Ve Antik Olimpiyat Oyunları. *Journal of History School*, 7(18), 121-140. 09.07.2023 tarihinde <http://dx.doi.org/10.14225/Joh480> adresinden erişildi.

TUIK. (06 Mayıs 2022). Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması, 2021. Erişim: Mayıs 5, 2023, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Gelir-ve-Yasam-Kosullari-Arastirmasi-2021-45581>.

Weber, M. (1989). *Economy and society* (Cilt 1). (G. Roth & C. Wittich, Eds.). Routledge. 05.04.2023 tarihinde <http://www.lib.yzu.edu.tw/disciplines/bk/fddda445c083665720d9b183b6a735e9.pdf> adresinden erişildi.

Wyatt-Nichol, H., Brown, S., & Haynes, W. (2011). Social class and socioeconomic status: Relevance and inclusion in MPA-MPP programs. *Journal of Public Affairs Education*, 17(2), 187-208. 05.04.2023 tarihinde doi:10.2307/23036111 adresinden erişildi.

EK

Ek 1: Görüşme Soruları ve Cevapları

1. Görüşme

G.B., 13.11.2006. Okçuluk TOHM sporcusu.

Ekonomik Durum: Ortalama üstü gelir (ailem şömüne ve dekorasyon işiyle uğraşmakta)

Eğitim: Özel okul

1. Kısaca kendinizi tanıtır mısınız? (Maddi imkânları nasıl olan bir ailede yetiştiniz; hangi okulda okudunuz vs.)

Benim adım G.B. profesyonel olarak okçulukla uğraşıyorum. Ortaokulda özelde okudum; lisede, meslek lisesi ve açıktan okudum. Ortalama üstü bir gelirden oluşan bir ailede yetiştim. Şu anda anlık olarak ailem şömüne ve dekorasyon işiyle uğraşmakta; babam işin patronu, annem de yardımcı.

Okçuluğu uzun yıllar kendi kendime yapmaya çalıştım. Çünkü yaşadığım yerde antrenör yoktu. Bu şekilde daha fazla ilerleyemeyince okulu açığa aldım ve farklı bir şehire yerleştim, tek başıma akrabamda kalarak bu sporu yapıyorum.

2. Spora başlamadan önce neler yapardınız, nerelere giderdiniz; sporla birlikte bulunduğunuz ortamda ya da arkadaş çevrenizde değişiklik oldu mu? Spor sosyal hayatınızı nasıl etkiledi?

Spora küçük yaşta başladığım için öncesinde bir yere gitmiyordum bir şeyle uğraşmıyordum, spora başladıktan sonra hayatımda bir değişiklik olmadı. Ama Okçuluk hayatına dair bir sürü arkadaşım oldu yarışmalarda tanıştığım arkadaşlarım var çok güzel.

3. Sporla nasıl tanıştınız?

Ortaokulda kulüp seçimlerinde merak ettiğim için okçuluğu seçmiştim. Yetenekli olduğum görülünce ilerlemeye karar verdim ve profesyonel olarak bu işe başladım.

4. Neden bu sporu yapmayı tercih ettiniz? (Ekonomik, sosyal bir sebebi var mı?)

Ekonomik veya sosyal olarak hiçbir sebebi yok. Tamamen keyif aldığım için ve bu spor yapmayı sevdiğimden dolayı bunu tercih ettim.

5. Sporun ekonomik hayatınıza katkısı oldu mu ya da ekonomik zorluklar yaşadığınız için profesyonel spor hayatınızda zorluk yaşadınız mı?

Başarılı olmaya başladıktan sonra milli takım alt kadrosuna seçilmeyi başardım ve 1 adet sponsorum oldu. Ekonomik zorluk yaşadım. İhtiyacım olan malzemeleri alamadım, pahalı olduğundan dolayı.

6. Sorun gelir kaynağı olduğunu düşünüyor musunuz?

Evet, sporun bir gelir kaynağı olduğunu düşünüyorum ama asla spor gelir için yapılacak bir iş değildir. Çünkü keyif almadığın bir şeyi gelir için yapmak pek doğru değil.

7. Spora başlamaktaki amacınız neydi?

Başarı elde edip, güzel bir kariyer yapmak.

2. Görüşme

D.Ö.Y., 04.01.1995. Eski atletizm milli sporcusu. Şu anda atletizm antrenörü.

Ekonomik Durum: Maddi imkânları çok iyi olmayan bir ailede büyüdüm.

Eğitim: Özel okul (burslu)

1. Kısaca kendinizi tanıtır mısınız? (Maddi imkânları nasıl olan bir ailede yetiştiniz; hangi okulda okudunuz vs.)

Merhaba, ben D.Y., 1995 yılında Sakarya'da doğdum. Maddi imkânları çok iyi olmayan bir ailede büyüdüm. Adapazarı Özel Enka Okullarında okudum, anasınıfından liseye kadar.

-Peki, özel okulda burslu muydunuz?

Evet, burslu olarak okudum. Okul, çoğu her şeyimi karşılıyordu.

-Bu bursu almanızda sporun herhangi bir katkısı var mıydı?

İlk zamanlar yoktu. Depremzedeler için bir burs vardı ama lisede artı burçlar eklendi. Buna maddi olarak burslar da eklendi, spordan kaynaklı. Yaklaşık 10 yıl atletizm sporu ile uğraştım. Milli takım yarışlarına da katıldım, yüksek atlama branşıyla ilgileniyordum.

2. Spora başlamadan önce neler yapardınız, nerelere giderdiniz; sporla birlikte bulunduğunuz ortamda ya da arkadaş çevrenizde değişiklik oldu mu? Spor sosyal hayatınızı nasıl etkiledi?

Spor yapmadan önce, çok sosyal bir hayatım yoktu açıkçası. Çünkü ailem, hani çok fazla dışarı çıkmam vesaire çok fazla izin vermiyordu. Ama spordan sonra biraz daha sosyal hayatım genişledi. Farklı illere gitme ve farklı kişilerle tanışma imkânı buldum. Antrenmana gidip gelebildiğim için rahatça daha da sosyalleşebildim. Arkadaş çevremde de tabii ki spordan yeni arkadaşlarım oldu ama çok büyük bir değişim olmadı. Arkadaş çevremde sadece eklemeler oldu, olumlu yönde etkiledi.

3. Sporla nasıl tanıştınız?

Sporla, ilköğretimde beden eğitimi öğretmenin beni yönlendirmesi ile tanıştım. Enka atletizme değer veren bir okuldu. O yüzden beni atletizme yönlendirdi. Aslında çok hızlı koşan biri olduğum için değil, hani biraz daha boyumdan fiziğimden kaynaklı ve Enka'nın atletizmi sevdiğinden kaynaklı atletizme yönlendirildim.

4. Neden bu sporu yapmayı tercih ettiniz? (Ekonomik, sosyal bir sebebi var mı?)

Az önce de belirttiğim gibi, hani küçük yaşta olduğum için aslında hocamın yönlendirmesi ile bu sporu tercih ettim. Ama sonrasında başarıya ulaştıktan sonra, gerek kulüpten gerek okuldan aldığım burslar ve sonrasında üniversitede de devletten aldığım burs sebebiyle bu sporu yapmaya devam ettim. Çünkü buna ihtiyacım vardı.

5. Sporun ekonomik hayatınıza katkısı oldu mu ya da ekonomik zorluklar yaşadığınız için profesyonel spor hayatınızda zorluk yaşadınız mı?

Sporun ekonomik hayatıma tabii ki etkisi oldu. Olumlu yönde etkisi oldu. Yani önceki sorularda belirttiğim gibi ailemin maddi durumu çok iyi olmadığı için, olumlu yönde etkisi oldu. Yoksa hani, atletizm aslında Türkiye'de çok da ekonomik olarak katkı sağlayan bir spor değil. Ama benim açımdan bir ekonomik etkisi oldu, katkı sağlayacak pozisyonda.

-Peki, spor yaptığın süreçte, spordan kaynaklı ekonomik zorluk yaşadın mı?

Şöyle yine belirttiğim gibi, Enka atletizme değer verdiği için aslında okuldan da bana burs sağlıyorlardı. Bu nedenle, hani, herhangi bir şey alımda bir ihtiyacım da zorluk yaşamadım. Ama onun sayesinde.

6. Sporun gelir kaynağı olduğunu düşünüyor musunuz?

Tabii ki, düşünüyorum. Ama hani her spor gelir kaynağı değil. Ne yazık ki ülkemizde takım sporları gelir kaynağı ama onlar da büyük illerde. Ne yazık ki küçük illerde çok da gelir kaynağı olmuyor ama tabii maddi durumu çok iyi olmayan aileler için bir gelir kaynağı oluyor. Ama maddi durumu iyi bir aile için aslında gelir kaynağı olacağını sanmıyorum.

-Atletizmin sizin sınıf atlamanıza ya da dikey hareketlilik yapmanıza etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?

Evet, düşünüyorum. Hani belki atletizm olmasa bu kadar imkânına sahip olmayabilirdim ya da farklı düşüncelere farklı görüşlere açık olmayabilirdim. Ama spor sayesinde hem farklı görüşlere açık oldum hem benim önüme çok kapı açtı. Üniversiteye farklı bir yere gidebildim.

7. Spora başlamaktaki amacınız neydi?

Yani sporu seviyordum. Açıkçası, çok küçük yaşta başladığım için öyle bir, hani bu amacım şuydu gibi diyebileceğim bir şey yok. Hem hocamın yönlendirmesiydi hem zaten artık böyle aktif olmayı sevdiğim için başladım. Herhangi bir direk amacım yoktu.

3. Görüşme

M.Y., 18.10.1990. Atletizm eski milli sporcusu. Şu anda atletizm antrenörü.

Ekonomik Durum: Ailemin maddi durumu yoktu.

Eğitim: Devlet Okulu (ilkokul, lise) / BESYO (üniversite)

1. Kısaca kendinizi tanıtır mısınız? (Maddi imkânları nasıl olan bir ailede yetiştiniz; hangi okulda okudunuz vs.)

Merhaba, ben M.Y. Eski milli sporcuyum, 3 adım atlama branşında. İşte Avrupa Şampiyonalarında, Akdeniz Oyunlarında derece almış bir sporcuyum. Şuan beden eğitimi öğretmenliği yapıyorum. Aynı zamanda antrenörüm.

Ailemin maddi durumu yoktu. Sporculuk döneminde, ben sporculuktan kazandığım ücretle, hem eğitimimi hem de sporculuğumu devam ettirdim. Spora 9 yaşında başladım. İlkokul öğretmenimin keşfetmesi ile okul yarışmalarına katıldık. İstanbul'un en hızlısı yarışmaları vardı, İnönü Stadı'nda bu yarışmalar katıldıktan sonra öğretmenim değişti. Ben Yaklaşık 4 yıl spor yapamadım. Akabinde ortaokula geçtiğim zaman beden eğitimi

öğretmenim bizim sporcu olup olmayacağımızı keşfetmeye çalıştığı süreçte, biz de sporcu olarak meydana çıktık. Farklılığımızı belli ettik. Akabinde sporculuk hayatımız devam etmeye başladı.

2. Spora başlamadan önce neler yapardınız, nerelere giderdiniz; sporla birlikte bulunduğunuz ortamda ya da arkadaş çevrenizde değişiklik oldu mu? Spor sosyal hayatınızı nasıl etkiledi?

Spor yapmadan önce çocukluğumuzda enerjimizi harcamak için hep oyun oynardık. Aslında enerjimiz çok yüksekti. O zamanlarda, işte ağaçlara, inşaatlara tırmanırdık. Bu gibi şeyler çok yapardık. Ama oyun çağında olduğumuz için doğal olarak internet kafelerde daha çok oyun salonlarında zaman geçirmeye de çalışırdık. Spor yaptıktan sonra bu oyun arayışımız bitti ve bütün enerjimizi spora yansıttık. Doğal olarak bizim sosyal ortamımız da sporculardan oluştu ve sağlıklı bir ortama kavuştuk.

3. Sporla nasıl tanıştınız?

İlkokulda teneffüslerde arkadaşlarımızla hep koşu yarışmaları yapardık. Bu yarışmalarda sınıf öğretmenimizin ve okuldaki beden eğitimi öğretmenimizin dikkatini çektik. Bunu gören öğretmenlerimiz bizi bir takım testlere aldı ve ondan sonra sporculuk hayatımız başladı.

4. Neden bu sporu yapmayı tercih ettiniz? (Ekonomik, sosyal bir sebebi var mı?)

Aslında benim sporculuk hayatım iki branşla devam ediyordu. Bir futbol yapıyordum bir de atletizm yapıyordum. İlk maddi olarak kazancımı atletizmde kazandım. Doğal olarak, o bana daha çok çekici gelmeye başladı ve ben tercihim atletizmden yana yapmak zorunda kaldım.

5. Sporun ekonomik hayatınıza katkısı oldu mu ya da ekonomik zorluklar yaşadığınız için profesyonel spor hayatınızda zorluk yaşadınız mı?

Ekonomik hayatımıza sporun etkisi çok oldu. Çünkü okula giderkenki yol ücreti konusunda bile sıkıntı çekmekteydik. Spora başladıktan sonra, spordan kazandığımız kazançla beslenme ve yol giderlerimizi kolay karşılayabildik. Tabii ki, kazandığımız paralar çok fazla değildi. Doğal olarak eksiklerimiz ve ekonomik sıkıntılarımız vardı. Ayakkabı alamıyorduk, doğru düzgün bir kıyafet alamıyorduk. Ama bu zorluklar bizi sporda daha başarılı hale getirdi. Babam inşaat işçisiydi ve evde yedi kardeşтик. Doğal

olarak, ailemin ekonomik durumu çok iyi değildi. Bunu karşılayabilmem gerekirdi. Bunu da sporda karşıladım ve akabinde ekonomik ve sosyal hayatım daha çok değişti.

6. Sporun gelir kaynağı olduğunu düşünüyor musunuz?

Amatör sporları gelir kaynağı olarak sayamayız, ama gelir kaynağının bir başlangıç noktası diyebiliriz. Spor sayesinde üniversiteye girebildim. Antrenör olabildim. Doğal olarak, gelir kaynağını sağlanabilmesi için bir yol diyebiliriz.

7. Spora başlamaktaki amacınız neydi?

Her çocuğun hayalinde olduğu gibi, benim de hayalimde iyi bir sporcu olmak vardı. Çok iyi bir sporcu olacağımı düşünüyordum ve onu yerine getirmek için spora devam ettim.

4. Görüşme

K.K., 19.08.1994. Okçuluk eski milli sporcusu. Şu anda okçuluk milli takım antrenörü.

Ekonomik durum: Maddi imkânlar konusunda orta halli bir aile de yetiştim.

Eğitim: Devlet okulu (ilkokul, lise) / BESYO (üniversite)

1. Kısaca kendinizi tanıtır mısınız? (Maddi imkânları nasıl olan bir ailede yetiştiniz; hangi okulda okudunuz vs.)

Ben K.K. Uzun yıllar okçuluk milli takım sporculuğu yaptım. Okçuluk hayatım 2008-2018 yılları arasında devam etti. Şu anda, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak öğretmenlik yapmaktayım. Maddi imkânlar konusunda orta halli bir aile de yetiştim.

2. Spora başlamadan önce neler yapardınız, nerelere giderdiniz; sporla birlikte bulunduğunuz ortamda ya da arkadaş çevrenizde değişiklik oldu mu? Spor sosyal hayatınızı nasıl etkiledi?

Spora başlama yaşım 7 civarında oldu. Okçuluğa başlamadan öncesinde, basketbol ve çeşitli branşlarda, okul sporlarında, kulüplerde yer aldım. Sporla birlikte bulunduğum çevrede de ortamlarda da farklılıklar yer aldı. Çeşitli şehirlerden çeşitli ülkelerden farklı insanlar tanımış oldum. Sosyal hayatım konusunda da bana öğrettiği şeyler, geliştirdiği konular çok fazla oldu. O yüzden, sporun hayatımı olumlu yönde etkilediğini söyleyebilirim.

-Spor dışındaki sosyal çevrenizi etkiledi mi? Okuldan veya mahalleden arkadaşınız olmadığı için hayıflandığınız oldu mu?

Spor dışındaki sosyal çevrimi etkiledi. Ama bu bana olumsuz bir durum oluşturmadı. Çünkü olmuş olduğum branşta uzun yıllar boyunca sürekli seyahat halindeydim ve çeşitli şehirlerden arkadaşlıklar edindiğim için bana olumsuz bir etkisi olmadı.

3. Sporla nasıl tanıştınız?

Ailemde, okçulukla uğraşan dayım vardı. Spora yaklaşımı iyiydi, ailenin. O yüzden de küçük yaştan beri çeşitli branşlarda yer aldım. Ama Okçuluk yapma sebebim dayım vasıtasıyla oluştu.

4. Neden bu sporu yapmayı tercih ettiniz? (Ekonomik, sosyal bir sebebi var mı?)

Okçuluğu yapma sebebim, aslında başlangıçta bir denemeydi. Liseye geçiş yılı öncesinde basketbol oynarken okçuluğu denemek istedim ve keyif aldım. Ama, ekonomik yönden getirisi çok oldu, diyemem. Çünkü, okçuluk diğer branşlar gibi gelir kaynağı olarak görülebilecek bir branş olmuyor. Önceki yıllarda daha farklı bir durum vardı ekonomik yönden, ama şu son yıllarda biraz daha gelişti. Ama yine de, ekonomik yönden değildi, sadece spor sevdiğim için yapmayı tercih ettim. Sosyal sebebi olarak da şunu söyleyebilirim; dayımdan dolayı bu sporun içerisindeydim. Sonrasında da sosyal çevresi bana keyif verdiği için bu alanda ilerledim.

5. Sporun ekonomik hayatınıza katkısı oldu mu ya da ekonomik zorluklar yaşadığınız için profesyonel spor hayatınızda zorluk yaşadınız mı?

Yapmış olduğum sporun ekonomik hayatıma çok fazla olumlu yönde etkisi olduğunu, katkısı olduğunu çok söyleyemem. Ama kendi geçimimi bir şekilde sağladığım zamanlar oldu. Ama ekonomik şartların zorlukların bana yaşatmış olduğu problemlerden dolayı okçuluk hayatımı noktalamam gerektirdiği zamanlar oldu, ara vermek zorunda kaldığım zamanlar oldu. Çünkü gelir kaynağının yetersiz olmasından kaynaklı, kendi geleceğimle alakalı farklı planlamalar yapmak zorundaydım, okulumu bitirmek gibi. Bu durumlardan dolayı da, bir sene kadar bir ara vermiştim. Sonrasında geri döndüm fakat öğretmen olduktan sonrasında ekonomik olarak zorluk çektiğim için, malzemelerimizin pahalı olması, okçuluk branşının pahalı olmasından kaynaklı da bazı durumlarda zorluk yaşadığımdan spor hayatımın noktalaması gerektiğini düşündümdüm ve profesyonel yaşamımda bu şekilde olumsuz yönde etkilenmiş oldu.

6. Sporun gelir kaynağı olduğunu düşünüyor musunuz?

Sporun gelir kaynağı olması gerektiğini düşünüyorum ama şu anda sporun bir gelir kaynağı olduğunu düşünmüyorum. Çünkü yeterli seviyelerde değil dediğim gibi. Bizim branşımız okçuluk olduğu için, malzemelerimiz oldukça pahalı. Yarışmalarımıza ulaşım sağlamak, konaklama; bunların hepsi ayrı bir maliyet. Sürekli yenilenmesi gereken malzemelerimiz de olduğu için, maddi manevi olarak bize götürüleri daha fazla. Ama uluslararası bir madalya alma şansında; belki hayatımızda bir nevi kumar oynama mantığı döndüğünde, gelir kaynağı olabiliyor. Ama çok düşük bir ihtimal, bütün hayatımızı buraya adanmak gerekiyor. Ama normal bir standart seviyede gelir kaynağı olarak görülmesi pek mümkün değil.

7. Spora başlamaktaki amacınız neydi?

Spora başlamaktaki amacım, yani hareketli bir yaşamı seviyorum. Durağan olmak çok keyifli değil. Okçuluk duran bir spor olmasına rağmen; dayanıklılık seviyesinin, yeterlilik seviyesinin çok yüksek olmasını gerektiren; zihninde çok yoğun olduğu bir branş. Bu branşı da yapmaktan dolayı, hem zihnen hem bedenen çok uzun yıllar keyif aldım. Sporun ortamını, oradaki arkadaşlık seviyesini de normalde dışarıda bulunan aktivitelere nazaran daha kaliteli olduğunu düşündüğüm için de spor hayatımın her aşamasında yer aldı ve bu şekilde başlama sebebim de bunları söyleyebilirim.

5. Görüşme

M.D.,18.02.1976. Eski profesyonel futbolcu. Resmi kurum şoförü.

Ekonomik Durum: Maddi imkânlar, tabii şartlarımız biraz el vermemişti. Durumlarımız biraz kritikti.

Eğitim: Devlet okulu (ilkokul, lise)

1. Kısaca kendinizi tanıtır mısınız? (Maddi imkânları nasıl olan bir ailede yetiştiniz; hangi okulda okudunuz vs.)

İsmim M.D., 18.02.1976, Sakarya doğumluyum. İlkokulu: Cumhuriyet İlkokulu, ortaokulu: Ozanlar Ortaokulu, liseyi de Karamürsel Çok Amaçlı Programlı Lisede bitirdim. Ondan sonraki hayatım futbolla geçti. 2001 senesinden, profesyonel Akçaabat, Gümüşhane, Çanakkale, Türk takımlarında profesyonel olarak devam ettim ve sonrasında bıraktım. Maddi imkânlar, tabii şartlarımız biraz el vermemişti. Durumlarımız biraz kritikti. Elimizden geldiği kadar bu hayatta tutunmaya çalıştık, bir şekilde.

2. Spora başlamadan önce neler yapardınız, nerelere giderdiniz; sporla birlikte bulunduğunuz ortamda ya da arkadaş çevrenizde değişiklik oldu mu? Spor sosyal hayatınızı nasıl etkiledi?

Spora, açıkçası 8 yaşında tekvando ile başladım. 10 yaşında futbola başladım. 10 yaşından beri futbolun içindeydim ve hala da içinde bulunmaktayım. Antrenörlük de yaptım. Bir zaman bıraktım. Spor hayatıma çok şey kattı. Şöyle diyeyim; çok çevrem oldu, çok yer gezdik, çok yer gezince birçok insanla tanışıp karşılaştık, iyi insanlarla karşılaştık ettik. Sporun insana çok büyük faydaları var tabii ki. Bunu güzel yapabilmek, en iyi şekilde değerlendirebilmek için kardeşlerimizle beraber yine sporun içinde bulunmaktayım.

3. Sporla nasıl tanıştınız?

Sporla tanışmam nasıl oldu dersenez, tabii ki büyüklerimizden gördüğümüz çeşitli oyunlar vardı. İşte futboldur, basketboldur, voleyboldur. Şimdi, futbolla sevdiğimiz bir abimiz vardı; onun sayesinde tanıştık. 10 yaşında futbol hayatına başladım.

4. Neden bu sporu yapmayı tercih ettiniz? (Ekonomik, sosyal bir sebebi var mı?)

Futbolu seviyorduk küçüklüğümüzde ve her gencin, herkesin bir hayali vardı. Biz de onu gerçekleştirmek istiyorduk. Fakat tabii ki nasip olmadı. Tabii maddi olaraktan da insanlara birçok katkısı oluyor. Şu anda günümüzde de birçok kişi ve birçok ailede çocuklarını ona yönlendiriyorlar. O zamandaki yıldızları da örnek alıyorduk. Şimdi günümüzde daha çok maddiyat olaraktan çok yüksek seviyelerde. Yani bizde tabii geçimimizi sağlayacak kadar o zamanlar kazanmaya çalıştık. Futbol güzel, tabii ki, sporla her zaman uğraşmak bence güzel.

5. Sporun ekonomik hayatınıza katkısı oldu mu ya da ekonomik zorluklar yaşadığımız için profesyonel spor hayatınızda zorluk yaşadınız mı?

Profesyonel hayatımda, tabii ki, katkısı da oldu eksisi de oldu. Bize göre biraz da ailevi durumlarımızdan dolayı da, başka takımlara giderken gerek maddi sıkıntılarımız, sağ olsunlar dostlarımızdan bularak da, yani etrafımızdan maddi imkân bularak da gittik. Buraları katkısız oldu. Katkısı da olmadı, yani açıkçası.

6. Sporun gelir kaynağı olduğunu düşünüyor musunuz?

Evet, Şu anda Türkiye için bir gelir kaynağı. Evet, tabii ki, bazen işleri doğru yapabilmek bu işi yaparken maddi olarak gelir kaynağı sağlayabilecek kiŐileri doğru seçebilmekte bazen, ama maalesef ki yanlış kişilerle yapılıyor. İŞi ehline verip de o kişilerle yapılırsa kazanır. Yani herkes kazanır. Önemli olan bu işi yaparken doğru kişilerle yapabilmek doğru insanları bulabilmek.

7. Spora başlamaktaki amacınız neydi?

Spora başlamaktaki amacım gerçekten bu işi en iyi Şekilde yapabilmek profesyonelce yapabilmektir. Bu işten, tabii ki, profesyonelce çalışırken, yaparken de; bu işten para kazanmayı da, tabii ki, istiyordum. Fakat bu ülkede, bazen insanlarda ne kadar yetenek olsa da ne kadar iyi olsalar da; insanların önünü kesiyorlar. Hiçbir Şey yapamıyorsunuz. Gündeme gelen birçok yetenek, bu sebepten dolayı bence kayboldu gitti. Tabii ki biz de bu işi severek yapıyorduk. Bu işten para kazanmak için yapıyorduk. Hem para kazanmak hem bu işi harbi bir Şekilde yani profesyonelce yapabilmek istedik.

6. Görüşme

K.K., 01.12.1976. Amatör okçuluk sporcusu. Şu anda paralimpik okçuluk antrenörü.

Maddi Durum: Maddi imknlarımız çok iyi değildi.

Eğitim: Devlet okulu

1. Kısaca kendinizi tanıtır mısınız? (Maddi imkânları nasıl olan bir ailede yetiştiniz; hangi okulda okudunuz vs.)

1976'da Artvin'de doğdum. İlkokulu köyde okudum, ortaokul ve liseyi orum Sungurlu'da okudum. Üniversiteyi Amasya'da. Maddi imknlarımız çok iyi değildi. Babam işçi maaŐı ile 4 tane ocuk okutturuyordu. Yatılı sınavlarına girip kazandım. Daha sonra niversite bitince, hemen iş hayatına katıldım. Kendi iş yerimi açtım. Daha sonrasında, çok geç yani sporla tanışmış oldum. 40 yaşında başladım ilk defa spora.

2. Spora başlamadan önce neler yapardınız, nerelere giderdiniz; sporla birlikte bulunduğunuz ortamda ya da arkadaş evrenizde değişiklik oldu mu? Spor sosyal hayatınızı nasıl etkiledi?

Spordan önce inŐaatlarda babamla birlikte çok yoğun bir tempoda çalışıyorduk ve çevrem sadece iş yaptığım insanlardı. Bunların dışında kimseyle çok fazla görüşme imknım

olmuyordu. Daha sonrasında spora başladıktan sonra hem iş yaptığım insanlar hem de çevre çok değişti. Spor sayesinde farklı ortamlara girmeye başladım ve devam ediyorum.

3. Sporla nasıl tanıştınız?

İş yaptığımız kurumlardan bir tanesinin yöneticisinin sporla ilgilendiğini öğrendim. Buradaki ortamda sohbet ederken merak ettim. Hobi olarak bir şeyle ilgilenmek istiyordum. Onun tavsiyesiyle komşusuyla tanıştım. Çalışanlar için bir grup oluşturmuştu, hobi grubu. Burada öncelikle antrenmanlara başladık.

4. Neden bu sporu yapmayı tercih ettiniz? (Ekonomik, sosyal bir sebebi var mı?)

Yaşamımda hiçbir sporla ilgilenmedim, gençlik dönemimde. Bunu seçmeme rahatlığı sebep oldu.

5. Sporun ekonomik hayatınıza katkısı oldu mu ya da ekonomik zorluklar yaşadığınız için profesyonel spor hayatınızda zorluk yaşadınız mı?

Sporculuğum döneminde ekonomik katkısı olmadı. Aynı zamanda yarışmalara gittiğimizde, yarışma masraflarını da kendimiz karşılıyorduk. Bunu ve iş yerini de takip etme anlamında işlerimde gerileme oldu. Hem de haliyle yarışma masraflarından dolayı ekonomik anlamda katkısı olmadı. Hatta zararı oldu. Fakat devamında antrenörlük yapmaya başladım. Ayırdığımız zaman kadar ücret kazandığım için, her ne kadar yüksek ücreti olmasa da, yine de ekonomik anlamda destekleyici bir ücret kazanmış oluyoruz. Ama aslında ben, sporun içinde olabilmek için antrenör olarak devam ediyorum.

6. Sporun gelir kaynağı olduğunu düşünüyor musunuz?

Sporu profesyonel olarak yapanlar için gelir kaynağını elde edebilmek için, çok fazla özveri ve ekonomik olarak para harcamak gerekiyor.

7. Spora başlamaktaki amacınız neydi?

Ben o dönemde yoğun işlerim olduğu için; iş yorgunluğunu atabilecek, kendime eğlence olarak zaman getirebileceğim bir alan arıyordum. Bu şekilde araştırmaya yaptın ve başladım.

7. Görüşme

A.İ., 02.04.1975. Profesyonel paralimpik okçuluk sporcusu. Şu anda emekli.

Ekonomik Durum: maddi olanakları olmayan bir ailede büyüdük.

Eğitim: Devlet okulu

1. Kısaca kendinizi tanıtır mısınız? (Maddi imkânları nasıl olan bir ailede yetiştiniz; hangi okulda okudunuz vs.)

02.04.1975 doğumlu, A.İ., maddi olanakları olmayan bir ailede büyüdük. İlkokulu, Ordu'da köyde okuduk; ortaokul ve liseyi Sakarya'da bitirdik. Maddi imkânsızlıktan dolayı okul bu kadar sürdü.

2. Spora başlamadan önce neler yapardınız, nerelere giderdiniz; sporla birlikte bulunduğunuz ortamda ya da arkadaş çevrenizde değişiklik oldu mu? Spor sosyal hayatınızı nasıl etkiledi?

Spora başlamadan önce çalışıyorduk. Daha sonra, spora başladık. Sosyal hayatımızda çok büyük değişiklikler oldu. Birçok arkadaşla tanıştık. Değişik illere gittik. Arkadaşlarla takım halinde orada da değişik insanlarla tanışma fırsatımız oldu. Hayatımıza çok büyük değişiklikler kattı diyebilirim.

3. Sporla nasıl tanıştınız?

Ben bu spor dalını çok araştırdım. Görüşmek için salona gittik, ama okçuluk spor dalı yok dedi. Ben de maalesef eve geri döndüm. Sonra bir arkadaşım eve gelmişti, böyle böyle okçuluk vardı deyince; yarın akşam gel Hoca ile tanıştıracam dedi ve gittik hocamızla tanıştık. Bu spora başladık. Tabii, ben bu sporu yapan Bahattin Hekimoğlu'nu takip ediyordum. Daha önce de görüşüyorduk. Ondan dolayı sevmiştim.

4. Neden bu sporu yapmayı tercih ettiniz? (Ekonomik, sosyal bir sebebi var mı?)

Bu spora başlamamın bir sebebi bu sporu yapabilmek ve bu sporu sevdiğim için başladım. Ekonomik bir katkı şu an yok ama harcadığımız masraflar çok büyük. Çok pahalı bir spor olduğunu da öğrenmiş bulunmaktayız.

5. Sporun ekonomik hayatınıza katkısı oldu mu ya da ekonomik zorluklar yaşadığınız için profesyonel spor hayatınızda zorluk yaşadınız mı?

Sporun ekonomik olarak bir katkısı yok. Sürekli harcamaktayız. Pahalı bir spor dalı. Onun için şu an devam ediyoruz. Dayanabildiğimiz yere kadar götüreceğiz. Ekonomik bir katkı yok. Sürekli pahalı malzemeler alıyoruz.

6. Sporun gelir kaynağı olduğunu düşünüyor musunuz?

Sporun gelir kaynağı olduğunu düşünüyorum. Zaten, şu anda, bütün spor dallarıyla zengin olmak için uğraşıyorlar.

7. Spora başlamaktaki amacınız neydi?

Spora başlamamdaki amaç daha iyi bir vakit geçirmek, spor yapmak; tabii ki ama devam ettikçe sevdik bu sporu. Bizim daha çok vakit geçirmemizi sağladı. Yarışmalara gitmemizi sağladı.

8. Görüşme

M.B., 05.02.2003. Profesyonel paralimpik okçuluk sporcusu. Şu anda öğrenci.

Ekonomik Durum: Babam pazarlama işi yapıyordu, annem ev hanımı.

Eğitim: Devlet Okulu

1. Kısaca kendinizi tanıtır mısınız? (Maddi imkânları nasıl olan bir ailede yetiştiniz; hangi okulda okudunuz vs.)

Ben M., Sakarya'da doğdum. Ortaokul, ilkokul, lise ve üniversiteyi Sakarya'da okudum.

Hepsini Sakarya'da devlet okulunda okudum. Babam pazarlama işi yapıyordu, bu sene emekli oldu. Annem ev hanımı. Bir kardeşim var. Benden 1 yaş küçük. O da üniversite okuyor.

2. Spora başlamadan önce neler yapardınız, nerelere giderdiniz; sporla birlikte bulunduğunuz ortamda ya da arkadaş çevrenizde değişiklik oldu mu? Spor sosyal hayatınızı nasıl etkiledi?

Spora başlamadan önce sosyal bir hayatım yoktu. Sporla beraber çevrem genişledi, yeni insanlar tanıma şansım oldu. Şehir dışına yarışmaya gittim. Buralarda birçok insanla tanışma fırsatım oldu. Bunun bana sosyal anlamda çok büyük bir katkısı olduğunu düşünüyorum.

3. Sporla nasıl tanıştınız?

Bir tanıdığım vesilesiyle farklı bir spor dalının denemek için spor salonuna gittik fakat orada başarılı olamayacağımı gördüm için okçuluğa yöneldim.

4. Neden bu sporu yapmayı tercih ettiniz? (Ekonomik, sosyal bir sebebi var mı?)

Daha önceden de ilgi duyduğum bir spordu. Keyif alarak yaptığım bir spor olduğu için. Ekonomik herhangi bir sebebi yok. Evde çok fazla vakit geçirdiğim için ailem sosyalleşmem sebebiyle beni yolladı.

5. Sporun ekonomik hayatınıza katkısı oldu mu ya da ekonomik zorluklar yaşadığınız için profesyonel spor hayatınızda zorluk yaşadınız mı?

Katkıdan ziyade birçok konuda zorluğa sebep oldu. Bunlara örnek olarak yaptığımız sporun malzemelere bağlı olması, sürekli malzemelerin yenilenmesi gerekmesi ve bu malzemelerin pahalı olmasından dolayı; yenilenmesinde zorluk yaşama örnek olabilir. Yarışmada birçok masrafımızı kendimiz karşılıyoruz. Bu da ekonomik zararlarından biri.

6. Sporun gelir kaynağı olduğunu düşünüyor musunuz?

Özellikle ülkemizde futbol, voleybol dışında hiçbir sporun gelir kaynağı olarak görülmesini doğru bulmuyorum. Bir iş veya hobi olarak adlandırabiliriz. Bu da diğer dallarda ülkemizin başarısız olmasına sebep olan nedenlerden biri.

7. Spora başlamaktaki amacınız neydi?

Sosyal ve başarılı bir hayat yaşamak. Bir şeylere emek vererek karşılığında başarı elde etmek.

9. Görüşme

E.D., 25.05.1988. Eskrim ve kayak eski milli sporcusu. Şuan eskrim antrenörü.

Ekonomik Durum: işçi olan bir aileden geliyorum.

Eğitim: Devlet Okulu

1. Kısaca kendinizi tanıtır mısınız? (Maddi imkânları nasıl olan bir ailede yetiştiniz; hangi okulda okudunuz vs.)

E.D., eskrim antrenörüyüm. Aile durumu, işçi olan bir aileden geliyorum. Maddiyat konusunda da hiçbir sıkıntı yaşamadım. Çünkü milliliğin verdiği bursla geçirdim.

2. Spora başlamadan önce neler yapardınız, nerelere giderdiniz; sporla birlikte bulunduğunuz ortamda ya da arkadaş çevrenizde değişiklik oldu mu? Spor sosyal hayatınızı nasıl etkiledi?

Hayatımda hep spor vardı, ilkokuldan bu yana. Spor dışında da bir aktivitem yoktu.

3. Sporla nasıl tanıştınız?

Spora başlamam, babamın beni halk oyunlarına göndermesi, sonra beden eğitimi hocamın benim boyum uzun olduğu için basketbola yönlendirmesi ile oldu. Sonra bireysel sporlarda daha iyi olabileceğimi düşünüp bireysel sporlara yönlendirildim ve bu derece yapmamı sağladı.

4. Neden bu sporu yapmayı tercih ettiniz? (Ekonomik, sosyal bir sebebi var mı?)

Ekonomik sebebinden çok, kendim bulduğum bir dal. Atak, tuş, karşı tarafın hareketlerini önceden algılayabilme; ondan önce hareket edebilme, çevikliğimi ondan daha hızlı kullanabilme ve düşünme yapısı, ondan önce hareket edip de tuş yaparsam, sayı benimdir düşüncesi... Ekonomik olarak da, ekonomikten çok beni mutlu etmesi.

5. Sporun ekonomik hayatınıza katkısı oldu mu ya da ekonomik zorluklar yaşadığınız için profesyonel spor hayatınızda zorluk yaşadınız mı?

Spor hayatım benim, eskrimden önceki çok keyifli ve çok güzeldi. Çünkü benim milliliğim ve antrenörlüğümü almam kayak branşıydı. Kayak branşında iyi bir gelir sağlıyordum. Yalnız eskrim biraz teferruatlı bir branş olduğu için o kadar da çok maddi kazanç bana Sakarya'da getirmedi. Ankara daha fazla kazanç sağlıyordu. Burada ise o kadar faydalı değil.

6. Sporun gelir kaynağı olduğunu düşünüyor musunuz?

Spor dışında başka bir işim olsaydı, başka bir mevkide olmuş olsaydım, evet ek gelir olurdu; ama benim tek gelir kaynağım spor olduğu için ve Sakarya şartlarında eskrimi tanıtıp sunmak öğretmek bana fazla bir gelir sağlamıyor.

7. Spora başlamaktaki amacınız neydi?

Spora başlamamdaki amaç derece yapmak, o madalyayı boynuma takmak, birincilik kürsüsüne çıkıp ismimi söylenmesi... Bunlar beni en çok gururlandıran olaylardı.

10. Görüşme

G.A., 1984. Atıcılık eski milli sporcusu. Şuan atıcılık antrenörü.

Ekonomik Durum: Ailemizin ekonomik durumu, orta halli bir aileydi; öyle ne zengin ne fakir orta halli bir ailede büyüdük.

Eğitim: Devlet Okulu

1. Kısaca kendinizi tanıtır mısınız? (Maddi imkânları nasıl olan bir ailede yetiştiniz; hangi okulda okudunuz vs.)

1984 Adapazarı doğumluyum, bu yaşıma kadar da hep Adapazarı'nda büyüdüm, ikamet ediyorum. 1999 yılında atıcılık sporuna başladım. Eski milli sporcuyum. 25 senedir, yaklaşık, bu sporu yapıyorum. Ailemizin ekonomik durumu, orta halli bir aileydi; öyle ne zengin ne fakir orta halli bir ailede büyüdük. Atatürk lisesinde okudum, liseyi. Doktor Nuri Bayar Ortaokulu'nda, ortaokulu okudum. Akkoç'ta da ilkokulu... Radyo, televizyon, sinema mezunuyum; Kıbrıs'ta okudum üniversiteyi de.

2. Spora başlamadan önce neler yapardınız, nerelere giderdiniz; sporla birlikte bulunduğunuz ortamda ya da arkadaş çevrenizde değişiklik oldu mu? Spor sosyal hayatınızı nasıl etkiledi?

Ya ben zaten spor hayatıma çok erken başlamış bir insanım. 7 yaşında falan boks yapıyordum. Uzun yıllar boks yaptım. Ondan sonra 14-15 yaşlarında atıcılık sporuna başladım. Zaten mahalle kültürü ile büyümüş bir insan olduğum için, hani, zaten sosyal çevrem yeterince genişti. Okul, mahalle yan yanaydı, zaten. Ondan ötürü de spor hayatımda da, şöyle söyleyebilirim, hani, şu anda 81 ilden arkadaşım vardır, çevrem vardır. Spor camiasın da çok gezdik. Yani, o yüzden dolayı, güzel bir sosyal çevirisi olur sporcu insanların, genelde. Dışarıya göre kaliteli insanlar olur hayatlarında, ortamlarında.

3. Sporla nasıl tanıştınız?

Biz zaten köken gereği Karadenizliyiz. Yani, böyle, silahları falan seven bir milletiz. Merakımız vardı silahlara. Benim de bir havalı tüfeğim vardı. Çok böyle nişancıydım yani. Onunla her şeyi vururdum. Çocukluğumda babam da dedi ki yani bunun bir sporuna verelim, bir şey yapalım. Oradan başladık, öyle spor hayatımıza. Ondan sonra, tabii, devam ettik. 18 yıl gibi bir spor geçmişim var. Şu anda da antrenörüz, öyle söyleyeyim.

4. Neden bu sporu yapmayı tercih ettiniz? (Ekonomik, sosyal bir sebebi var mı?)

Tamamen silahları olan merakımdan başladım. Ekonomik olarak bir şey yok. Aksine, biz harcıyoruz, ekonomik olarak bu spor için. Yani hobi mahiyeti ile başladık, profesyonelliğe doğru gitti. Şimdi de sporcu yetiştiriyoruz. Biraz da, hani derler ya, böyle her Türk asker doğar. Ben burada Türk insanına temel nişan eğitimini, temel silah kullanma eğitimini vermeyi; yani kendine görev edinmişim öyle söyleyebilirim yani.

5. Sporun ekonomik hayatınıza katkısı oldu mu ya da ekonomik zorluklar yaşadığınız için profesyonel spor hayatınızda zorluk yaşadınız mı?

Ben şimdi şöyle söyleyebilirim, tabii ki de, oldu. Ekonomik olarak daha iyi destekler alsaydım, ben kendi sporculuk hayatımda, hani, sadece Türkiye'de derece yapmaz Türkiye'de rekorlar atmaz, Avrupa'ya ya da dünyaya açılabilirdim. Ancak bunun sebebi, tabii ki de, ekonomik olgular yani. Çünkü gerçekten mermi, fiyatları tüfek fiyatları, işte, maliyetli bir spor ve malzeme sporu olduğu için bundan ötürü çok ilerleyemiyoruz açıkçası yani.

6. Sporun gelir kaynağı olduğunu düşünüyor musunuz?

Yani biz, tabii ki de, eski sporcuyuz. Şu anda antrenör olduğumuz için belli bir maaşımız bir gelirimiz var. Ancak bu işler Türkiye'de daha çok gönül işi yani. Antrenörlerin gönlüyle, sporcuların gönlüyle gidiyor. O şekilde giriyor, yani açıkçası öyle söyleyebilirim. Çok bir gelir yok ama dünyayı gezmişimdir. Türkiye'de 55 tane il gezmişimdir, hepsinde kalmışım. 15, 17 ülke gezmişimdir. Bu güzelliği var, yani. Başka bir öyle çok bir gelir kaynağı olarak aman aman bir gelir yok, yani açıkçası.

7. Spora başlamaktaki amacınız neydi?

Yani silahlar konusunda yetenekli olduğumu düşündüm. Madem böyle bir branş var; havalı ve ateşli atıcılık olimpik bir branş. Bu branşta tüm dünya ile tüm insanlarla yarışmak istedim. Yani ana amacım buydu.

11. Görüşme

Y.K., 1979. Eski judo sporcusu. Şuan Judo antrenörü.

Ekonomik Durum: Orta halli.

Eğitim: Devlet Okulu

1. Kısaca kendinizi tanıtır mısınız? (Maddi imkânları nasıl olan bir ailede yetiştiniz; hangi okulda okudunuz vs.)

Y.K., 1979 Samsun doğumluyum. Judo sporuna Samsun'da başladım. Orta halli bir ailenin kızıyım. Okullarım Samsun'da; 23 Nisan İlköğretim Okulu; liseyi, Namık Kemal Lisesi'nde; üniversitede, Sakarya Üniversitesi beden eğitimi öğretmenliğini bitirdim. Şu anda judo antrenörlüğü yapıyorum.

2. Spora başlamadan önce neler yapardınız, nerelere giderdiniz; sporla birlikte bulunduğunuz ortamda ya da arkadaş çevrenizde değişiklik oldu mu? Spor sosyal hayatınızı nasıl etkiledi?

Spora 9 yaşında başladım. Başlama sebebim de; çok yaramaz olduğum için, ailemin desteğiyle enerjimi atmam için spor salonuna gönderildim. Seçenekler sunuldu; judo, karate, tekvando. Bilmeyerek judo dedim. İyi ki, Judo demişim. Judo ile birlikte hayatım değişti, sosyalleşti. Zamanımın geri kalanını spor salonunda geçiriyordum. Antrenman yapıyordum, sürekli. Spor dışında arkadaş çevrem var ama çoğunluğu %80'i sporcu arkadaşlarım vardı.

3. Sporla nasıl tanıştınız?

Sporla tanışmam; evde yaramaz bir kız olmamdan dolayı, enerjimi atabilmem için, ailem bir spor salonuna yazdırdı.

4. Neden bu sporu yapmayı tercih ettiniz? (Ekonomik, sosyal bir sebebi var mı?)

Judo sporunu, küçüktüm, seçtim. Birinin tavsiyesiyle değil.

5. Sporun ekonomik hayatınıza katkısı oldu mu ya da ekonomik zorluklar yaşadığınız için profesyonel spor hayatınızda zorluk yaşadınız mı?

O yaşlarda ekonomiyi düşünmüyorduk ama ilerleyen dönemlerde, yaşımız büyüdüğünde üniversiteye gittiğimizde, ekonomik sorunlar ortaya çıktığı için; bu sebepten dolayı, judo sporuna erkenden veda ettik. İş hayatına atıldık ama işimizde yine judo oldu.

6. Sporun gelir kaynağı olduğunu düşünüyor musunuz?

Başarılı sporcu olunca, evet gelir kaynağı oluyor. Şu an özel kulüpler var, büyük kulüpler var, bir de olimpiyat kadrosundaysan, devletin büyük bir desteği var.

7. Spora başlamaktaki amacınız neydi?

Spora başlamamdaki amaç; şampiyon olabilmek, milli takımda yer alabilmek, Avrupa'da, Dünya'da İstiklal Marşı'nı okutabilmektir.

12. Görüşme

M, 15.10.1997. Eski badminton sporcusu. Şu anda badminton ve tenis antrenörü.

Ekonomik Durum: Esnaf ailem var.

Eğitim: Devlet Okulu

1. Kısaca kendinizi tanıtır mısınız? (Maddi imkânları nasıl olan bir ailede yetiştiniz; hangi okulda okudunuz vs.)

Adım M., maddi imkanları orta seviyeli bir ailede büyüdüm. Esnaf ailem var. Hala aynı işle ilgileniyorlar. Devlet okulunda okudum. Üniversiteyi de Sakarya Üniversitesi okudum.

2. Spora başlamadan önce neler yapardınız, nerelere giderdiniz; sporla birlikte bulunduğunuz ortamda ya da arkadaş çevrenizde değişiklik oldu mu? Spor sosyal hayatınızı nasıl etkiledi?

Şöyle söyleyeyim, küçük yaştan beri sporla ilgileniyorum. Zaten mahallede büyüdüm, futbolla. Onun dışında lisede badmintonla başladım, üniversitede de devam ettirdim. Yine futbol antrenörlüğü yapıyordum. Sosyal çevre açısından, etrafımda hep sporcu arkadaşlarım olduğu için biraz sıkıcı oluyor, bazen. O yüzden insan hani farklı çevre istiyor. Yani öyle, çevrem güzel ama insan değişiklik arıyor yine de.

3. Sporla nasıl tanıştınız?

Sporla; yine mahallede büyüdüğüm için, 2 tane erkek kardeşim olduğu için futbolla başladım ve o şekilde devam etti. Öyle başladım ben spora.

4. Neden bu sporu yapmayı tercih ettiniz? (Ekonomik, sosyal bir sebebi var mı?)

Şöyle söyleyeyim, daha önceden futbol ve tenis antrenörlüğü de yaptım. Daha çok fazla getirisi var aslında; ama ben daha çok sevdiğim branş olan badmintonla yönelmeyi tercih ettim. Yani parayı değil de hobiyi seçtim, öyle söyleyeyim.

5. Sporun ekonomik hayatınıza katkısı oldu mu ya da ekonomik zorluklar yaşadığınız için profesyonel spor hayatınızda zorluk yaşadınız mı?

Katkısı şöyle oldu, yani, işim olduğu için parayı buradan kazanıyorum. O yüzden bana zararı olmadı. Faydası, futbol oynadığım zaman, işte, üniversite zamanı çalışmadığım zamanlar oldu ama oradan bana para getirisi oldu.

6. Sporun gelir kaynağı olduğunu düşünüyor musunuz?

Yani, evet, tabii ki, düşünüyorum. Çünkü kulüple bazı çalışmalarımız oluyor. İllaki bize getirisi oluyor ki biz de kulüp bazlı çalışmalar yapıyoruz.

7. Spora başlamakta amacınız neydi?

Amacım, daha çok böyle hobi olarak bakmak. Yani amaç olarak değil de, araç gibi, hani. Sadece para kazanmak için yapmıyorum bu işi. Kendim yaptığım zaman sadece hobi olarak yapıyorum, çok seviyorum zaten. Sporsuz yaşayan insanlar nasıl yaşıyorlar bilmiyorum, gerçekten. Onun dışında başka ne söyleyebilirim, başka bir şey yok yani.

13. Görüşme

Y.E.T., 02.11.1994. Eski okçuluk sporcusu. Şuanda mühendis.

Ekonomik Durum: Annem ev hanımı, babam da emekli.

Eğitim: Devlet Okulu

1. Kısaca kendinizi tanıtır mısınız? (Maddi imkânları nasıl olan bir ailede yetiştiniz; hangi okulda okudunuz vs.)

Y.E.T., 02.11.1994, Samsun doğumluyum. Fırat Üniversitesi, Makine Mühendisliği mezunuyum. Orta gelirli bir ailede büyüdüm. Annem ev hanımı, babam da emekli.

2. Spora başlamadan önce neler yapardınız, nerelere giderdiniz; sporla birlikte bulunduğunuz ortamda ya da arkadaş çevrenizde değişiklik oldu mu? Spor sosyal hayatınızı nasıl etkiledi?

Spora başlamadan önce; yani internet kafedir, gezme tozma, bu tarz... Arkadaş çevrem çok yoktu. Daha sonrasında sporla birlikte, fazlasıyla arkadaş çevresi oldu. Sosyal hayatımı da çok olumlu yönde etkiledi.

3. Sporla nasıl tanıştınız?

Ablamın bir arkadaşı aracılığıyla bu sporu yapmak istiyordum dedim ve o yönlendirdi.

4. Neden bu sporu yapmayı tercih ettiniz? (Ekonomik, sosyal bir sebebi var mı?)

Ekonomik ve sosyal bir sebebi yoktu. Sadece filmlerden ve isteğe bağlı olduğundan.

5. Sporun ekonomik hayatınıza katkısı oldu mu ya da ekonomik zorluklar yaşadığınız için profesyonel spor hayatınızda zorluk yaşadınız mı?

Pek katkısı olmadı. Yarış masraflarımı, spor yaptığım dönemde, kendim karşıladım ama çok zorlanmamıştım.

6. Sporun gelir kaynağı olduğunu düşünüyor musunuz?

Gelir kaynağı olarak düşünmüyorum. Spor insanın sağlıklı olabilmesi için, sosyal ortamı olabilmesi için, bunun için.

7. Spora başlamaktaki amacınız neydi?

Fazlasıyla boş zamanım vardı. Bunu bir şekilde değerlendirmek istedim ve okçuluğu da sevdiğimden dolayı, ilgi duyduğumdan dolayı bu spora başladım.

14. Görüşme

S.O., 07.01.1994. Eski okçuluk sporcusu. Şuan okçuluk antrenörü.

Ekonomik Durum: Orta gelirli bir ailem var. Annem çalışmıyor, babam manav.

Eğitim: Devlet Okulu

1. Kısaca kendinizi tanıtır mısınız? (Maddi imkânları nasıl olan bir ailede yetiştiniz; hangi okulda okudunuz vs.)

İsmim S.O., Sakarya'da doğdum, büyüdüm. İlkokulu Arifiye de okudum. Daha sonra liseye Adapazarı'nda, Meslek Lisesi mezunuyum. Ön lisans bitirdim, 2 yıllık açıktan. Açıköğretim Fakültesinden endüstri ve çalışma ekonomisi bölümünü bitirdim. Orta gelirli bir ailem var. Annem çalışmıyor, babam manav. İki kardeşiz bir ablam var.

2. Spora başlamadan önce neler yapardınız, nerelere giderdiniz; sporla birlikte bulunduğunuz ortamda ya da arkadaş çevrenizde değişiklik oldu mu? Spor sosyal hayatınızı nasıl etkiledi?

Okçuluk sporuna başlamadan önce futbolal uğraşmışım ve ilkokul yıllarında, bulunduğum okuldaki basketbol ve futbol müsabakalarına katıldım. Okullar arası, onlara katılmışım. Okçuluğa başladığımda daha özgüven sahibi oldum. Hani arkadaş çevrem de daha düzgün hale geldi. O şekilde söyleyebilirim.

3. Sporla nasıl tanıştınız?

Okçuluk sporuna, şöyle, ortaokul yıllarında bir antrenör, okçuluk antrenörü gelmişti, okuluma. Hani, arkadaş çevrem sayesinde, beni ikna ettiler, o şekilde başladım. Bu zamana kadar da 6 yıl kadar sporcusu olarak Okçuluk sporunu yaptım.

4. Neden bu sporu yapmayı tercih ettiniz? (Ekonomik, sosyal bir sebebi var mı?)

Ya, daha çok sosyal sebebi diye düşünüyorum. Hani, arkadaş çevrem dolayısıyla başlamıştım. Yani ilk başta arkadaşlarımla beraber gittim. Bir grup haline gitmiştik ama en son bir kaç kişi kalmıştık. Benim de çok ilgimi çekti o yüzden devam ettim.

5. Sporun ekonomik hayatınıza katkısı oldu mu ya da ekonomik zorluklar yaşadığınız için profesyonel spor hayatınızda zorluk yaşadınız mı?

Profesyonel olarak uğraştım, yani profesyonel anlamda çok bir başarı elde edemedim ama antrenör olarak katkısını gördüm. Ekonomik anlamda onu söyleyebilirim.

6. Sporun gelir kaynağı olduğunu düşünüyor musunuz?

Profesyonel olarak yapan bir kişi için, yani derece ve ödül alan bir kişi için evet, ekonomik anlamda bir katkısı var.

7. Spora başlamaktaki amacınız neydi?

Spora başladığımdaki amaç, yani, ilk başta daha çok keyif aldığım için, yani, devam etmek istedim. Daha sonrasında biraz başarılı oldum. Yetenekli olduğumu gördüğüm için daha da ileriye götürmek istedim. O şekilde devam ettim. Sonrasında antrenör olarak devam ediyorum şu anda.

15. Görüşme

M.K., 1994. Eski futbolcu. Şuan antrenör.

Ekonomik Durum: Maddi imkânları orta düzeyde bir ailede yetiştim.

Eğitim: Devlet Okulu / BESYO (üniversite)

1. Kısaca kendinizi tanıtır mısınız? (Maddi imkânları nasıl olan bir ailede yetiştiniz; hangi okulda okudunuz vs.)

İsmim M.K., 29 yaşındayım. Sakarya Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi mezunuyum. Maddi imkânları orta düzeyde bir ailede yetiştim.

2. Spora başlamadan önce neler yapardınız, nerelere giderdiniz; sporla birlikte bulunduğunuz ortamda ya da arkadaş çevrenizde değişiklik oldu mu? Spor sosyal hayatınızı nasıl etkiledi?

Spora çok erken yaşta başladım. Bu yüzden sosyal çevrem hep sporcu insanlardan oluştu ve hiç değişmedi.

3. Sporla nasıl tanıştınız?

8 yaşında tanıştım. Abim müsabık bir vücut geliştirme sporcusuydu. Onunla birlikte spor salonuna giderek tanıştım.

4. Neden bu sporu yapmayı tercih ettiniz? (Ekonomik, sosyal bir sebebi var mı?)

Asıl branşım futbol. Bu branşı tercih etmemin sebebi; benim jenerasyonumdaki diğer erkek çocuklarında olduğu mahalle arasında oynanan futbol maçlarında.

5. Sporun ekonomik hayatınıza katkısı oldu mu ya da ekonomik zorluklar yaşadığınız için profesyonel spor hayatınızda zorluk yaşadınız mı?

Hem olumlu hem de olumsuz etkileri var, tabiki de. Yaptığım branşta müsabık sporcu seviyesine gelene kadar para kazanmak mümkün değil. Bu yüzden o seviyeye gelene kadar almam gereken ekipmanların temini için ailemden destek aldım. Buda benim ailem için pek kolay bir durum değildi.

6. Sporun gelir kaynağı olduğunu düşünüyor musunuz?

Kesinlikle insanlar spordan hayatlarını idame ettirebilecek ekonomiyi elde edebilirler. Ben şuanda antrenörlük yapıyorum. Yaşam koçluğu yapıyorum. Engelli sporcuların var.

7. Spora başlamaktaki amacınız neydi?

Başlangıçtaki amacım sadece keyif aldığım şeyi yapmaktı.

16. Görüşme

E.A., 1998. Profesyonel voleybolcu.

Ekonomik Durum: Orta halli bir ailede yetiştim

Eğitim: Devlet Okulu

1. Kısaca kendinizi tanıttirmısınız? (maddi imkanları nasıl olan bir ailede yetiştiniz, hangi okulda okudunuz vs.)

Orta halli bir ailede yetiştim. Düzce Üniversite'sinde okudum. 25 yaşındayım.

2. Spora başlamadan önce neler yapardınız, nerelere giderdiniz; sporla birlikte bulunduğunuz ortamda ya da arkadaş çevrenizde değişiklik oldu mu? Spor sosyal hayatınızı nasıl etkiledi?

Spora başlamadan önce sokakta arkadaşlarla top oynuyordum. Bu durum beni spora teşvik etmekte çok etkili oldu. Bununla beraber beni her zaman dinç tuttuğunu hissediyordum. Arkadaş ortamım da bu nedenle değişti. Sosyal hayatımı olumlu etkiledi.

3. Sporla nasıl tanıştınız?

Kuzenimle birlikte spor aktivitelerine katıldım. Bu sayede sporun içine girmiş oldum.

4. Neden bu sporu yapmayı tercih ettiniz? (Ekonomik, sosyal bir sebebi var mı?)

Kuzenimin antrenmanlarını izledim ve bu beni heyecanlandırdı. Voleybola severek başladım.

5. Sporun ekonomik hayatınıza katkısı oldu mu ya da ekonomik zorluklar yaşadığınız için profesyonel spor hayatınızda zorluklar yaşadınız mı?

Profesyonel spor hayata geçtiğimde ekonomik olarak katkısını hissetmeye başladım. Bu süreçte herhangi bir ekonomik zorluk yaşamadım. Masrafları klübün kendisi karşıladı.

6. Sporun gelir kaynağı olduğunu düşünüyor musunuz?

Spordan gelir elde ettiğim için gelir kaynağı olduğunu düşünüyorum. Bu benim mesleğim.

7. Spora başlamaktaki amacınız neydi?

Amacım profesyonel hayatta bulunduğum takıma en iyi performansı sağlayarak başarıyı elde etmek.

17. Görüşme

G.K., 1995. Profesyonel voleybolcu.

Ekonomik Durum: Maddi geliri sadece babanın kazandığı gelire geçinen ekonomik olarak zor bir ailede yetiştim.

Eğitim: Devlet Okulu / BESYO (üniversite)

1. Kısaca kendinizi tanıtır mısınız? (maddi imkânları nasıl olan bir ailede yetiştiniz, hangi okulda okudunuz vs.)

1995 yılında doğdum. 8 kız kardeş olan bir ailenin çocuğum maddi geliri sadece babanın kazandığı gelire geçinen ekonomik olarak zor bir ailede yetiştim. Balıkesir Üniversitesi, besyo mezunuyum.

2. Spora başlamadan önce neler yapardınız, nerelere giderdiniz; sporla birlikte bulunduğunuz ortamda ya da arkadaş çevrenizde değişiklik oldu mu? Spor sosyal hayatınızı nasıl etkiledi?

Sadece okula giden bir çocuktum. Spor hayatımdaki en iyi aldığım karardı ve tamamen hayatımı değiştirdi. Sosyal ve ekonomik şartların daha iyi olduğu bir ortama sahip oldum.

3. Sporla nasıl tanıştınız?

Ortaokulda beden eğitimi derslerinde öğretmenimin bendeki yeteneği keşfettikten sonra beni bu spora teşvik etmesiyle başladım.

4. Neden bu sporu yapmayı tercih ettiniz? (Ekonomik, sosyal bir sebebi var mı?)

Ablalarımın voleybol sevgisinden dolayı beni etkilediler ve zevkli olduğunu düşündüm. Sonrasında sosyal ve ekonomik farkındalık geldi ve profesyonel olarak devam ediyorum.

5. Sporun ekonomik hayatınıza katkısı oldu mu ya da ekonomik zorluklar yaşadığınız için profesyonel spor hayatınızda zorluklar yaşadınız mı?

Ekonomik olarak hayatıma katkısı oldu herhangi bir zorluk yaşamadım.

6. Sporun gelir kaynağı olduğunu düşünüyor musunuz?

Belirli bir yaşa kadar sporcu olarak gelir olduğunu düşünüyorum. Kariyer olarak iyi bir antrenör olunduğunda gelir kaynağı olabilir.

7. Spora başlamaktaki amacınız neydi?

Voleybolu çok sevdiğim için başladım. En büyük etkisi bu oldu.

18. Görüşme

K.O.E., 17.01.2001. Eski kürek milli sporcusu. şu anda fitness antrenörü.

Ekonomik Durum: Orta halli

Eğitim: Devlet Okulu / BESYO (üniversite)

1. Kısaca kendinizi tanıtır mısınız? (Maddi imkânları nasıl olan bir ailede yetiştiniz; hangi okulda okudunuz vs.)

Merhabalar, benim adım K.O.E, 17.01.2001, Sakarya doğumluyum. Sakarya'nın Söğütlü ilçesinde bir mahallede doğdum, büyüdü. Yine aynı şekilde ilkokul eğitimini Fındıklı

İlkokulu'nda bitirdim; ortaokul eğitiminde Fındıklı Ortaokulunda bitirdim. Ortaokul sonrasında, liseye meslek lisesi, Fatih Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde raylı sistemler bölümünde bitirdim. Bu dönemlerde aktif spor yapıyordum. Aktif sporculuğum vardı. Yine aynı şekilde, kürek sporuna devam ediyordum. Üniversitede, Düzce Üniversitesi, spor bilimleri fakültesi, beden eğitimi öğretmenliğinden mezun olarak bitirdim. Çok fazla böyle maddi imkânları iyi olan bir ailede büyümedim. Ortaokul zamanlarında da yine aynı şekilde spora yatkınlığım fazlaydı. O zamanki beden eğitimi öğretmenimi çok seviyordum. O biraz daha böyle teşvik ediyordu beni, spora. O zamanlar voleybol oynamaktan hoşlanıyordum ve liseye geçtiğimde de yine aynı şekilde Fatih Meslek Lisesinin erkek voleybol takımına katıldım. Orada da güzel başarılar elde ettik. Gruplarda olsun, il de olsun güzel başarılar elde ettik. Daha sonra lisenin, böyle 2 dönemlerinde falan beni işte kürek antrenörü okula gelip seçti. Yani bir arkadaşım vasıtasıyla, aslında, yine voleybol takımında olan bir arkadaşım vasıtasıyla beni kürek antrenörü gelip seçti. Daha sonrasında lisenin 1 döneminin bitimine doğru, ben küreğe başladım. Yani kürekle tanışmamda biraz bu şekilde oldu. Sonrasında üniversiteye başlayacağım dönemde küreği bırakmış oldum. Bu, tabii, bu aralıkta milli takımın kampları, milli takım yarışları falan gördüm, geçirdim. Bu şekilde bir serüven oldu benim için. Kendimi böyle kısa bir özetlemek istedim.

2. Spora başlamadan önce neler yapardınız, nerelere giderdiniz; sporla birlikte bulunduğunuz ortamda ya da arkadaş çevrenizde değişiklik oldu mu? Spor sosyal hayatınızı nasıl etkiledi?

Spora başlamadan önce, şöyle bir şey vardı. Yine profesyonel olarak küreğe başlamadan önceden anlatmak istiyorum. Okumuş olduğum lisenin ortamı, yani meslek liselerinin ortalamı, her zaman böyle biraz daha işte serttir. Yani, nasıl desem, daha böyle yani arkadaşlıklar işte atıyorum, kötü alışkanlıklar konusunda insanlar böyle yatkın olur, meslek liselerinde. Sürekli onları gördüğüm için, ben okulun başlarında, yani, bu işe böyle kötü alışkanlıklara yatkınlığım daha fazlaydı. İşte hani, insan mesela görüyor, işte bu hani, o yaşlarımda acaba hani bende mi içsem atıyorum sigara. Bende mi kullansam tarzında düşünüyor ama sonrasında spora yöneldikçe bu alışkanlıkları düşünmüyorsun. Hiç de içmedim sigara, nasip olmadı çok şükür. Zaten lisenin sonlarına doğru küreğe başlamamdan dolayı, böyle lise 1'in sonlarına doğru o kesimden hemen böyle bir uzaklaştım. Yani oradaki kötü alışkanlıklara sahip arkadaşlarımdan gerek

antrenmanlarıma yetişmek için olsun, okul sonrasında onlarla oturmaktan yani bunlardan böyle beni çekip aldı spor. Arkadaş çevremde değişiklikler oldu, neden, çünkü sürekli antrenmanlara gidiyorsun. Boş vakit geçirmek isteyen arkadaşlarım oldu, etrafımda. Gidelim, oturalım sohbet edelim. Ne bileyim işte affedersin bir sigara içelim. İşte bir çay içelim, tarzında böyle arkadaşların oluyor, ilk etapta. Ama sonrasında spora başladıkça hep böyle orada tanıştığın arkadaşların işte ne yapalım nasıl daha güzel aktivite yapabiliriz, nasıl daha mantıklı vakit geçirebiliriz, antrenman düzeninde neler konuşabiliriz, daha seni kendine iyi hissettiren arkadaşların oluyor. Bu konuda o yüzden sporun yani çok etkisi varken, beni erken yaşta olgunlaştırılmasında, daha mantıklı kararlar alabilmem de, kendime olan özgüvenimi tamamlamam da... Çok fazla yani değişiklikler oldu arkadaş ortamında da oturduğum çevrede de. Kötü alışkanlıklar kazanma skalasının azalmasında sporun çok faydası var.

3. Sporla nasıl tanıştınız?

Bunu 1. soruda da yine tekrardan biraz böyle bahsetmiş oldum. Ama sporla şu şekilde; ben hep beden öğretmenlerim tarafından şanslı oldum. Yani hepsine yine teşekkür etmek istiyorum buradan da. Onların beni yönlendirmesi, ortaokulda bile mesela voleybola yani ben böyle voleybol oynamaktan çok hoşlanırdım o zamanlar profesyonel bir takım çıkartamıyoruz profesyonel kulübe gidemiyorsun. Köydesin, köy imkânları, git gel yapabileceğin sürekli bir taşıt yok. Yani bunun ben sıkıntısının kürekte bile yaşadım. Ama onu da daha sonra değineceğim. Ortaokulda böyle spora bir yatkınlık aşamam oldu. İlk etapta yani lise ortamından uzaklaşmak istediğim için biraz da seçmiş oldum. Lisenin verdiği o kasvetli ortamda uzaklaşmak için seçtim. Şu şekilde beni uygun gördükten sonra hocalarım gerçekten gidip, o spor yapmak istedim. Yani gelen hoca da böyle bakmış. Bu spor böyle zor şöyle zor anlattıkça, daha da yapmak istedim. Bu konu çok hırslı birisiyim. Zor olan bir şey yani başarabileceğimi biliyorum ve hani bunu da çevreme de göstermek istediğim için böyle bir ben de hani ateşleyici bir şey oldu. Yani böyle o sporu yapmak istediğime dair. Daha sonrasında ailemi zor ikna ettim. Suda boğulursun tepkileri ile karşılaştım. Onların da sonradan desteğini arkama aldıktan sonra başladım. Benim arkadaşlarım, benim yaşlıtlarım benden 6 ay 7 ay önce başlamışlar. Yani ben sonrasında böyle birkaç gün gittikten sonra onların derecelerini yakalamaya başlayınca, dedim ben hani gerçekten herhalde yapabiliyorum. Orada da başarı elde ettiğimi görünce, daha da bu spora yönelmeye çalıştım. Gölün ortasında yani gidiyorsun kafan rahatlıyor. Tabii,

çok zor bir spor ama hani onun verdiği ayrı bir hissiyat ayrı bir duygu da var. Suda olmanın işte kendini böyle kendi geminin kaptanı gibi hissediyorsun. Orada kendini o yüzden onun verdiği de bir çekim kuvveti diyelim. Yani nedenleri bu şekilde.

4. Neden bu sporu yapmayı tercih ettiniz? (Ekonomik, sosyal bir sebebi var mı?)

Ekonomik bir nedenden dolayı bu sporu seçmedim. Zaten böyle ilk etapta yani getirisi olan bir spor da değil. Sonralarında başarı elde ettikçe bir takım getirdiler kazanmaya başlıyorsun. Sosyal açıdan bu sporu tercih ettim. Çünkü dediğim gibi yani bulunduğum ortamdan uzaklaşmak, bulunduğum köyden ya da işte o büyüdüğüm ortamdan çıkmak istedim. Yani konfor alanımı denir artık. Rahatsız olduğum bir alandan uzaklaşmak istemek mi denir, yani bu şekilde bir şey oldu.

5. Sporun ekonomik hayatınıza katkısı oldu mu ya da ekonomik zorluklar yaşadığınız için profesyonel spor hayatınızda zorluk yaşadınız mı?

Yapmış olduğum sporun, tabii ki de, ekonomik hayatıma bir katkısı oldu. Yani o yaşlarda başka yerlerde çalışıp kazanacağım parayı, yine küreğin bana katmış olduğu belirli bir başarıyı elde ettikten sonra; kulüp desteği, Milli Takım desteği, Türkiye Olimpiyat Hazırlık Merkezi desteği; otele kalma atıyorum, yemeklerinin hazırlanması, odur budur yani bu tarz böyle destekler sayesinde o yaşlarda daha rahat oluyorsunuz. Hem sporunuzu yapıyorsunuz hem işte paranızı kazanıyorsunuz. Aynı zamanda kendinize bakabiliyorsunuz. Yani ailenizle olan bağlantınızı kesebiliyorsunuz. Bağlantınızı derken maddi olarak. O yaşlarda yük olmasam mı, ondan uzaklaştıkça kendinizi daha iyi hissediyorsunuz. Bu şekilde bir şeyler oldu. Sonrasında profesyonel olmaya başladığım zamanlarda, benim ailemde bir takım problemler yaşanmaya başladı. Belirli başlı girişim şeyleri babamın biraz kötü gitmeye başladı. Bundan dolayı ekonomik problemler yaşamaya başladım. Sonrasında milli takım kamplarına giderken, tabii ki de, yani milli takım her şeyimizi karşılıyor ama hani illaki yanınızda işte bir şeyler almanız gerekiyor, bir şeyler götürmeniz gerekiyor. Bunların, sadece şey olmuş oldu, bana biraz ekstra işte külfiyeti. Biraz böyle ağır gelmeye başlamıştı, o dönemlerde. Çünkü daha küçük yaştasınız, kendinizin değil ailenizden bir şeyler talep etme gitmek zorunda kalıyorsunuz. Gibi gibi. O yüzden, o zaman sadece böyle küçük çaplı bir şey yaşamıştım. Başka herhangi bir etkileyen ekonomik bir zorluk olmamıştı. Zaten dediğim gibi milli takımda her türlü desteği veriyor.

6. Sporun gelir kaynağı olduğunu düşünüyor musunuz?

Sporun bir gelir kaynağı olduğunu kesinlikle düşünüyorum. Ben biraz daha erken ayrıldım kürek sporundan. Ama benimle birlikte başlayıp da devam eden, kendi geçimini, çok rahat bir şekilde sağlayabilen ve küreği bıraktıktan sonra ya da küreğe hala aktif bir şekilde devam edip, kendi nasıl desem yani, kendi işletmesini açan, kürek böyle antrenman yaptıran, işte hobi küreği çektiren işletmeler açıp oradan da gelir elde eden. Tamamen yani birbirine zincirleme giden bir şey benim gözümde. Spora başlıyorsun bir gelir elde ediyorsun, bunu bir birikim haline getiriyorsun ve kendine bir yer açıyorsun. Buradan da bir para kazanıyorsun, bir çevre ediniyorsun kendine. Yani spor bu konuda kesinlikle bir gelir kaynağı olarak görülebilir benim gözümde.

7. Spora başlamaktaki amacınız neydi?

Spora başlama amacım tamamıyla, dediğim gibi, böyle etrafımda kötü etmenlerden uzaklaşmak. Bu sporun zor olduğunu bilerek, bunu yapabileceğimi kendime de ispat etmek. Yani böyle biraz daha nasıl desem, o an bulunmuş olduğum durumdan, işte, o kötü alışkanlıklardan kötü ortamlardan uzaklaşıp, biraz daha kendimi yani bulma çabası gibi, diyebilirim. Aslında, iyi ki başlamışım diyebilirim. Tabii şöyle profesyonel bir spor olduğu için sakatlıklar oluşmaya başladıktan sonra acaba doğru iş mi yapıyorum diye kendime çok sordum. Yani ama genel başlama amacım bu yönde diyebiliriz.

19. Görüşme

H.K., 1994. Eski okçuluk sporcusu. Şuan okçuluk antrenörü.

Ekonomik Durum: Babam polis memuru, annem ev hanımı.

Eğitim: Devlet okulu

1. Kısaca kendinizi tanıtır mısınız? (Maddi imkânları nasıl olan bir ailede yetiştiniz; hangi okulda okudunuz vs.)

İsmim H., 29 yaşındayım, 1994 yılında Elazığ'da doğdum. 2001 yılında Manisa'ya taşındık. Manisa'da ilkokul, ortaokul, lise ve üniversiteyi bitirdim. Hemşirelik mezunuyum. Babam polis memuru, annem ev hanımı. İki kardeşiz, abim var.

2. Spora başlamadan önce neler yapardınız, nerelere giderdiniz; sporla birlikte bulunduğunuz ortamda ya da arkadaş çevrenizde değişiklik oldu mu? Spor sosyal hayatınızı nasıl etkiledi?

Spora başlamadan önce, genelde evdeydim. Çok fazla dışarı çıkan bir kişi değildim. Çünkü çok çekingendim. Sonrasında arkadaş ortamım çok fazla değişti. Onlarla iletişim kurma becerilerim çok fazla yükseldi. Daha sosyal daha bakış açısı farklı bir kişi olduğumu düşünüyorum. Şu anda bu beni çok olumlu bir yönde etkilemiş oldu. Farklı kültürler farklı insanlar tanıdıkça kendimi geliştirdikçe öz güvenim çok fazla artmaya başladı. O yüzden bundan sonraki hayatımda da bana çok fazla artışı olabileceğini düşünüyorum sporun.

3. Sporla nasıl tanıştınız?

Babam polis memuru olduğu için emniyetin polis çocuklarına yaptığı bir etkinlik de okçuluk olduğunu söylemişti. Hep yapmak istediğimi düşündüm, fakat okuldan derslerden fırsat bulamadığım için bir türlü gidememiştim. Üniversiteye başladığım da farklı bir spor yapmayı düşündüm. Yaşım olaraktan da her sporu yapamayacağım düşüncesindeydim. O yüzden okçuluğu yapılabileceğimi öğrendim. Daha sonrasında da başladım.

4. Neden bu sporu yapmayı tercih ettiniz? (Ekonomik, sosyal bir sebebi var mı?)

Aslında, bu sporu yapmayı tercih etmemin sebebi tamamen yaşımla alakalıydı ve merakımla alakalıydı. Birçok spor dalında küçük yaşta başlamış olmak daha büyük bir avantaj ama okçuluk için kaç yaşında başlarsanız başlayın belli bir başarıya belli bir seviyeye ulaşabiliyorsunuz. Bu beni cezbetmişti. Ekonomik veya sosyal anlamda bir şey düşünmedim ama sosyal anlamda beni geliştireceğini her zaman düşündüm ve düşündüğüm gibi de oldu.

5. Sporun ekonomik hayatınıza katkısı oldu mu ya da ekonomik zorluklar yaşadığınız için profesyonel spor hayatınızda zorluk yaşadınız mı?

Bu sporun ekonomik anlamda hayatıma katkısı sanırım antrenör olduktan sonra başladı. Öncesinde malzemelerimiz çok pahalı olduğu için ekonomik anlamda beni çok fazla zorlamıştı. Ailemi çok fazla zorlamıştı. Yarışmalara gidip gelmek, malzemeleri temin edebilmek, maddi olaraktan çok fazla yükü. Bizim için ama sonrasında antrenörlüğünü

yaptığım zaman bu işten para kazanmış olmak bana keyif vermiş oldu. Ekonomik anlamda da beni tatmin etti.

6. Sporun gelir kaynağı olduğunu düşünüyor musunuz?

Spor sadece, bence, gelir kaynağı değil. Kişinin kendi gelişimini sağlayan bir şey. Bunu sadece gelir kaynağı olarak yorumlayamam. Evet, sonrasında hayatı devam ettirmek için illaki gerekiyor, fakat bunu sadece gelir kaynağı olarak düşünemem.

7. Spora başlamaktaki amacınız neydi?

Spora başlamaktaki tek amacım kendimi geliştirmek oldu. Farklı bir şeyler yapmış olmak, onu başarabilme duygusunu hissetmek oldu. İstedğim gibi de oldu, açıkçası. O yüzden çok keyif alıyorum. Hem kendi branşımı yapmış olmaktan hem de herhangi bir sporu yapmış olmaktan. Beni zinde hissettiriyor. Daha özgüvenli hissettiriyor. Daha kuvvetli bir iletişime sahip olduğumu düşünmemi sağlıyor. O yüzden benim amacım buydu ve amacıma da ulaştım.

20. Görüşme

E.Y., 01.01.1988. Paralimpik Okçuluk Milli sporcusu. Şu anda kurumsal bir fabrikada operatör.

Ekonomik Durum: Maddi imkanları çok zayıf olan bir ailede yetiştim.

Eğitim: Devlet okulu

1. Kısaca kendinizi tanıtır mısınız? (Maddi imkânları nasıl olan bir ailede yetiştiniz; hangi okulda okudunuz vs.)

Ben E.Y., 1988, Sakarya, Geyve doğumluyum. Maddi imkanları çok zayıf olan bir ailede yetiştim. İlkokul ve liseyi Geyve'de bir okulda okudum. Zor bir eğitim aşamasıydı. Sonuç olarak bu günlere kadar geldik.

2. Spora başlamadan önce neler yapardınız, nerelere giderdiniz; sporla birlikte bulunduğunuz ortamda ya da arkadaş çevrenizde değişiklik oldu mu? Spor sosyal hayatınızı nasıl etkiledi?

Spora başlamadan önce, 12 yıl teknik servis hizmeti veren bir firmanın sahibiydim. Ondan öncesinde hiçbir sporla ilgilenmedim. Çocukluğumda basketbol oynamışlığım vardı. Bir paralimpik takımdan teklif geldi. Fakat kabul etmedim. Spor hayatıma çok

farklı bir sosyal kalite sundu. Arkadaş çevrem tamamen değişti. Arkadaşlarımın yerine, sporla tanıştığım arkadaşlarım dâhil oldu. Daha farklı sohbetler olan daha farklı üst düzey çevrelere sahip oldum. Güzel anlam kattığını düşünüyorum.

3. Sporla nasıl tanıştınız?

Sporla, televizyonda bir dizi izlerken merak sarmamla başladı. Sonra okçuluğun Sakarya'da bir antrenör tarafından gelişmiş bir şekilde devam ettiğini öğrendim. Sosyal aktivite olarak başlayıp, lisanslı bir sporcu haline dönüştüm.

4. Neden bu sporu yapmayı tercih ettiniz? (Ekonomik, sosyal bir sebebi var mı?)

Okçuluğa başladığımda aklımda herhangi bir ekonomik bir sebebi yoktu, fakat sosyal olarak gelişmeyi amaçladığım doğrudur. Okçuluk çok stabil bir spor olduğu için odaklanma ve motivasyonumu geliştirmek istedim.

5. Sporun ekonomik hayatınıza katkısı oldu mu ya da ekonomik zorluklar yaşadığınız için profesyonel spor hayatınızda zorluk yaşadınız mı?

Çok uzun bir süre sporun ekonomik olarak bana hiçbir getirisi olmadı. Okçuluğun malzemeleri çok pahalı olduğu için kesinlikle yetişebileceğimi düşünmüyordum, fakat antrenörüm bana destek olarak tekerlekli sandalye aldı. Sağdan soldan yardımlar, destekler; yay ve malzemelere sahip olmamı sağladı. Sonrasında, spora, bu şekilde bir süre devam ettikten sonra milli takım tecrübem oldu. Ondan sonra, milli takımda son zamanlarda bir destek aldım. Ekonomik anlamda çok büyük katkısı olmasa da sosyal anlamda çok büyük katkısı olduğunu düşünüyorum ki bunun faydalarını da çok fazla gördüm. Ekonomik anlamda katkısı olması için dünya derecesinde bir madalya almanız gerekmektedir diye düşünüyorum.

6. Sporun gelir kaynağı olduğunu düşünüyor musunuz?

Sporun kesinlikle bir gelir kaynağı olduğunu düşünüyorum. Fakat şöyle bir durum var; gelir elde edebilmek için kesinlikle uluslararası bir yarışmada derece almanız gerekiyor. Onun dışında çok fazla bir geçim sağlayabilecek potansiyele sahip bir araç değil. Fakat dediğim gibi bir derece sağladığımız zaman geçiminizi hayatınız boyunca sağlayabilecek ekonomik getiriye size sunuyor.

7. Spora başlamaktaki amacınız neydi?

Amacım, öncelikle, hayatımdaki stresi azaltmaktı. Sporun içine girdiğimiz zaman sosyal çevrimin, arkadaş düzeyimin gerçekten çok kaliteli olduğunu gördükten sonra ilk başlamaktaki amacım değişti. Disiplinli daha rahat bir hayata geçiş yapmak beni mutlu etti. Sonrasında, sporda da bir stres ortamı olduğunu gördüm. Fakat önceki hayatımla kıyasladığım zaman, sporla tanıştığım hayatı tercih ettim. (görüşmeler, Konum 1-333)

ÖZ GEÇMİŞ

Ad Soyad: İrem Nur DABAK	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Altınbaş Üniversitesi
Fakülte	İdari, İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi
Bölümü	Sosyoloji
Makale ve Bildiriler	
1. Dabak, İ.N., (2023). Spor Pratiklerinin Sosyal Tabakalara Göre Gösterdiği Fark Ve Sınıfsal Farklılıkların Spor Tercihlerine Etkisi. <i>International Social Sciences Studies Journal</i> , 9(115), (s. 8550-8558).	
2. Dabak, İ.N., (2023). Endüstriyel Toplumlarda Spor Pratiklerinin Sosyal Tabakalara Göre Gösterdiği Fark Ve Sporun Dikey Hareketlilikteki Rolü. 6th International Göbeklitepe Scientific Studies Congress Book 2023 (s. 103-109).	